

Primorski dnevnik

Poština plačana v gotovini
Abb. postale I gruppo

Cena 90 lir

Leto XXIX. Št. 223 (8625)

TRST, nedelja, 23. septembra 1973

PRIMORSKI DNEVNIK je začel izhajati v Trstu 13. maja 1945, njegov predhodnik PARTIZANSKI DNEVNIK pa 26. novembra 1943 v vasi Zakriž nad Cerknim, razmnožen na ciklostil. Od 5. do 17. septembra 1944 se je tiskal v tiskarni »Doberdob« v Gorenji Trebuši, od 18. septembra 1944 do 1. maja 1945 v tiskarni »Slovenija« pod Vojškim pri Idriji, do 8. maja 1945 pa v osvobojenem Trstu, kjer je izšla zadnja številka. Bil je edini tiskani partizanski DNEVNIK v zasluženi Evropi.

Priporočilo

Ob potovanju predsednika Comellija v Rim

V kratkem se sestanejo v Rimu predsedniki odborov vseh dežel v Italiji s predsednikom vlade Rumorjem in z ministrom za zunanje zadeve, da bi razčistili položaj z vsemi silami upravnega aparata. Z odklanjanjem ali zavlačevanjem ustreznega financiranja dežel ne bi diskreditirali deželno ureditev, ki prikazuje za neukinkovito in tako zbuditi pri omahljivih nostalgijo po »dobrih« časih, ko so v vsem in dobro odločali v Rimu.

V uspehu nam je še polemika glede neukinkovitosti zdravstvenih organov v zvezi s kolero na jugu države. Ministrstvo za zdravstvo trdi, da ne more ničesar ukrepati, ker da je to področje prešlo v delokrog dežel, prizadele dežele se pa upravičeno branijo, da je to sicer res, da pa ne morejo ničesar storiti, ker jim država ni zagotovila finančnih sredstev.

Celo deželam s posebnim statutom, ki so bile ustanovljene pred 25 leti, ni država do danes še priznala operativnih kompetenc na vseh področjih, ki jih določajo statuti.

Slovinci v Furlaniji - Juljski krajini smo tudi žrtve centralistične trme. Dolgo časa je osrednja oblast dosledno odredila vsakršno pravico ukrepanja v prid naše narodnostne skupnosti.

Točna je torej ugotovitev, da je danes uresničitev deželne ureditve pred težavami in je iz tega vidika ustanovitev samostojnega ministrstva za zunanje zadeve lahko važen dejavnik pri uresničevanju decentralizacije.

Deželni odbor dežele Furlanije - Juljske krajine je do sestanka v Rimu zavzel stališče in je s sklicanjem deželne komisije dal možnost vprašanja, na katerih področjih naj država najprej primerno zakonsko ukrepa, da bi dežela učinkovito delovala.

Deželni odbor se v smislu programskih izjav z dne 30. julija letos zavzema za uresničitev avtonomije dežel in za njihovo usposobitev da prevzame funkcijo, ki jo določa ustava.

Kar zadeva deželo Furlanijo - Juljsko krajino naštevajo odbor zahteve glede izdaje izvršilnih norm in druga vprašanja ter predlaga, na katerih področjih naj država najprej primerno zakonsko ukrepa, da bi dežela učinkovito delovala.

Posebno so zanimive naslednje točke, na katere, pravi deželni odbor, je treba ponovno opozoriti vlado:

- čimprejšnja reforma RAI-TV in njena decentralizacija z uvedbo deželnih televizijskih oddaj s posebno zahtevo, da je treba uvesti slovenski televizijski program v deželi Furlaniji - Juljski krajini;

- država naj čimprej izda ukrepe za zagotovitev popolne zaščite etničnih in kulturnih značilnosti državljansko slovenskega jezika;

- revizija vojaških služnosti;

- nadaljnja okrepitev sodelovanja z obojnimi deželami.

Primorski dnevnik je obširno poročal o dveh sejah prve komisije, na katerih so razpravljali o vseh naštetih vprašanjih. Svetovalec KPI Slovenske skupnosti in PSI so posebej poudarili potrebo po uved-

bi slovenskih televizijskih programov in nujnost ter važnost takojšnje in celovite rešitve problemov slovenske narodnostne skupnosti in pri tem zahtevali, da mora osrednja oblast čimprej ukrepati, da pa mora tudi deželi priznati pravico, da ukrepa v korist Slovencev.

Omenjenim glasovom se pridružujemo tudi mi in moramo po eni strani ugotoviti, da s svojim stališčem o Slovenskih deželnih odborih delno izpolnjuje programske obveznosti, po drugi strani pa da ohlapna formulacija daje možnost raznim razlagam in različnim rešitvam. Splošnost formulacije je v vidnem nasprotju z drugimi podrobnimi in jasnimi zahtevami. Kako zaščititi slovensko narodnostno skupnost in kako zagotoviti njen obstoj, je bilo izdelanih več predlogov, osnutkov zakonov in podobno. Zaradi tega bi morala biti zahteva do vlade konkretnjša in bolj precizna.

Ni lažjega kot na splošne zahteve dati tudi splošne obljube, ki se po navadi prav zaradi splošnosti ne izpolnijo, ali se izpolnijo samo obrobne malenkosti, ki jih je lahko proglasiti za izpolnitev obveznosti.

Druga pomanjkljivost je v tem, da dežela izrecno ne terja od države pravico, da ji priznava večjo pristojnost glede ukrepanja v korist Slovencev. Res je ta zahteva lahko vsebovana v omenjeni formulaciji, toda država ne bo deželi ničesar odstopila brez jasne besede.

Tretja slabost je v izrazu »zagotovitev vedno popolnejše zaščite«. Nobena stvar se ne da uresničiti čez noč, pa tudi rešitev, ki jo morda imamo danes za najboljšo, se jutri pokaže za pomanjkljivo in jo je treba izpopolniti. Toda 25 let po uveljavljenju ustave, po desetletjih veljavnih mednarodnih sporazumov, nihče ne more trditi, da je naša zaščita na tak stopnji, da jo je treba izpopolnjevati. Zaščito, varstvo, je treba šele zagotoviti. Narodnostno se Slovenci v tržaški, gorški in videmski pokrajini ne čutimo še varne. Dosedanji ukrepi v našo korist so v odnosu do stvarnosti, v kateri živimo in ki nam vsak dan odzame nekaj naših narodnostnih značilnosti, prava malenkost.

Potrebnosti so hitri in koreniti ukrepi in ne postopnost, ki je botrovala »vedno popolnejši zaščiti«.

Prepričani smo, da glede dežel in decentralizacije ni poti nazaj in tudi ne more biti stagnacije. Današnji človek si vsak dan bolj želi udeležbe v odločanju. Deželna ureditev so del teh težej, zaradi tega bo utrjevanje avtonomije dežele, pokrajine in občin imelo vedno več podpore. Nasprotovanje in zaviranje demokratizacije je zaviranje spremljevalce vseh naprednih težej. Pričakovati je torej, da ne bo nastop predsednikov dežel v Rimu pod vtisom strahu o usodi dežel, ampak bo prežet z odločnostjo, da je treba iti naprej. To velja v polni meri tudi za našo deželo in za odprte probleme njenih slovenskih prebivalcev.

BORIS RACE

DANES

Sovjetska zveza, Nemška demokratska republika in Bolgarija so prekinile diplomatske odnose s Čilom. Pač pa je priznala nov čilski režim britanska vlada, kar je izklopilo odločno reakcijo laburistične opozicije. Iz Čila prihajajo medtem poročila o grozodejstvih fašistične soldateske proti prištevani pokojneke predsednika Allendeja, medtem ko se čilski KD še vedno ni odločil, ali naj vodi odločno opozicijo proti vojaškemu režimu, ali pa naj odločno sodeluje z njim.

KRVAVA REPRESIJA V ČILU SE NADALJUJE

SZ, Vzhodna Nemčija in Bolgarija prekinile diplomatske odnose s čilsko vojaško junto

Pričevanja tujih dopisnikov o grozodejstvih vojske in policije nad aretiranci
Novo potrdilo, da je bil Allende umorjen - Izredno dvomno stališče čilske KD

SANTIAGO DE CHILE, 22. — Sovjetska zveza, Nemška demokratska republika in Bolgarija so prekinile diplomatske odnose s Čilom. Vse tri vlade so objavile sporočila, v katerih opozarjajo na režim terorja, ki so ga uvedli v tej državi po vojaškem udaru, ter poudarjajo, da ni osnovnih pogojev za delovanje veleposlanstev treh državah v Santiagu.

Pač pa je novo čilsko vlado priznala Velika Britanija: konzervativna vlada je v polurnem sporočilu pojasnila, da je namen pobude ščititi britanske interese v Čilu in da ne pomeni odobravanja novega režima. Laburistična opozicija je protestirala proti vladnemu sklepu, ki ga je označila za »prenajenega in nepravilnega«, medtem ko sindikati pripravljajo bojkot proti Čilu. Tako so delavci ladjedelnic na Škotskem in v severnem delu Anglije proglasili stavkovno gibanje in zahtevali, naj ne bi ozročili novemu čilskemu režimu štirih vojni ladij, ki so jih zgradili v britanskih ladjedelnicah.

Iz Čila prihajajo medtem prva poročila tujih dopisnikov o grozodejstvih, ki jih je zakrivila soldateska proti Allendejevemu pristajšem. Najbolj pretresljivo sliko položaja sta dala Švedska dnevnik na osnovi pričevanj dveh švedskih državljanov, ki sta delala v Čilu in ki so ju po državnem udaru aretirali. Povedala sta, da sta videla številne primere mučenja in nasilja proti jetnikom, ki so jih zbirali v dveh največjih nogometnih igriščih čilske prestolnice. Po tem pričevanju je bil med najbolj krutimi mučitelji voditelj fašistične organizacije »Patria y Libertad« Roberto Thieme. Švedska državljanka govorila o »nasilju, mučenju in eksekucijah pred vsem proti delavcem in prebivalcem revnih četrti Santiaga«. Povedala sta tudi, da je med aretiranci bila tudi žena, s katerimi so vojaki ravnali zelo brutalno.

Neki zahodnoslovenski častnikar je v reviji »Bunte Illustrierte« objavil dopis, v katerem potrjuje, da je bil predsednik Allende umorjen. Častnikar poroča, da je lahko videl Allendejevo truplo takoj po napadu vojakov na predsedniško palačo »La Moneda«: na njem so bile številne rane, pa ne samo na glavi, ampak tudi na hrbtu.

Tudi iz samih poročil fašistične junte izhaja, da je v državi v teku krvava represija. Tako so uradno sporočili, da so v Antofagasti ustrelili dva čilska državljana na osnovi razsode vojaškega sodišča. Obsojenca, od katerih je bil eden zdravnik, sta bila obtožena »huškanja k prevratništvu in voluhustvu«. Neki možki pa je bil ubit v Rancagu, južno od Santiaga, med policijsko preiskavo v svojem stanovanju. V istem kraju so aretirali 34 »političnih organizatorjev«, pristavev Allendejeve koalicije. Generalno tajništvo vlade pa je danes objavilo sporočilo, po katerem je bilo med državnim udarom ubitih 244 oseb.

Državne meje so sedaj odprte, vendar nihče ne more zapustiti Čila brez posebnega dovoljenja vojaških oblasti. Junta hoče na ta način preprečiti bivšim Allendejevim sodelavcem, da bi zapustili državo. Danes so ponovno objavili poziv prebivalstvu, naj sodeluje v policiji in vojski pri iskanju voditeljev levčarskih strank, ki so jih večerji tudi uradno razpustili in prepovedali.

Čilska demokratska stranka pa medtem še vedno okleva med opozicijo fašističnemu režimu in odkritim sodelovanjem z njim. V tem pogledu je zgovorna izjava, ki jo je dal predsednik čilske KD senator Aylwin na sinočnji tiskovni konferenci. Aylwin je odreknil junti pravico, da bi pripravila novo ustavo, ki bi bi ljudstvo ne odobrilo. Po drugi strani pa je glede vojaškega udara dejal, da je bil posledica »totalitarne težje« Allendejeve koalicije. Voditelj čilske KD je šel tako daleč, da je celo ponovil obtožbe nove fašistične vlade, po katerih naj bi Allende pripravil nekakšen »golpe« proti desnici in za uvedbo »komunističnega tiranstva«.

Več tisoč ljudi je sinoči v Trstu, na šentjokobskem trgu, izpričalo svojo solidarnost z bojem čilskega ljudstva proti vojaški diktaturi. Zbranim je, poleg tržaških predstavnikov demokratičnih organizacij (Calabrie, Barba in Nadje Pahor) spregovoril veleposlanik Čila v Alžiru, socialist Eduardo Salum. Poročilo objavljamo na drugi strani

JUAN PERON NIMA RESNEJŠIH TEKMECEV

DANES PREDSEDNIŠKE VOLITVE V ARGENTINI

Po podatkih zadnjih anket bi Peron moral prejeti več kot 64 odst. vseh glasov

BUENOS AIRES, 22. — Petindvajset milijonov Argentinec bo šlo jutri na volitve, da bi izvolili novega predsednika republike. Izid volitev ni v dvomu: tovo bo z velikim naskokom zmagal Juan Domingo Peron, ki bo tako po 18 letih ponovno prevzel vajo argentinske politike v svoje roke.

Nekaj dvomov ostaja pri izidu volitev za podpredsednika. Najresnejši kandidat je Peronova žena Isabelita, ki ne bi smela imeti večjih težav.

Dogodki v bližnjem Čilu so nekoliko odvračili pozornost Argentinec od nedeljskih volitev, še zlasti, ker je izvolitev Perona domala matematična. Po zadnjih anketah, ki jih izvajajo specializirane agencije, kaže, da bo Peron osvojil vsaj 64 odst. vseh glasov, druge pa si bodo razdelili kandidati drugih strank: Balbin, ki predstavlja radikalno stranko, Manrique, predstavnik tradicionalistov in Coral, ki vodi socialdemokrate. Omeniti je treba, da je Hector Campora, peronistični predstavnik na zadnjih volitvah 11. marca dosegel 49,5 odst. glasov.

Peron, ki vodi argentinsko politiko neuradno že pet mesecev, bo prevzel tudi formalno oblast v svoje roke v zelo težkem političnem trenutku. Imel bo sicer podporo dobrega dela levega. Podprli ga bodo komunisti in del socialistov.

V zameno zahtevajo levčarske stranke, naj se Peron loči od tistega dela peronistov, ki je prevzel oblast po Camporovem odstopu in ki je odločno desno usmerjen. Nova argentinska vlada se bo morala spoprijeti s težko nalogo, da popravljajo gospodarski in družbeni položaj v državi, ki ga vsi označujejo kot zelo resnega.

Medtem je precej negotovanja povzročil intervju, ki ga je general Livingstone nekdanji argentinski predsednik dal brazilskemu časopisu »O Globo« in v katerem pravi, da je Argentina trenutno v istem kaosu, kot je bila leta 1966, ko so vojaki prevzeli oblast potem ko so strmoljavili predsednika Illio. Livingstone je kasneje izjavil, da so brazilski častniki slabo razumeli njegovo izjavo, ostaja pa vsekakor vris, da je odkrito namigoval na možnost vojaškega udara tudi v Argentini.

Peron je večerj zaključil svojo volilno kampanjo s televizjskim govorom, v katerem je pozval vse Argentinec naj se združijo, da bi dosegli čimprejšnjo obnovo države. V svojih programskih izjavah je Peron dejal, da se bo njegova

vlada borila proti obema imperia-
lizmom, misli je očrtno na politiko
ZDA in SZ ter proti notranjim
velikim argentinskim finančnim
družbam, ki nasprotujejo družbenim
dosežkom.

Omenil je tudi čilske dogodke
in dejal, da je Allende padel v
boju za osvoboditev svoje države
izpod imperializma.

Kosigin jutri na obisku v Jugoslaviji

BEOGRAD, 22. — Sovjetski ministri predsednik Aleksej Kosigin bo v ponedeljek prisel na uradni obisk v Beograd. Kosigin vrača obisk, ki ga je leta 1970 opravil v SZ takratni predsednik zveznega izvršnega sveta Mitja Ribičič.

PRVO POVOJNO ZBOROVANJE PARTIZANSKIH UČITELJEV V NOVI GORICI

V boju so utirali pot slovenski besedi

Zbralo se je okrog 330 bivših partizanskih učiteljc in učiteljev iz vse Primorske, in med njimi okrog 40 iz zamejstva - Podelitev častnih priznanj

NOVA GORICA, 22. — »V boju smo utirali pot naši besedi«. Pod tem geslom so se večerj zbrali v Novi Gorici bivši partizanski učitelji Slovenskega primorja. V dvorani kina »Soča«, ki jih je sprejela, je bilo več kot 330 od približno 400 partizanskih učiteljc in učiteljev, ki so delovali v času nacistične okupacije v težkih razmerah, da bi ohranili in obudili v primorski mladini ljubezen do slovenskega jezika, ki je moral po zloglasni Gentilevi šolski reformi izol na Primorskem.

»Za srečanje je dal pobudo novogoriški zupan Rudi Simac. Njemu gre torej precejšnjo zahvalo tudi za gostoljubnost, ki nam jo nudijo,« je dejal zastopnik pripravljalega odbora in član delovnega predsedstva Oskar Venturini, ki je učiteljskega srečanja začel s pozdravom vsem prisotnim in vsem zastopnikom primorskih občin ter ostalih organizacij. »Srečanje je prvo, vendar ne sme biti zadnje,« je dejal Venturini, »partizanski učitelji morajo s tesnim delom danes, trideset let po začetku slovenskega upora, napisati tehno zgodovino takratnih dogodkov. Partizanski učitelji so pričeli

OB ISTOČASNEM PROSLAVLJANJU DRUGIH 30-LETNIC

Koper praznuje 30-letnico vstaje primorskega ljudstva

Pokrovitelji današnjega slavlja so Lidija Šentjuroc, dr. Aleš Bebler in Branko Babič, slavnostni govornik pa podpredsednik zveznega izvršnega sveta SFRJ dr. Anton Vratuša - Včeraj odprti dve razstavi

KOPER, 22. — Koper je ves v znamenju jutrišnje osrednje proslave 30-letnice splošne vstaje primorskega ljudstva vstaje fašističnemu okupatorju. Mesto je v zastavah in transparentih, po ulicah se pojavljajo prve skupine nekdanjih partizanov, vsespod srečujemo mladince in mladinke, ki so se udeležili pohoda po partizanskih poteh Slovenske Istre v počastitev tega dogodka.

Jutri bodo v Koprpu proslavili ne samo 30-letnico splošne vstaje, ampak tudi vrsto drugih pomembnih obletnic. Letos namreč mineva 30 let od ustanovitve druge prekomorske brigade, Istrskega odreda, italijanski partizanski ent narodnosvobodilne vojske Slovenije, 30-letnice letal-

Naši živinoreji so škrti dnevi

Letošnja suša, kakršne ne pomnimo že vrsto let, je zlasti na Krasu hudo prizadela živinorejo in vinogradnike, saj računajo, da je uničila 60 odst. krme in 40 odst. gozda, obenem pa nas je resno opozorila na nekatere probleme našega kmetijstva. Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvo, Kmečka zveza in Pokrajinsko združenje rejcev so prikazali delo nemu odborništvu za kmetijstvo škodo, ki so jo utrpeli kmetovalci, ter poudarili nujnost izredne podpore zlasti živinorejcem, ki potrebujejo takojšnjo pomoč. Kot smo te dni že poročali, morajo živinorejci krmiti živino doma že od začetka avgusta, ker sploh ni več paše, saj štrlijo po pašnikih in travnikih samo suhe bilke in nikjer niso imeli druge košnje, ali otave. Sena za nakup primanjkuje tudi drugod in je že zdaj precej draga, da ne govorimo o cenah močnih krmil, ki so v zadnjih mesecih vrtovalo skakale na vzgor, medtem ko je odkupna cena mleka precej, kupci živine za zakol in razni mesarji pa ponujajo nizke cene in se že skoraj norčujejo iz živinorejci, češ da imajo na voljo dovolj živine in mesa iz uvoza. Nič čudnega torej, da naši živinorejci obupujejo, da v takih razmerah ne vidijo rešitve iz krize, ki se vleče že več let in se je zdaj še bolj zaostila. V miljski občini je živinoreja že izginila, skoraj prazni so hlevi v dolinski občini razen Gročane. Kazalo je, da se

bo ohranila na Krasu, vsaj v tistih predelih, kjer predstavljajo glavni vir dohodkov za kmeta tam, kjer imajo več krmne, lepše travnike in pašnike, kjer niso razlastitve, ceste, urbanizacija in špekulacije še tako globoko in živo zarezale v naše meso in kosti. Pred nekaj leti so se kraški živinorejci opogumili in ustanovili združeni hlev v devinsko - nabrežinski občini ter kraško združeno mlekarino. Deželni organi, zlasti deželna ustanova za razvoj kmetijstva ERSA, so pozdravljali pobude in zagotavljal vsi pomoč. Odobrili so prispevke, toda najmočnejša je še vedno sveta birokracija, posebno še, če ne naletijo na trdno voljo in resne namene pri tistih, ki lahko ostržejo peruti tudi birokraciji. Bo šlo torej vse po vodi in živinoreja na Krasu rakom žvižga? Tako naj bi torej vili poguma živinorejcem in vzpodbujali mladino ter govorili o zaščiti Krasa, tudi zaradi vedno bolj škrtih površin. V pokrajini imamo nekaj nad 2000 glav živine, in sicer skoraj izključno suhe rjave alpske pasme. Vsa živina je zdrava, nikjer ni bruceloze in tuberkuloze, dober del pa je že v rodovniku. Stokovnjaki, ki k nam prihajajo iz drugih krajev, ne morejo preživeti naše živine. Krasa si ne moremo predstavljati brez krav in telet, nobeno uvoženo mleko ne bo nedomešilo našega mleka, vendar so naši živinorejci škrti dnevi, če ne bo takojšnje pomoči in konkretnih, učinkovitih ukrepov. Izkušnje pravijo, da se izpraznjeni hlevi nikoli več ne napolni, kaže pa, da bo v prihodnjih mesecih šlo precej živine iz kraških hlevov. Potem ne bo več na dnevnem redu tudi gradnja zadrževalne hleva in zadrževalne mlekarne, dobava mleka pa bo izključno v rokah velikih podjetij.

Zaradi suše ni primanjkovalo na trgu zelenjave, ki pa je bila precej dražja, ker v glavnem ni primanjkovalo vode in so vrtnarji marljivo zalivali svoje vrtove. Kdor ima vodnjake, je prihranil nekaj denarja, v glavnem pa je tekle voda iz novega občinskega vodovoda, toda na pobotnikih Acetaga bodo zabeležene znatno višje vsote. Vrtnarji imajo zaradi suše več skrbi in dela z namakanjem, večje stroške, ob koncu pa gre tudi več denarja iz žepov potrošnika. Brez vode sploh ni vrtnarstva in cvetličarstva v sušni dobi, kot je bila letošnja, pa je treba zalivati tudi trte. Kdor je imel to možnost, že vidim koliko več grozdov bo lahko natrgal. Toda kmet, vrtnar, cvetličar, vinogradnik mora plačati vodo, ki jo potrebuje za namakanje, po enaki ceni kot pitno vodo, medtem ko velja za industrijo živilna cena. Nekoliko bi pomagal kmetom z znižano ceno vode, preuči pa je treba možnost in način izgradnje vodovodnih napeljav za namakanje vrto, cvetličnih gred in vinogradov ter prispevkov za nakup namakalnih naprav. Na našem področju imamo svoje specifične razmere in potrebe, popolnoma drugačne kot v drugih sosednjih italijanskih krajih, kjer delujejo posebni konzorciji, ki imajo svoje vodovode za namakanje.

ALBIN BUBNIC

Rumor odprl mednarodni sejem v Bariju

BARI, 22. — Predsednik vlade Rumor je zjutraj slovesno odprl 37. mednarodni sejem v Bariju, kjer je imel daljši govor, v katerem je obravnaval vrsto perečih problemov sedanega italijanskega političnega življenja. Ustavil se je pri problemu prepovedi italijanskega Juge in poudaril, da bo njegova vlada odbrala vse obveze, ki so jih sprejele razne italijanske vlade v preteklosti. Dejal je, da je epidemija kolere v Bariju in Neaplju jasno pokazala na nekatere pomanjkljivosti, ki jih bo treba čimprej odpraviti. Govoril je tudi o prizadevanjih glede levega centra za stabilizacijo lire in za gospodarsko obnovo. Popoldne je Rumor skupno z zunanjim ministrom Morom obiskal barjsko bolnišnico, kjer se je zadržal nekaj časa v pogovoru s tistimi, ki so zboleli za kolero ter z zdravniki.

MARKO WALTRITSCH

Program izleta Primorskega dnevnika v Leningrad in Moskvo (26. sept. 1973)

Odbor izletnikov iz Trsta, Trg Ul. piano (pred sodiščem) v sredo, 26. septembra 1973 točno ob 13. uri. Izletniki so naprošeni, da so pri avtobusih pol ure prej. Zamudnikov ne bo mogoče čakati.

Odbor izletnikov iz Trsta, Trg Ul. piano (pred sodiščem) ob 15.40 (po jug. času).

Prihod v Leningrad ob 21. uri po lokalnem času.

Odhod iz Moskve ob 13.45 po lokalnem času.

Povratek v Ljubljano (Brnik) 3. oktobra 1973 ob 14.45 in po opravljenih formalnostih na letališču povratek z avtobusi naravnost v Trst (Trg Ulipiano).

Podroben program:
1. dan: Ljubljana — Leningrad:

Prevoz na brniško letališče, nato vlet letala proti Leningradu. Obrok med trinitim poletom. Pristank na leningradskem letališču, nato prevoz v mesto in namestitve v hotel; večerja in prenočitev. (Vsi hoteli v Leningradu in v Moskvi so A kategorije).

2., 3. in 4. dan: Leningrad:

V Leningradu imajo potniki polni penzion. Razen avtobusnega ogleda mesta je organiziran še poseben ogled naslednjih znamenitosti: Piskarskega spomeniškega pokopališča, najbogatejše ruske galerije Eremitaža, štaba

Oktohrske revolucije palače Smoln, križarke «Aurora», Petropavlovske trdnjave, mogočne stolnice sv. Izaka, ruskega Versaillesa — Petrovega dvorca ali vasi Puškino. Četrtega dne ob 23.55 odhod z vlakom «Krasnaja strela» (spalniki) ali že v popoldanskih urah z letalom proti Moskvi.

5., 6. in 7. dan: Moskva

V Moskvi imajo izletniki polni penzion. Razen avtobusnega ogleda mesta je organiziran še poseben ogled naslednjih znamenitosti: Rdečega trga, Leninskega mavoleja, Kremlja, zbirališča «Palaca orožja», razstava gospodarskih in tehničnih dosežkov narodov ZSSR (tudi vesoljski paviljon), slovite Tretyakovske galerije in muzeja borodinske bitke. Obisk gledališke predstave v Bolšoj teatru ali v kremelskem Kongresnem dvorcu. Predviden je tudi obisk folklorne predstave.

8. dan: Moskva — Ljubljana

Dopolnite prosto, popoldne prevoz na letališče Šeremetjevo, od koder vleti letalo proti Ljubljani. Obrok med trinitim poletom. Po pristanku na brniškem letališču in po opravljenih formalnostih povratek z avtobusi v Trst.

Tako v Leningradu kot v Moskvi je izven uradnega programa in po dogovoru med izletniki in vodičem možen večerni obisk karakterističnega lokalnega z narodno glasbo (z doplačilom).

Nekaj navodil

Vnos rubljev v Sovjetsko zvezo ni dovoljen. Dovoljen pa je vnos tujih valut, ki jih je treba prijaviti. Carinsko deklaracijo bodo izletniki dobili v letalu, kakor tudi vsa ustrezna navodila za njih izpolnitve. Menjava tuje valute (lire, dolarji, šterline itd.) je po sovjetskem uradnem tečaju.

Vsak potnik lahko brez doplačila vzame s seboj 15 kg prtljage.

Sedaj so v Sovjetski zvezi že nekoliko hladna vremena. Dnevna temperatura v Moskvi in Leningradu je od 5 do 10 stopinj, nočna okrog 0 stopinj. Priporočljiva je topla obleka in dežni površnik.

Sobe v hotelih so po pravilu dvoposteljne z vsem komfortom. Razmetljiv po sobah bodo izletniki uredili spoznavno med seboj in z glavnim vodičem.

Za vse druge informacije in v vsakršni drugi potrebi se lahko izletniki obračajo na vodjo potovanja - predstavnika agencije «Jugotours» in na

urednika Primorskega dnevnika Franca Udoviča in Vladimira Kendo, ki mu bosta v pomoč.

Vsem našim izletnikom želimo dobro potovanje in prijetno bivanje v Leningradu in v Moskvi.

MLADINSKI KROŽEK

Trst

Ulica Ginnastica št. 72

bo priredil v nedeljo, 30. septembra izlet v Kočevje ob priložnosti tamkajšnje slavnosti. Prijave po telefonu št. 31119 od 15. do 18. ure vsak dan razen ob sobotah.

DANES V BOLJUNCU

Praznik grozja v dolini Glinščice

Občina Dolina je, kakor vsako leto jeseni, sklenila prirediti tradicionalni «Praznik grozja» v dolini Glinščice, ki je s tem dosegel že svojo 18. izvedbo in ki bo danes, 23. septembra na trgu v Boljuncu. Obiskovalci in izletniki bodo imeli tako priliko kupovati v posebnem kiosku izbrano namizno grozdje. Na razpolago bo tudi že prvi letošnji most krajevne proizvodnje. Ob 14.30 bo na sporedu kulturni program z nastopom godbe na pihala iz Doline, moškega pevskega zbora «V. Vodnik» iz Doline, znanih folklornih skupin «Veseli pastirji» iz Maribora in «Chei di Guart» iz Ovara (Videm), ter humorističnega dueta Rido's.

Obe avtobusni podjetji ki vzdržujeta zvezo med Boljuncem in Trstom z odhodi z glavne postaje, bosta že od 13. ure dalje pomnožili vožnje.

Dovolite nekaj pripomb k članku v Primorskem dnevniku od 8. t.m. pod naslovom: «Nekatere ugotovitve o etničnih odnosih mladine v Furlaniji - Julijski krajini. Povzete referate prof. Anne Marie Boileau iz Gorice, na osnovi ankete 1.1969.»

Ni moj namen kritizirati nemena teh anketnih pol, ker gre za resna prizadevanja pri reševanju vprašanj navedenih v naslovu. Želim samo opozoriti na presplošno zastavljenost vprašanja. Sicer sem bila izpraševalki to tudi povedala. Ne bom dolgovozila z analizo vseh zastavljenih vprašanj. Pokazala bom samo nekaj primerov.

Vzemimo vprašanje: Bi se radi poročili z enim izmed... (tu so navedene narodnosti)? Odgovor na to vprašanje daje videz šovinizma, če rečeš — ne! Narodne nezavednosti ali mlačnosti, če rečeš — da! Nekateri pa mislijo, da ta da, pomeni internacionalno usmerjenost. Tako je misljeno, v renici pa ni tako! Vsi vemo, da so zakonske zveze v glavnem posledica medsebojnih simpatij. Narodnost tu ne igra absolutne vloge. Zna pa postati ovira v skupnem življenju in raznih okoliščinah. Pojavi narodne nestrpnosti med nami Slovenci so zelo, zelo redki. Nasprotno pa so pri precej pogosti. Ravno to je vzrok, da starši večkrat nasprotujejo takim porokom. Vzrok pa ni mržnja, ampak bojazen pred povišanjem. Pogosto pa so odgovori na vprašanja posledica izkušnje osebnih prijateljev in znancev. Pa še drugih vzrokov je, ki bi jih bilo predlogo naštevati.

Ravno tako ni mogoče odgovoriti z da, ali ne na vprašanje o veri v bodočnost te ali one jezikovne skupine. Tu se zdi, da je postavljeno vprašanje vprašanje, medtem ko so v tisti povezavi s tem vprašanjem še predvsem gospodarski in socialni problemi, da ne govorimo o okoliščinah in pogojih, v katerih dotična skupnost živi. Tudi ni stvarno zastavljeno vprašanje kot npr.: Kakšno mnenje imaš o tej ali oni narodnosti? Kaj pripadniki te ali one narodnosti si niso ne fizično in ne psihično dobesedno podobni in tudi nimamo vsi istih lastnosti itd.

Mislím, da šele če anketiranece obrazložijo svoje mnenje, je mogoče iz takih odgovorov povzeti relativno točne vzroke negativnih ali pozitivnih odgovorov in iz teh izvajati sklepe.

Pozdravljeni!

*** P. K.

Op. ur.: V zvezi z anketo, ki jo omenja gornje pismo na še dolgoletne tržiske sodelavce smo že v nedeljo 12. avgusta t.l. objavili pismo nekega našega bralca in pri tem navedli, da se z njegovo domnevo, da gre za samovoljno razdelitev našega obmejnega prebivalstva na 12 «etničnih skupin» ne trinjamo. Zato tudi ob objavi gornjega pisma ponavljamo pripombo, da pri tej anketi goriškega sociološkega inštituta za služijo kritiko predvsem samovoljno razdelitev na tistih 12 skupin. Seveda so tudi pripombe gornjega pisma upoštevanja vredne in jih bo verjetno upošteval tudi goriški sociološki inštitut kakor tudi ljubljanska fakulteta za socialno politiko in novinarstvo, ki je bila glede te ankete — kot smo pred meseci že po-

PISMA UREDNIŠTVU

ročali — z goriškimi sociološkim inštitutom v stikih. ***

Cenjeno uredništvo!
Vljudo prosim za objavo naslednjih vrstic.

Letos sem svojega sina vpisala v 1. razred srednje šole «Srčko Kosovel» na Opčinah. Želela sem, da bi se učil kot obvezni tuji jezik angleščino namesto nemščine. Na tajništvo so mi obrazložili, da pri njih to ni mogoče, ker imajo katedro za nemščino in tega ni mogoče menjati. Vsekakor pa bomo o tem lahko še govorili.

Medtem sem vprašala še druge starše vpisanih otrok in skoraj vsi so bili za angleščino. Obiskali smo šolsko skrbništvo, kjer so nas obvestili, da imajo okoliščino, ki pravi, da naj se otroci učijo tisti jezik, ki naj bi se učenec naučil, naj napiše prošnjo, zberemo podpise in jo prinesemo k njim. Tudi smo tudi naredili, zbrali 22 podpisov od 42 vpisanih in izvedli nesli tudi na ravnanje šole na Opčinah. Potem smo obiskali še dr. Bašo. Obljubil nam je svojo pomoč, a nam je še sedaj povedal, da je to težko ali nemogoče izvesti. Sprašujemo se: Zakaj vztrajajo z nemščino, ko pa ima italijanska srednja šola na Opčinah 4 prve razrede in od tega le enega za nemščino. Še za ta razred je bilo le 10 učencev in so ostalih 10 izreballi.

Zakaj je nujno, da se učimo nemščino?

Lepo pozdravljeni.

(Sledi podpis)

V spomin Karla Pavlina iz Trnovce

Dragi Karlo! Ta teden poteče leto dni kar si nas zapustil. Kruta usoda ti ni dopustila, da bi videl sadove Tvojega dela, ki si ga hotel dokončati.

Da, naš Karlo je bil moč kot je treba. Priden in delaven, prava kraška korenina daruje iz vrle družine Ivančevih v Trnovci. Pel je v zboru še ne sedemnajst let star, in pri pevskih vajah ni skupno s svojimi sestrami nikoli manjkal.

Uredil si je lep vinograd in lepo preuredil hišo. Vedno je povedal kaj novega vedno je kaj razlagal, a kruta usoda ga je vzela iz naše družbe še mladega in ga pahnila v prerani grob.

Dragi Karlo! Naj ti bo lahka ljuba domača zemlja.

R. Z.

KORISTNA IN HVALE VREDNA POBUDA ZDRUŽENJA REJCEV

Uspela prva pokrajinska razstava živine sivo rjave alpske pasme

Pohvala in priznanja našim živinorejcem - Potrebna je pomoč, da se premaga huda kriza - Živinorejci na Krasu je socialni problem

Živinorejci, ki so bili nagrajeni na pokrajinski razstavi

Prva pokrajinska razstava selekcione rjave goveje živine, ki jo je s sodelovanjem kmetijskega nadzorstva organiziral včeraj dopoldne v Bazovici pokrajinsko združenje rejcev, je lepo uspela, čeprav je ob zaključku naliv povzročal težave pri odvažanju živine. Uspeh razstave je v tem, da je pritegnila lepo število živinorejcev, prikazala kakovost živine ter opozorila na poreda vprašanja tukajšnje živinorejce. Obenem pa so najboljši živinorejci orvili po dolgi letih na te prireditvi prejeli zaslužen priznanje in pohvalo, kar je zelo spodbudno in potrebno v današnjih razmerah.

Na razstavi je sodelovalo 70 živinorejcev s 130 glavami izbrane živine sivo rjave alpske pasme, vpisane v rodovnik. Deležo je zastopal deželni svetovalec in predstnik združenja rejcev iz Vidma Paolo Micolin, tržaško pokrajino odbornik inž. Sosti, navzoči pa so bili tudi predsednik združenja iz Gorice in Pordenona, direktor kmetijskega nadzorstva dr. Bucco, predsednik Kmetijske zadruge Alojz Markovic, pokrajinski veterinar dr. Pravisani, repentabriski župan Miha Guštin, podjetje Kras-Šežana pa je zastopal inž. Renčelj. Predstavniki oblasti in živinorejci so se pozdravili in opozorili pristojne oblasti na nujnost učinkovitih ukrepov in pomoči, da se bo živinoreja na Krasu ohranila. Pozval je tudi živinorejce, naj vsi pristopijo k selekcioniranju živine. Dr. Bucco je čestital živinorejcem za uspeh, ki so ga dosegli v dolgi letih pri izboljšanju pasme svoje živine, kar dokazuje pokrajinska razstava, priporočil pa jim je, da naj vzgajajo več telic, da bomo imeli več plemenite živine.

Deželni svetovalec Micolin, je izrekel pohvalo in vse priznanje našim živinorejcem za tako lepo živino ter predsedniku združenja, ki je organiziral razstavo. Poudaril je, da kot živinorejec dobro pozna težave in probleme živinorejce in da je treba živinorejo na Krasu ter v hribovitih področjih naše dežele obnavljati ne samo kot gospodarsko, ampak predvsem kot pomembno socialno vprašanje. Izvedenec Tagliaferro je čestital vsem živinorejcem in jih spodbujal, naj bodo vztrajni in čimbolj združeni, da bodo lažje premagali sedanje kritično stanje. Omenil je važnost sejnov za prodajo živine in sporočil, da bo tak sejem 4. oktobra v Bazovici.

Potem ko so ocenjevalne skupine opravile svoje delo, je bilo ob 13. uri nagajevanje. Na razstavi je bila tudi najstarejša krava na Tržaškem, stara 19 let, ki se je že 16-krat otelila in je še vedno dobra mlekarica. Podjetje Carlo Erba je poklonilo vsem živinorejcem, ki so prejeli prvo nagrado, zavojce mineralnih snovi in vitaminov, ki jih bodo lahko prevzeli v bazovski lekarni.

Nagrajeni živinorejci

I. kategorija

1. nagrada: MIROSLAV ZIGON, Zgonik 36 — 40.000 in pokal tržaške pokrajine.

2. nagrada: IVAN ŠKABAR, Veliki Repen 1 — 30.000 lir

3. nagrada: ALJOZ RACMAN, Gročana 31 — 20.000 lir

II. kategorija

1. nagrada: ANTON RAZEM, Gročana 18 — 40.000 lir in pokal deželne odbora

2. nagrada: ANDREJ RAZEM, Bazovica 37 — 30.000 lir

3. nagrada: DANILA ZOBEC, Boršt 4 — 20.000 lir

III. kategorija

1. nagrada: JOSIPINA GRUDEN, Mavhinje 47 — 40.000 lir in pokal Vsežidnevnega združenja rejcev goveje živine rjave pasme

2. nagrada: JOSIP GRUDEN, Salež 25 — 30.000 lir in plaketa tržaške trgovinske zbornice

3. nagrada: RUPERT GRAHONJA, Gročana 29 — 20.000 lir

PD SLOVAN iz PADRIC

vabi na

PROSLAVO

75-letnice ustanovitve društva

in 25-letnice postavitve spomenika padlim v NOB iz Padric

Spored:

Danes, 23. septembra, ob 15. uri — spominna svečanost pred spomenikom padlim v NOB, ob 16.30 kulturna prireditev v društvenih prostorih s koncertom godbe na pihala iz Predvora

Športnim in kulturnim srečanjem bo sledila prosta zabava s plesom. Za jedajo in pijačo poskrbljeno

V primeru slabega vremena bo kulturna prireditev v prostornem domu na Opčinah

PATRONAT INAC

OBVESTILA

34133 Trst, UL. Cicerone 8/b - Telef. 62785

PODPIS POOBLASTIL

Obveščamo vse naše upokojence, da bo zapadel rok za podpis pooblastil in peticije za povišanje minimalnih mesečnih pokojnin na 40 tisoč lir konec tega meseca. S to peticijo si naša organizacija — Kmečka zveza — prizadeva doseči še dve važni zmagi v korist kmetov, in sicer:

— znižanje pokojninske dobe od 65 na 60 let za kmete in od 60 na 55 let za kmetice,

— polno in neposredno zdravniško oskrbo.

Obenem obveščamo tudi druge upokojence (ne kmetice), da lahko tudi ti podpišejo pooblastila pri našem patronatu INAC.

Zato naprošamo vse upokojence, da se čimprej zgledajo pri našem patronatu INAC in da s seboj prinesejo tudi pokojninsko knjižico.

VPRAŠANJA

Primanjkuje podatkov

«Sem žena kmeta in sem do lanskega leta plačevala kmečke prispevke. Letos, 1. novembra, bom dopolnila 60 let. Imam že delavsko pokojnino (najnižjo). Imam pravico tudi do kmečke pokojnine?

Najlepša hvala!

B. H. P. — Gorica

Vaše vprašanje ne vsebuje zadosti podatkov. Prvič, ker ne vemo, koliko prispevkov ste plačali kot delavka; drugič, ker ne vemo, kakšno pokojnino imate (starostno ali invalidsko).

Zato Vas prosimo, da nam objavite zgornji vprašanje

že 20 let čakam...

«Rada bi Vam razložila svoj položaj in Vas prosim, da ne objavite mojega imena.

Nimam nikake pokojnine. Mož mi je umrl že leta 1950. Bil je namreč zelo bolan in ni mogel prenesti trpljenja in večkrat lakote v vojni. Bil je v vojni v Afriki, od tam so ga odpisali v Italijo, na to pa v Grčijo. Po končani vojni se je vrnil ko nemški ujetnik v Trst, in sicer v vojaško bolnišnico. Od tam je prišel domov slabega zdravlja in je tako dočel do smrti.

Vsega skupaj je naredil 11 let vojaščine. Bil je zdravstveno izredno slab. In tako je umrl.

Prošnjo za «vojaško pokojnino» sem vložila že leta 1950. Sedaj smo 1973 in dobila sem odgovor iz Rima, da ne dobijo podatkov.

Hotela sem Vam napisati teh par vrstic, da naj bi vi in Vaši čitatelji znali, kako je tu pri nas zadeva s pokojninami. Prepričana sem, da bom prej umrla, kot bom dobila pokojnino po možu.

S. P. — Trst

Da je zadeva s pokojninami še zelo neurejena, o tem smo že večkrat pisali. O tem še najbolj vedo sami upokojenci (upokojenci — delavci, direktorji gotovo ne).

Ko pa pride prošnja do rimskih uradov, pa postane vsa zadeva skoraj tragična. Kako delajo (ali bolje ne delajo) v rimskih uradih, to je splošno znano.

Sicer pa vse kaže, da je vsaka beseda odveč...

Se plačujem prispevke

«Imam 66 let in dobivam kmečko pokojnino. Še vedno pa plačujem

DONAT
JE KAKOR ZDRAVJE

IZ ROGAŠKE SLATINE

...odkar poznam DONAT sem kot prerojen!
Nimam težav niti z želodcem, niti z žolčem, ne z jetri in nasploh se počutim zelo mladostnega.

Nagrajeni živinorejci

I. kategorija

1. nagrada: MIROSLAV ZIGON, Zgonik 36 — 40.000 in pokal tržaške pokrajine.

2. nagrada: IVAN ŠKABAR, Veliki Repen 1 — 30.000 lir

3. nagrada: ALJOZ RACMAN, Gročana 31 — 20.000 lir

II. kategorija

1. nagrada: ANTON RAZEM, Gročana 18 — 40.000 lir in pokal deželne odbora

2. nagrada: ANDREJ RAZEM, Bazovica 37 — 30.000 lir

3. nagrada: DANILA ZOBEC, Boršt 4 — 20.000 lir

III. kategorija

1. nagrada: JOSIPINA GRUDEN, Mavhinje 47 — 40.000 lir in pokal Vsežidnevnega združenja rejcev goveje živine rjave pasme

2. nagrada: JOSIP GRUDEN, Salež 25 — 30.000 lir in plaketa tržaške trgovinske zbornice

3. nagrada: RUPERT GRAHONJA, Gročana 29 — 20.000 lir

koristen naslov za opremo vašega doma

pohištvo trst

POOBLAŠČEN prodajalec

ALVARANI

Obiščite nas: med velikimi novostmi Salvarani sta prav gotovo kuhinja in spalnica, ki ju iščete. V našem centru za opremljanje stanovanj boste vedno dobili nasvet za reševanje problemov vašega doma, plačilne olajšave, brezplačne in brezobvezne načrte in predračune.

Obvestilo odbora Tržaškega partizanskega pevskega zbora

Tržaški partizanski pevski zbor bo po uspešnih nastopih v tem mesecu na Pončani, v Stanježu, Milanu, Bazovici in v Izoli, nastopil v naslednjih dneh še na treh pomembnih prireditvah, in sicer:

30. septembra v Bujah ob tridesetletnici splošne vstaje istrskih in primorskega ljudstva;

7. oktobra v Mačkoljah ob 30-letnici požiga vasi in 14. oktobra v Carpiju pri Modeni ob odprtju muzeja — spomenika in spomin bivšim političnim preganjanjem.

Odbor TPZZ obvešča obenem svoje pevce, naj zanesljivo pridejo vsi v petek, 28. t.m. ob 20. uri na redne vaje v «Bazoviški domu», kjer bodo dobili nove obleke.

Prijave škode zaradi divjačine

Kmečka zveza poziva kmetovalce, ki so utrpeli škode na pridelkih zaradi divjačine, naj nemudoma izpolnijo prijave, kar lahko storijo pri poverljivih po vaseh, in sicer:

Alfonz Dubelin, Col 12

Alfonz Gustin, Trst, Ulica G. Ventura 29

Josip Sancin, Dolina 112

Srečko Orli, Devinščina 6

Fabij Ruzelj, Lonjer 291

Ivan Antonič, Cerovlje 34

Pepi Scheriani, Milje, Darsella 20

Marjo Svab, Sv. Križ 344

Evgen Kalc, Padrice 79

Danilo Radović, Nabrežina 79

Mirko Krizmančič, Bazovica 43

Jože Perčič, Salež 43

Anton Bole, Trst, Ul. Sottomonte 25

Piero Crevatin, Milje, Fontanella 18

Piero Radetič, Medja vas 10

Ivan Racman, Gročana 28

Emil Purič, Repen 15

TEKMOVANJE PEVSKIH ZBOROV V GORICI

35 moških, ženskih in mešanih zborov bo nastopilo danes s folklornim petjem

Ob 21. uri nastop otrok iz Tržica in zmagovalcev v folklornem petju - Rezultati s tekmovanja v polifoniji

Kot smo že včeraj pisali, se je v petek zvečer zaključilo v dvorani UGG v Gorici 12. mednarodno tekmovanje pevskih zborov v polifoniji. Ocenjevalna komisija je ocenila 20 mešanih zborov, 6 moških in 9 ženskih zborov.

V kategoriji mešanih zborov je na prvem mestu »Poštarski zbor iz Sofije (Bolgarija), ki je dosegel 94,6 točke, drugi je univerzitetni zbor iz Madžarske s 93,81 točke, tretje mesto pa si delita zbor »Muzik« iz Danske in »Ametsa« iz Irana (Španija) s po 92,21 točke. Jugoslovanski mešani zbor »Svetozar Marković« iz Novoga Sada se je uvrstil z 91,40 točke na 5. mesto, zbor »Ljube Bratuš« iz Gorice s 32,4 točke na 14. mesto.

Med moškimi zbori, kjer konkurenca ni bila tako huda, je na prvem mestu zbor »E. Grion« iz Trsta z 92,5, drugi je »Mirko Filaj« iz Gorice s 84 točkami; tretji je »Montasio« iz Trsta (83 točk), četrti je »Vasilij Mirka« s Proseka pri Trstu z 80 točkami, peti »Lino Mariani« iz Pulja s 77 točkami in 6. zbor iz Gradeža (73 točk).

Med ženskimi zbori jih je v polifoniji nastopilo devet. Prvo, drugo in tretje mesto so zasedli zbori iz Madžarske, Danske in Romunije s 94,60, 94,41 in 91,01 točkami. Četrti je »Montasio« iz Trsta z 88,40 točkami. Ženski zbor z Jesenic je osmi s 76,41 točke.

Nagrade so zmagovalcem podelili na slavnostnem koncertu sinoči, ko sta nastopila po prva dva nagrajena zbori iz vsake kategorije ter so s pesmijo poslovlili ob goriskem občinstvu. Žal na tem koncertu ni nastopil otroški zbor šolarjev iz Sežane, ker jih niso pravočasno cepili, kar je potrebno za prehod meje zaradi kolere.

Včeraj popoldne je na tekmovanju v folklorni nastopilo 5 ženskih zborov in med njimi zbor iz Novoga Sada pod taktirko Lazarja Bute, ter »Montasio« iz Trsta. Nastopile je tudi 7 mešanih zborov.

Danes ob 9.30 nastopi 5 moških in 6 mešanih zborov. Med moškimi nastopi zbor s Proseka, ki bo zapel tri slovenske pesmi ter zbor iz Danske med mešanimi.

Popoldne ob 15.30 bo še zadnji del tekmovanja v folklornem sporedu, ko bodo nastopili še 4 ženski in 8 mešanih zborov. Pri ženskih bo zbor z Jesenic zapel tri slovenske pesmi, med mešanimi zbori pa bodo nastopili zbori iz Bolgarije, Novoga Sada, Romunije in Madžarske, med zbori iz Italije pa bo nastopil mešani zbor »Ljube Bratuš« iz Gorice, pod taktirko pevstva Stanislava Jerića ter bo zapel pesmi »Stoji na bregu deklet«, »Lipa« in »Sem se rajtovo ženit«.

Zvečer ob 21. uri bo slavnostni zaključni koncert, pred katerim bodo podelili nagrade in pokale zmagovalcem iz folklorne, ob splošni oceni uspehov povrnili v našem časopisu še v prihodnjih dneh. Vse, kakor lahko rečemo, da je tudi letošnje tekmovanje, povezano s konferenco o mladinskih zbora na goriskem Gradu, pokazalo napredek ter si še bolj utrdilo svoj sloves in sloves Gorice, mesta ob odprti državi meji.

I. M.

Šahovski brzturnir obmejnih mest oktobra v Bovu

Deseti jubilejni šahovski brzturnir obmejnih mest Slovenske primorja, Furlanije - Julijske krajine in Koroske bo v Bovu v nedeljo, 7. oktobra.

Prireditelj, ki je bila prvotno dolžna, da bo v septembru, je prenešana na nedeljo, 7. oktobra, in bo v prostorih »Alp hotels« in pričetkom ob 10. uri. Po sporazu-

mu med prirediteljem, Primorsko šahovsko podzvezo in organizatorjem šahovskih društev Tolmin je udeležba omejena na 22 društev, vabljen pa so vsa šahovska društva, ki so se zadnja leta teže tradicionalne šahovske mednarodne prireditve redno udeleževali. Vabljen so naslednja šahovska društva, oziroma mestne šahovske reprezentance: Ajdovščina, Anhovo, Idrija, Izola, Jesenice, Koper, Nova Gorica, Piran, Pivka, Postojna, Sežana, Šempeter, Tolmin, Finkenstein (Koroška), Čedad, Dolina, Fogliano ali Lignano, Gorica, Trst s prvo ekipo in mladinsko, Tržič in Videm.

Organizator prireditve je pripravil za najboljših šest pokalov, plakete in diplome.

Prvi šahovski brzturnir obmejnih mest je bil pred desetimi leti v Bovu in tako je tudi letošnji, ki je po vrsti že deseti, tj. jubilejni izpet v Bovu. To je toliko bolj zanimivo, ker sovpada ta jubilej tudi s proslavo 800-letnice tega mesta in proslavami tolimskih punov. Tako se bodo zbrali 7. oktobra v Bovu šahisti iz vseh treh obmejnih področij, da preverijo svoje šahovsko znanje med seboj, da se zopet snidejo in prijateljsko pogovorijo ter tako še bolj utrdijo medsebojne stike.

Tajnik kršćanske demokracije A. Fanfani je včeraj povsem nepričakovano prišel na svojem dvodnevem potovanju po naši deželi tudi v Gorico, kjer se je na sedežu stranke srečal z njenimi voditelji in se zanimal za naše probleme. V družbi pokrajinskega tajnika KD De Simonija je obiskal pokrajinski koncert Seghizzi, kjer se je srečal tudi s predstavnikom ministrstva za kulturo bolgarske republike, ki je prisostvovala koncertu.

Zaradi proste cone sesianek z De Mito

Preddesnik in ravnatelj trgovinske zbornice Lupieri in Bertolazzi sta se prejšnji dan v Rimu sestala s predstavniki ministrstva za industrijo ter se pogovarjali o podaljšanju zakona o prosti coni. Delegacija je sprejela poslanec KD Marocco, v njej pa je bil tudi gorški župan De Simonio. V prihodnjih dneh je na programu ponoven sestanek, tokrat s samim ministrom De Mito, ki je že podrobno seznanjen z vprašanjem.

Danes občni zbor Zelenege kriza

Danes, v nedeljo, ob 9. uri bodo člani goriskega Zelenege kriza imeli občni zbor, ki bo v društvenih prostorih v Ulici Crispi 7. Na dnevnem redu bodo naslednje točke: izvolitev predsednika, tajnika in treh skrutinorjev; odobritev za posilnika prejšnjega občnega zbora; razprava glede včlanjanja Zelenege kriza v gorški zdravstveni konzorcij; izvolitev dveh članov upravnega odbora ter razno.

Konec septembra mladinsko srečanje v Breginju

Pred nekaj dnevi so se v Starem selu pri Kobaridu sestali predstavniki tolimske mladine in zamajskih Slovencev, da bi se pogovorili o srečanju, ki ga pripravljajo 30. septembra v Breginju. Dogovorili so se za program drugega tradicionalnega srečanja. Prvo je bilo lani, ko se je v Breginju zbralo okoli 30 zamajskih in 80 tolimskih mladincev. Zamejci so prišli na srečanje predvsem iz Beneške Slovenije, letos pa upajo, da se bodo vabilu odzvali tudi mladi iz drugih zamajskih krajev.

Program srečanja predvideva

Na ribjih trgih naše dežele je zaradi kolere za okoli 6 milijonov lir manj prometa na dan

Potrebnost je prepričati javnost, da ribe niso nevarne - Špekulacije grozistov - Pomagati ribičem, ki so žrtve dogodkov

Zaradi kolere v južni Italiji se je tudi na sever razširila smrtonosna nevarnost morskih školjk in rib za človekovo zdravje. Ker pristojne oblasti niso takoj uradno obvestile prebivalstva, kako je v severnem Jadranu s pridobivanjem klaviric in z ribolovom, so imeli ribiči v naši deželi občutno škodo, ki se pozna zlasti v zmanjšanju sredstev za preživljanje njihovih družin. Po podatkih, ki so jih te dni zbrali poslanci Lizzero Menichino in Škerka, se je ob pojavu kolere daljši školi na zmanjšala prodaja morskih školjk in celo riba za

Tako velika izguba nastaja predvsem zaradi padca prodaje rib. Zanj so v veliki meri krivi veliki špekulanti, ki s svojo politiko odvajajo ribiče, da bi šli na morje loviti.

Zgoraj omenjeni poslanci so naslovili na ministre za trgovsko marinarico, za delo in socialno skrbstvo vprašanje, če ne bi kazalo obvestiti potrošnike prek javnih občil, da uživanje rib ni nevarno za zdravje. Poslanci nadalje predlagajo, naj bi tudi s posebnimi ukrepi pomagali ribičem, ki niso v ničemer krivi za sedanjno nesrečo.

Pismo uredništvu

Telefonska pomoč ki je premalo znana

Na državni cesti v Dolu, in sicer nasproti gostilni pri Mirkotu pri Devetkah, je deželna uprava namestila telefonsko napravo, ki je neposredno povezana s splošno bolnišnico v Gorici. Ker ima oddajo anteno, sodim, da gre za brezžično zvezo, ki se vzpostavi, čim uporabnik dvigne slušalko. Na ška-

GORIŠKI DNEVNIK

MINISTRSTVO JE OBJAVILO UGODNO MNENJE

Pripravljajo pravilnik o zaščiti imena desetih posoških vin

Goriška pokrajina bo prva v Italiji, ki bo skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni območji - Goriški Kras se lahko poveže s tržaškimi

Pred časom je Uradni vestnik objavil mnenje vsedravnega odbora za zaščito imena vin, ki ima sedež pri kmetijskem ministrstvu, o zaščiti tipičnega vina goriške ravnine. To je predzadnji akt pred končnim sprejetjem pravilnika za desetice posoških vin (vini Isonzo).

Zaščiteni posoški območje zobje celotno ravninsko področje goriške pokrajine razen obmorskega pasu od Tržica do Gradeža. Zunanega območja ostanejo tudi vsi predeli goriškega Krasa; goriška Brda pa imajo že od leta 1968 priznano zaščito svojih vin.

Goriška pokrajina bo tako, edina v Italiji, skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni vinorodni področji, kar je priznanje vinogradniškim primernim zemljiščem in legam in tudi posledica dolgoletnih prizadevanj goriških vinogradnikov, da uveljavijo svoja visokokvalitetna vina. To je bližinski vinogradnikom uspelo, saj so poneli sloves svojih vin daleč preko državnih meja.

Nini Orzan se je končno odločil. S pemskega mosta bo skočil danes ob 17. uri. Njegovi prijatelji so ga skušali prepričati, naj škodo odloži za nekaj časa, ker je ravno ob tistem času pevski koncert Seghizzi in igra tudi Pro Gorizia, vendar niso uspeli. Orzan jih je zavrnil, češ da ob tistem času razmerje med zvezdami zanj najbolj ugodno in da on na nekaj dni.

Njegov skok v Sočo pa ne bo osamljen. Maligoi, »il rosso«, je napovedal svoj skok samo kakšno minuto kasneje. Tako je prepričan v svoje sposobnosti, da se je že predhodil za zmagovalca. Lansko leto, ko je prvič skočil z mosta, visokega 18 m, je presenetil s svojim stilom.

Poleg dveh Goricanov se prijavljajo še 26-letni Rodolfo Cornello iz Foje, ki mu karabinjerji poleti niso dovolili skočiti s Hudečevega mosta v Čedadu, in Russian iz Koprive ter »Danilo« iz Trsta. Če bo vreme ugodno in če ne bodo »priveditve« preklicali, potem lahko še sedaj rečemo, da bo pevski most poln občinstva.

Mimo vseh uradnih dogovorov bomo tako dobili še eno, dokaj originalno prireditev v sedanjem goriskem septembru.

UIL za normalizacijo položaja v INPS

Na sedežu UIL v Gorici se je sestalo predstavništvo sindikalne organizacije v pokrajinskem vodstvu INPS. Preučilo je položaj v tej ustanovi na podlagi stališča CGIL o položaju v INPS. Na sestanku, ki ga je vodil Bregant, so ugotovili potrebo po reorganizaciji zavoda, zlasti načrtovanja, decentralizacije, racionalizacije in poklicnega usposabljanja. Predstavnik UIL so se dogovorili za sestanek z drugimi sindikalnimi organizacijami, da bi preučili položaj v INPS in ga normalizirali.

UGOTOVITVE POSLANCEV LIZZERA, MENICHINA IN ŠKERKA

Na ribjih trgih naše dežele je zaradi kolere za okoli 6 milijonov lir manj prometa na dan

Potrebnost je prepričati javnost, da ribe niso nevarne - Špekulacije grozistov - Pomagati ribičem, ki so žrtve dogodkov

Zaradi kolere v južni Italiji se je tudi na sever razširila smrtonosna nevarnost morskih školjk in rib za človekovo zdravje. Ker pristojne oblasti niso takoj uradno obvestile prebivalstva, kako je v severnem Jadranu s pridobivanjem klaviric in z ribolovom, so imeli ribiči v naši deželi občutno škodo, ki se pozna zlasti v zmanjšanju sredstev za preživljanje njihovih družin. Po podatkih, ki so jih te dni zbrali poslanci Lizzero Menichino in Škerka, se je ob pojavu kolere daljši školi na zmanjšala prodaja morskih školjk in celo riba za

Tako velika izguba nastaja predvsem zaradi padca prodaje rib. Zanj so v veliki meri krivi veliki špekulanti, ki s svojo politiko odvajajo ribiče, da bi šli na morje loviti.

Zgoraj omenjeni poslanci so naslovili na ministre za trgovsko marinarico, za delo in socialno skrbstvo vprašanje, če ne bi kazalo obvestiti potrošnike prek javnih občil, da uživanje rib ni nevarno za zdravje. Poslanci nadalje predlagajo, naj bi tudi s posebnimi ukrepi pomagali ribičem, ki niso v ničemer krivi za sedanjno nesrečo.

Pismo uredništvu

Telefonska pomoč ki je premalo znana

Na državni cesti v Dolu, in sicer nasproti gostilni pri Mirkotu pri Devetakah, je deželna uprava namestila telefonsko napravo, ki je neposredno povezana s splošno bolnišnico v Gorici. Ker ima oddajo anteno, sodim, da gre za brezžično zvezo, ki se vzpostavi, čim uporabnik dvigne slušalko. Na ška-

GORIŠKI DNEVNIK

MINISTRSTVO JE OBJAVILO UGODNO MNENJE

Pripravljajo pravilnik o zaščiti imena desetih posoških vin

Goriška pokrajina bo prva v Italiji, ki bo skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni območji - Goriški Kras se lahko poveže s tržaškimi

Pred časom je Uradni vestnik objavil mnenje vsedravnega odbora za zaščito imena vin, ki ima sedež pri kmetijskem ministrstvu, o zaščiti tipičnega vina goriške ravnine. To je predzadnji akt pred končnim sprejetjem pravilnika za desetice posoških vin (vini Isonzo).

Zaščiteni posoški območje zobje celotno ravninsko področje goriške pokrajine razen obmorskega pasu od Tržica do Gradeža. Zunanega območja ostanejo tudi vsi predeli goriškega Krasa; goriška Brda pa imajo že od leta 1968 priznano zaščito svojih vin.

Goriška pokrajina bo tako, edina v Italiji, skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni vinorodni področji, kar je priznanje vinogradniškim primernim zemljiščem in legam in tudi posledica dolgoletnih prizadevanj goriških vinogradnikov, da uveljavijo svoja visokokvalitetna vina. To je bližinski vinogradnikom uspelo, saj so poneli sloves svojih vin daleč preko državnih meja.

Nini Orzan se je končno odločil. S pemskega mosta bo skočil danes ob 17. uri. Njegovi prijatelji so ga skušali prepričati, naj škodo odloži za nekaj časa, ker je ravno ob tistem času pevski koncert Seghizzi in igra tudi Pro Gorizia, vendar niso uspeli. Orzan jih je zavrnil, češ da ob tistem času razmerje med zvezdami zanj najbolj ugodno in da on na nekaj dni.

Njegov skok v Sočo pa ne bo osamljen. Maligoi, »il rosso«, je napovedal svoj skok samo kakšno minuto kasneje. Tako je prepričan v svoje sposobnosti, da se je že predhodil za zmagovalca. Lansko leto, ko je prvič skočil z mosta, visokega 18 m, je presenetil s svojim stilom.

Poleg dveh Goricanov se prijavljajo še 26-letni Rodolfo Cornello iz Foje, ki mu karabinjerji poleti niso dovolili skočiti s Hudečevega mosta v Čedadu, in Russian iz Koprive ter »Danilo« iz Trsta. Če bo vreme ugodno in če ne bodo »priveditve« preklicali, potem lahko še sedaj rečemo, da bo pevski most poln občinstva.

Mimo vseh uradnih dogovorov bomo tako dobili še eno, dokaj originalno prireditev v sedanjem goriskem septembru.

UIL za normalizacijo položaja v INPS

Na sedežu UIL v Gorici se je sestalo predstavništvo sindikalne organizacije v pokrajinskem vodstvu INPS. Preučilo je položaj v tej ustanovi na podlagi stališča CGIL o položaju v INPS. Na sestanku, ki ga je vodil Bregant, so ugotovili potrebo po reorganizaciji zavoda, zlasti načrtovanja, decentralizacije, racionalizacije in poklicnega usposabljanja. Predstavnik UIL so se dogovorili za sestanek z drugimi sindikalnimi organizacijami, da bi preučili položaj v INPS in ga normalizirali.

UGOTOVITVE POSLANCEV LIZZERA, MENICHINA IN ŠKERKA

Na ribjih trgih naše dežele je zaradi kolere za okoli 6 milijonov lir manj prometa na dan

Potrebnost je prepričati javnost, da ribe niso nevarne - Špekulacije grozistov - Pomagati ribičem, ki so žrtve dogodkov

Zaradi kolere v južni Italiji se je tudi na sever razširila smrtonosna nevarnost morskih školjk in rib za človekovo zdravje. Ker pristojne oblasti niso takoj uradno obvestile prebivalstva, kako je v severnem Jadranu s pridobivanjem klaviric in z ribolovom, so imeli ribiči v naši deželi občutno škodo, ki se pozna zlasti v zmanjšanju sredstev za preživljanje njihovih družin. Po podatkih, ki so jih te dni zbrali poslanci Lizzero Menichino in Škerka, se je ob pojavu kolere daljši školi na zmanjšala prodaja morskih školjk in celo riba za

Tako velika izguba nastaja predvsem zaradi padca prodaje rib. Zanj so v veliki meri krivi veliki špekulanti, ki s svojo politiko odvajajo ribiče, da bi šli na morje loviti.

Zgoraj omenjeni poslanci so naslovili na ministre za trgovsko marinarico, za delo in socialno skrbstvo vprašanje, če ne bi kazalo obvestiti potrošnike prek javnih občil, da uživanje rib ni nevarno za zdravje. Poslanci nadalje predlagajo, naj bi tudi s posebnimi ukrepi pomagali ribičem, ki niso v ničemer krivi za sedanjno nesrečo.

Pismo uredništvu

Telefonska pomoč ki je premalo znana

Na državni cesti v Dolu, in sicer nasproti gostilni pri Mirkotu pri Devetakah, je deželna uprava namestila telefonsko napravo, ki je neposredno povezana s splošno bolnišnico v Gorici. Ker ima oddajo anteno, sodim, da gre za brezžično zvezo, ki se vzpostavi, čim uporabnik dvigne slušalko. Na ška-

GORIŠKI DNEVNIK

MINISTRSTVO JE OBJAVILO UGODNO MNENJE

Pripravljajo pravilnik o zaščiti imena desetih posoških vin

Goriška pokrajina bo prva v Italiji, ki bo skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni območji - Goriški Kras se lahko poveže s tržaškimi

Pred časom je Uradni vestnik objavil mnenje vsedravnega odbora za zaščito imena vin, ki ima sedež pri kmetijskem ministrstvu, o zaščiti tipičnega vina goriške ravnine. To je predzadnji akt pred končnim sprejetjem pravilnika za desetice posoških vin (vini Isonzo).

Zaščiteni posoški območje zobje celotno ravninsko področje goriške pokrajine razen obmorskega pasu od Tržica do Gradeža. Zunanega območja ostanejo tudi vsi predeli goriškega Krasa; goriška Brda pa imajo že od leta 1968 priznano zaščito svojih vin.

Goriška pokrajina bo tako, edina v Italiji, skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni vinorodni področji, kar je priznanje vinogradniškim primernim zemljiščem in legam in tudi posledica dolgoletnih prizadevanj goriških vinogradnikov, da uveljavijo svoja visokokvalitetna vina. To je bližinski vinogradnikom uspelo, saj so poneli sloves svojih vin daleč preko državnih meja.

Nini Orzan se je končno odločil. S pemskega mosta bo skočil danes ob 17. uri. Njegovi prijatelji so ga skušali prepričati, naj škodo odloži za nekaj časa, ker je ravno ob tistem času pevski koncert Seghizzi in igra tudi Pro Gorizia, vendar niso uspeli. Orzan jih je zavrnil, češ da ob tistem času razmerje med zvezdami zanj najbolj ugodno in da on na nekaj dni.

Njegov skok v Sočo pa ne bo osamljen. Maligoi, »il rosso«, je napovedal svoj skok samo kakšno minuto kasneje. Tako je prepričan v svoje sposobnosti, da se je že predhodil za zmagovalca. Lansko leto, ko je prvič skočil z mosta, visokega 18 m, je presenetil s svojim stilom.

Poleg dveh Goricanov se prijavljajo še 26-letni Rodolfo Cornello iz Foje, ki mu karabinjerji poleti niso dovolili skočiti s Hudečevega mosta v Čedadu, in Russian iz Koprive ter »Danilo« iz Trsta. Če bo vreme ugodno in če ne bodo »priveditve« preklicali, potem lahko še sedaj rečemo, da bo pevski most poln občinstva.

Mimo vseh uradnih dogovorov bomo tako dobili še eno, dokaj originalno prireditev v sedanjem goriskem septembru.

UIL za normalizacijo položaja v INPS

Na sedežu UIL v Gorici se je sestalo predstavništvo sindikalne organizacije v pokrajinskem vodstvu INPS. Preučilo je položaj v tej ustanovi na podlagi stališča CGIL o položaju v INPS. Na sestanku, ki ga je vodil Bregant, so ugotovili potrebo po reorganizaciji zavoda, zlasti načrtovanja, decentralizacije, racionalizacije in poklicnega usposabljanja. Predstavnik UIL so se dogovorili za sestanek z drugimi sindikalnimi organizacijami, da bi preučili položaj v INPS in ga normalizirali.

UGOTOVITVE POSLANCEV LIZZERA, MENICHINA IN ŠKERKA

Na ribjih trgih naše dežele je zaradi kolere za okoli 6 milijonov lir manj prometa na dan

Potrebnost je prepričati javnost, da ribe niso nevarne - Špekulacije grozistov - Pomagati ribičem, ki so žrtve dogodkov

Zaradi kolere v južni Italiji se je tudi na sever razširila smrtonosna nevarnost morskih školjk in rib za človekovo zdravje. Ker pristojne oblasti niso takoj uradno obvestile prebivalstva, kako je v severnem Jadranu s pridobivanjem klaviric in z ribolovom, so imeli ribiči v naši deželi občutno škodo, ki se pozna zlasti v zmanjšanju sredstev za preživljanje njihovih družin. Po podatkih, ki so jih te dni zbrali poslanci Lizzero Menichino in Škerka, se je ob pojavu kolere daljši školi na zmanjšala prodaja morskih školjk in celo riba za

Tako velika izguba nastaja predvsem zaradi padca prodaje rib. Zanj so v veliki meri krivi veliki špekulanti, ki s svojo politiko odvajajo ribiče, da bi šli na morje loviti.

Zgoraj omenjeni poslanci so naslovili na ministre za trgovsko marinarico, za delo in socialno skrbstvo vprašanje, če ne bi kazalo obvestiti potrošnike prek javnih občil, da uživanje rib ni nevarno za zdravje. Poslanci nadalje predlagajo, naj bi tudi s posebnimi ukrepi pomagali ribičem, ki niso v ničemer krivi za sedanjno nesrečo.

Pismo uredništvu

Telefonska pomoč ki je premalo znana

Na državni cesti v Dolu, in sicer nasproti gostilni pri Mirkotu pri Devetakah, je deželna uprava namestila telefonsko napravo, ki je neposredno povezana s splošno bolnišnico v Gorici. Ker ima oddajo anteno, sodim, da gre za brezžično zvezo, ki se vzpostavi, čim uporabnik dvigne slušalko. Na ška-

GORIŠKI DNEVNIK

MINISTRSTVO JE OBJAVILO UGODNO MNENJE

Pripravljajo pravilnik o zaščiti imena desetih posoških vin

Goriška pokrajina bo prva v Italiji, ki bo skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni območji - Goriški Kras se lahko poveže s tržaškimi

Pred časom je Uradni vestnik objavil mnenje vsedravnega odbora za zaščito imena vin, ki ima sedež pri kmetijskem ministrstvu, o zaščiti tipičnega vina goriške ravnine. To je predzadnji akt pred končnim sprejetjem pravilnika za desetice posoških vin (vini Isonzo).

Zaščiteni posoški območje zobje celotno ravninsko področje goriške pokrajine razen obmorskega pasu od Tržica do Gradeža. Zunanega območja ostanejo tudi vsi predeli goriškega Krasa; goriška Brda pa imajo že od leta 1968 priznano zaščito svojih vin.

Goriška pokrajina bo tako, edina v Italiji, skoraj v celoti zajeta v dve zaščiteni vinorodni področji, kar je priznanje vinogradniškim primernim zemljiščem in legam in tudi posledica dolgoletnih prizadevanj goriških vinogradnikov, da uveljavijo svoja visokokvalitetna vina. To je bližinski vinogradnikom uspelo, saj so poneli sloves svojih vin daleč preko državnih meja.

Nini Orzan se je končno odločil. S pemskega mosta bo skočil danes ob 17. uri. Njegovi prijatelji so ga skušali prepričati, naj škodo odloži za nekaj časa, ker je ravno ob tistem času pevski koncert Seghizzi in igra tudi Pro Gorizia, vendar niso uspeli. Orzan jih je zavrnil, češ da ob tistem času razmerje med zvezdami zanj najbolj ugodno in da on na nekaj dni.

Njegov skok v Sočo pa ne bo osamljen. Maligoi, »il rosso«, je napovedal svoj skok samo kakšno minuto kasneje. Tako je prepričan v svoje sposobnosti, da se je že predhodil za zmagovalca. Lansko leto, ko je prvič skočil z mosta, visokega 18 m, je presenetil s svojim stilom.

Poleg dveh Goricanov se prijavljajo še 26-letni Rodolfo Cornello iz Foje, ki mu karabinjerji poleti niso dovolili skočiti s Hudečevega mosta v Čedadu, in Russian iz Koprive ter »Danilo« iz Trsta. Če bo vreme ugodno in če ne bodo »priveditve« preklicali, potem lahko še sedaj rečemo, da bo pevski most poln občinstva.

Mimo vseh uradnih dogovorov bomo tako dobili še eno, dokaj originalno prireditev v sedanjem goriskem septembru.

UIL za normalizacijo položaja v INPS

Na sedežu UIL v Gorici se je sestalo predstavništvo sindikalne organizacije v pokrajinskem vodstvu INPS. Preučilo je položaj v tej ustanovi na podlagi stališča CGIL o položaju v INPS. Na sestanku, ki ga je vodil Bregant, so ugotovili potrebo po reorganizaciji zavoda, zlasti načrtovanja, decentralizacije, racionalizacije in poklicnega usposabljanja. Predstavnik UIL so se dogovorili za sestanek z drugimi sindikalnimi organizacijami, da bi preučili položaj v INPS in ga normalizirali.

UGOTOVITVE POSLANCEV LIZZERA, MENICHINA IN ŠKERKA

SLOVENSKA ISTRA PROSLAVLJA 30-LETNICO VSTAJE IN SKLEPA O ZDRUŽITVI S SLOVENIJO V JUGOSLAVIJI

LETO 1943 V SLOVENSKEI ISTRI: LJUDSTVO SE JE DVIGNILO V BOJ

Padec fašizma

Porazna dogajanja na mednarodnem in notranjem torišču so terjala za fašizem nujen razplet iz brezizhodnega položaja. K temu so pripomogli zlom fašističnih armad v Rusiji in na afriških tleh, z izgubo vsega kolonialnega in prigrabljenega ozemlja, številni porazi v Jugoslaviji, rastoča moč NOB, masovno zavezniško bombardiranje številnih italijanskih mest. Spomadi leta 1943 delavske stavke v Turinu in Milenu, nezadržno nezadovoljstvo širokih ljudskih množic. Lakota, ne nazadnje preplaval italijanske kraljevine in vodilnih buržoaznih krogov za usodo države, vse to je izbilu sodu dno. Med fašističnimi vrhovi je nastal razcep, nekateri med njimi so obrnili hrbet svojemu Duceju in začeli kovati — v povezavi s kraljevinu — načrte za njegovo odstranitev. Izkrancje zavezniške vojske na Siciliji in prvi polovici julija 1943 je utrlj pot k spoznanju, da je prišel čas za akcije.

25. julija 1943 so sklicali v Rim sejo najvišjega fašističnega vodstva (Velikega fašist. sveta). Na njej je — po predhodnem dogovoru z nekaterimi drugimi fašističnimi veljaki, med njimi tudi Mussolinijevim zeta Galeazzo Ciana — predelal Dino Grandi, naj se izrečejo za nezapuščanje svojemu Duceju. Vse je potekalo burno, z medsebojnimi očitki in obtožbami o izdajstvu. Naposled so z 19 glasovi proti 8 sprejeli Grandijev predlog. Tako je postal »veliki« fašistični vodja Benito Mussolini prvič v manjšini, odkar je leta 1922 z nasiljem prigrabil državno oblast.

Italijanski kralj in cesar Etiopije Vittorio Emanuele je zaupal poveljstvo nad oboroženimi silami maršalu Pietru Badoliju. Pod večer je le-ta objavil poseben proglas narodu, v katerem je bilo rečeno o padcu fašizma in da se vojna nadaljuje, zato naj Italijani storijo svojo dolžnost do domovine. Nova vojska vlada je naslednjega dne ukinila posebno fašistično sodišče in razpustila fašistično stranko, ki sta prizadevala neposredno gorje režimskim nasprotnikom, ni pa osvobodila političnih zapornikov, komunistov in protifašistov z zasedenega ozemlja.

Ljudstvo pa je bilo sito vojne, trpljenja in nasilja. Tega zgodovinskega dne je prihrumelo na dan vse zatajeno sovraštvo do osvojenega režima. Spontano so ljudje na javnih trgih odstranjevali in razbijali fašistične znake, Mussolinijeve slike itd. Toda fašisti so se poskrili in upali, da jim bo priskočil na pomoč njihov nemški zaveznik. Njihovega Duceja je poseben oddelek SS uspel osvoboditi na italijanski planini Gran Sasso, kjer so ga imeli badočjevalj pod stražo.

Na tukašnjem podočju — v manjši meri tudi v Izoli in Piranu — so ljudje dali duska vesemu razpoloženju. Vendar je že po prvih dneh prevladalo spoznanje, da se bistveno ni nič spremenilo. Karabinjerji, policijski organi, vojska, sodstvo itd. so — po začetni zmedni in negotovosti — nadaljevali s svojim delom. Aretirali so več ljudi, ki so javno nastopili proti fašizmu ali pa se udeležili akcij za odstranjevanje njegovih znakov (v Bertokih, Truskah, Gračiču, Izoli, Piranu, na Miljskih hribovih, v Dekanah itd.).

Medtem se je kraljevina tajno pogajala z zavezniki za sklenitev premirja. Nemci pa so na vrat na nos premeštili v Italijo 7 svojih v bojih preizkušenih divizij, da bodo nastopile v primernem trenutku proti italijanski nezanesljivi vojski in skušali ponovno postaviti na noge poraženi režim.

Kapitulacija Italije in splošna ljudska vstaja v septembru 1943

Brezpogojna kapitulacija italijanskih oboroženih sil, objavljena na 8. septembra zvečer, pred zavezniškimi protifašističnimi silami na italijanskem in na bojiščih v tujih deželah, je nedvomno pomenila zgodovinsko prelomnico, predvsem pa veliko zmago vsaj zoper enega od nacifašističnih agresorjev. Vojna sicer ni bila z njo končana, ker je namesto premaganega italijanskega, prišel na naša tla nov nemški okupator. Oglejmo si, kako so se odvijali dogodki v tistih burnih dneh na Primorskem in v Istri. Na osvobodjenem in napoli o svobodnem ozemlju je vodstvo NOB takoj podvelo vrsto nujnih ukrepov za prevzem oblasti, da bi izkoristili nastalo stanje v odnosu do italijanskih oboroženih sil, ki so brezglavo zapuščale zasedene ozemlje in so njeni pripadniki v pravem razsulu iskali kakršnekoli rešitve iz nastalega položaja.

Ze 9. septembra je Pokrajinski komite KPS za Primorsko naročil svojim okrožnim komitejem: »Veliki dogodki, katerim smo priča, zahtevajo od nas največjo aktivnost in iniciativo. Vaša dejavnost razvijajte zlasti v štirih smereh: 1. Organizacija Narodne zaščite, v kateri prigitene vse odrasle, pa tudi žensko prebivalstvo, zlasti mladino. Narodno zaščito oborožite z orožjem, ki ga odmeta vajo italijanski vojski ali ga s pogajanjem od njih dobite. NZ mora biti formirana v vode in čete ter imeti komandante in politične komisarje. NZ naj zastraži vasi, patrolirja po rajonu in po

možnosti zasede kolodvore, občine, pošte itd.

2. Vojaške operacije, ki jih trenutke zahteva od naše oborožene sile (partizani in NZ) so izključno naperjene proti nemški vojski. Nemško vojaštvo je treba napadati, ga razoroževati, rušiti je treba proge in ceste, po katerih se nemško vojaštvo prevaža, rušiti telefonske in telegrafске linije, ki služijo Nemcem itd.

3. Proti italijanski vojski je treba do nadaljnjega ustaviti vse sovravnosti, ker bi to bilo samo Nemcem v korist.

4. S pomočjo Narodne zaščite prevzemite v svojih krajih oblasti.

Dogodki iz Slovenske Istre so se odvijali izredno hitro. Okrožni komite KPS je sprožil pobudo za splošno ljudsko vstajo. Namesto Vidika Hleja, ki je prevzel drugo funkcijo, je prišel 9. septembra 1943 okrog desete zvečer Franc Segulin - Boro Klavdivar. Prišel je bil Franc Ivančič - Luka, skupaj z drugimi tovariši na položaj Poglavnik nad Gabrovico in Rozarjem. B. Klavdivar se je najprej predstavil za novega sekretarja, nato je seznanil prisotne z razveseljivo novico, da je Italija kapitulirala. Prinesel je s seboj tudi navodila za izvedbo splošne mobilizacije za orožje sposobnih moških, za prevzem oblasti po organih OF, razoroževanje italijanske vojske, karabinjerjskih postaj in izvedbo drugih pereh nalog. Po končanem sestanku sta B. Klavdivar in Ivan Cah - Iskra odnesla razglas v ciklostilno tehniko »Naš dom«. Zjutraj 10. septembra 1943 je poskrbel Iskra, da sta okoli kurirki Alma Miklavčič - Darinka in Jolanda Rodela - Cvetka odnesli natisnjeno gradivo vsem sedmim rajonskim odborom OF, ki so ga poslali takoj naprej vaskim odborom OF in posameznim zaupnikom.

Na podlagi razpoložljivih podatkov ugotavljamo, da je tukašnje slovensko prebivalstvo planilo na dan proti svojim zatajencem. Splošna vstaja je začela istrske vasi in zaselke kot nezadržan val, v njej so sodelovali vsi: moški, ženske, posebno pa se mladinci in celo komaj odrasli otroci. Med ljudstvom je zavladalo nepopisno navdušenje, pojavile so se prve partijske reče zastave in zastave s peterokotno zvezdo. Vse je bilo v znamenju pravega zmagovalstva. Tudi v Izoli in v manjšem obsegu v Piranu so organizirani protifašisti takoj po kapitulaciji stopili v akcijo. V Kopru pa se stanje ni bistveno spremenilo.

Kaj pa se je dogajalo tiste dni v obalnih mestecih, kjer so bile osredotočene največje sovražniške sile? V Kopru so uspeli italijanski vojski in civilni organi obdržati v svojih rokah krmilni zaporov, v katerih je trpelo mnogo protifašistov, so še bolj okrepili stražo, prav tako na dohodih okrog mesteca. Pričakovali so napad tako imenovanih »ribebnikov« (upornikov), kot so običajno označevali pripadnike NO Gibanja. Povsem drugačen je bil položaj v Izoli. 9. septembra so se v tem mestecu sestali predstavniki naslednjih političnih strank: komunistov, socialistov, republikancev in demokratov. Ustanovili so začasni odbor z imenom »Comitato di salute pubblica« (Odbor za zdravje in narodno varnost), ki naj bi prevzel oblast. Posamezne stranke v odboru so zastopali: za komuniste — Bruno Deste, socialiste — Detonazio Vascotto, republikance — Luigi Drioli in demokratstane duhovnik Dargi Biri. Tudi med prebivalstvom italijanske narodnosti v Izoli je tiste dni vzvalovilo veliko navdušenje. Zbrani množici je na sedanjem Trgu 29. novembra spregovoril že 9. septembra Bruno Deste s tolikšnim revolucionarnim zanosom, da so ga večkrat prekinjali in mu ploskali.

Vendar je že čez nekaj dni začelo med mestnim prebivalstvom primanjkovali hrane. Delavci iz tovarne Ampelea so zahtevali, naj le-ta iz svojih zalog razdeli hrano prebivalstvu. Direktor tovarne je takisto zahtevo odbil. Med nezadovoljnim ljudstvom se je medtem čedalje razširila govorica, da delijo hrano delavcem v tovarni Arigonu, zato so trumoma odšli na njeno dvorišče, kjer so spoznali, da je govorica neresnična. Nato so nasilno vdrli v tovarno in odnesli vse, kar so le mogli. 10. septembra zvečer so krajevni karabinjerji zastražili tovarno, okrog nje pa patrolirali in streljali z namenom, da bi preprečili ljudstvo. Prva žrtve je postala Maria Ulegraj, ki je hodila od Arigonijevega parka do tovarne. Nanjo so streljali karabinjerji in jo ubili. Dogodek je ogorčil prebivalstvo. Zahtevalo je, naj karabinjerji oddajo svoje orožje novi oblasti.

Takoj zatem je Bruno Deste organiziral posvet z okrog 20 članov ali simpatizerji Komunistične stranke Italije. Na posvetu so sklenili zahteve od karabinjerjev in finančnih stražnikov, da oddajo orožje. Poslali so svoje predstavnike na pogovore z njimi. Karabinjerji poveljnik (marešalo) je pristal na njihovo zahtevo, prijavil se je celo za odhod v partizane, vtem ko se temu uprli finančni stražniki. Vendarle je komite zaradi ljudskega pritiska tudi finančna posadka izročila orož-

je. Z zaplenjenim orožjem so se oborožili komunisti in njihovi simpatizerji. 15. septembra pa je nastala nova sprememba s prihodom partizanske čete iz smeri Buzeta, ki se je nastanila v mestecu. Ob njihovem prihodu se je zbralo na ulicah mnogo ljudi. Pozdravljali so partizansko vojsko z navdušenjem. Množica se je zgrnila pred občinsko hišo, nato je zbranim spregovoril komisar partizanske enote v slovensčini. Sledil je tudi govor v italijanski. Naposled je pozval prisotne, naj se prostovoljno vključijo v partizansko vojsko. Takoj se je odzvalo pozivu okrog 60 delavcev.

Izolski komunisti so se nemudoma povezali s stabom partizanske enote. Skupno so postavili mestni NOO, ki je prevzel politično oblast nad mestecem. Takoj je le-ta začel izvajati novačenja za NOV; ustanovil je Narodno zaščito in druge oblastne organe. Istočasno je prenehal obstajati Odbor za narodno varnost in javni red. Partizani, ojačeni z novimi borci in pripadniki NZ, so postavili močne straže ob vhodih v Izolo v smeri proti Kopru (na sedanji bencinski črpalci), proti Portorožu in na križišču za Dvore.

V Piranu je nastal podoben položaj kot v Kopru. Posamezni protifašisti so sicer javno nastopili in pozivali ljudstvo k splošni vstaji, toda med prebivalstvom ni bilo pravega odziva. Komunisti in njihovi simpatizerji so se že začeli bolje organizirati. Pravega uspeha za prevzem oblasti niso dosegli. Stanje je bilo naslednje: »Eno od redkih mestec, ki ni bilo osvobodeno v tednji fazi, je bil Piran. Sama vojaška poveljstva so hotela najprej utrditi dosežene položaje, preden bi začeli z napadom. Ko so bile že pripravljene za odhod tri partizanske kolone, ki bi se istočasno in spoznamno usmerile iz Kopra, Umag in Bui proti mestecu, so že prihajali Nemci. Piranski partizani so poskrbeli za osamitev tega kraja in uredili so vse potreb-

ne za pomoč nastopajočim partizanskim silam ob spopadu.

Nastanek 1. slovenske istrske brigade in razorožitev karabinjerjskih postaj

Na pobudo Vincenca Kocjančiča - Marka so organizirali v Čezarjih prvo partizansko enoto iz domačih borcev. Iz nje je nastal bataljon, čeprav šele v zarodku, in je dobil ime »Čezarski bataljon«. Vanj so se vključili vračajoči se domačini iz italijanske vojske, politični zaporniki in konfiranci ter pripadniki posebnih kazenskih bataljonov (battaglioni speciali), ki so se uspeli prebiti skozi mnoge težave iz notranjosti Italije ali pa okupiranega ozemlja, vendar so mnogi žal padli Nemcem v roke in so jih odpeljali v Nemčijo, precej pa se jih je uspelo prebiti proti jugu in se vključiti v prekomorske brigade.

Sekretar rajonskega komiteja KPS za čezarsko območje je bil Danijel Bertok - Cerčil, poživljen in dober organizator. Partizanski borci in aktivisti OF so razoroževali italijansko vojsko, ki se je prebivala v neredu dokaj številna v smeri Trsta. Z zaplenjenim orožjem so oborožili nastalo partizansko enoto, preostalo pa so usklajevali v osrednje skladišče, v rižanskem gozdišču Bartovce. Za komandanta bataljona so imenovali Renata Parovelca, za komisarja Avgustina Pecariča, pobežanega četo je vodil Ferdinand Tedesko, čezarsko Renato Parovelca, za pridvorsko pa ni ugotovljeno kdo. Pozneje je prevzel bataljonsko vodstvo Evgen Valentič - Korado, komandir čete pa je postal tudi Mirko Medved, ker so nekateri od imenovanih prevzeli druge funkcije.

Preden bomo orisali nadaljnji razvoj te enote, naj povemo, da je glavni štab NOV in PO Slovenije šodil o tem območju, da je strateško in politično zelo pomembno zaradi neposredne bližine Trsta in vozišča važnih cestnih

komunikacij za notranjo Istro. Zaradi tega je poslal organizirati partizanske enote in sploh obrambo položaje proti nemškimi nastopom svoje preizkušene vojaške kadre. Tako sta že 14. septembra 1943 prišla v Podgorje Ivan Kovacič - Etenko in Dragomir Benčič - Brkin. Prvi je postal komandant, drugi pa komisar nastajajoče partizanske enote, ki so jo imenovali 1. slovenska istrska brigada. V veliko pomoč jima je bil Branko Babič - Vlado, član pokrajinskega komiteja KPS za Primorsko, ki je nekaj časa neposredno sodeloval pri organiziranju te enote, poleg tega pa opravljal še kopico drugih nalog na Primorskem. Brigada je štela tri bataljone. Drugi bataljon je nastal na rižanskem območju iz prostovoljcev vasi iz zaselkov (Rizana, Cepki, Rozar, Stjepani, Krnica, Kortine, Črni kal, Gabrovica, Osp), tretji pa v Dolu. Vanj so se vključili prebivalci iz Hraustovelj, Dola, Loke, Bezovice in Podpeči. Slednji je bil razporejen kot rezervna.

Glavna naloga te novoustanovljene brigade, sestavljene sicer iz prostovoljcev, toda v glavnem novincev, je bila zoperstavljanje se Nemcem, ki so poskušali s močnimi motoriziranimi patrolami prodirati iz Trsta v Istro. V septembru si je ogledal tukašnje območje tudi komandant glavnega štaba NOV in PO Slovenije Franc Rožman - Stane. Z njim je prišel med drugimi Jože Buh - Borut, ki je ostal v Slovenski Istri najprej kot mobilizacijski in nato obveščevalni oficer.

Aktivisti OF so tesno sodelovali s partizanskimi enotami. V noči med 9. in 10. septembrom so karabinjerji v Klancu in Dolini za pustili svoji karabinjerjski postaji, ker so se prestrašili vzklikov bojevitve prebivalstva proti njim. Član 1. rižanskega rajonskega odbora OF Ivan Filipič - Kozak je skupaj z drugimi aktivisti zahteval od karabinjerjskega poveljnika v Podgorju, naj karabinjerji oddajo orožje. Tako prijavljajo, da je bilo zaman, ker se je poveljnik zagovarjal, da o tem nima ukaza od nadrejenih. Naslednji dan (10. septembra) sta prišla v vas dva partizana, nato so karabinjerji njima in prebivalstvu izročili orožje. Medtem so hrvaški partizani, pripadniki 1. hrvaške brigade »Vladimir Gortana«, minirali železniško progo med Podgorjem in Buzetom. 10. septembra so razorožili vojaško posadko v vili Amalia pod Dekanami. To akcijo sta izvedla tajnik 1. rižanskega rajona OF Ivan Zigante - Peter in član tega rajona Otilijo Kavrečič - Ciril. Okoliški prebivalci so razorožili karabinjerjske postaje v Katinari, prav tako v Šmarjah. Prostovoljci iz 1. rižanskega 2. čezarskega, 3. škofiškega in 4. gabrovškega rajona so pomagali razoroževati italijansko vojsko, ki je trumoma bežala proti Italiji, poleg tega so prisilili karabinjerje v Marezijah, da so položili orožje, medtem ko so borci »Čezarskega bataljona« obvladali karabinjerjsko postajo v Dekanah. Se in še je bilo bojnih akcij, vendar ni naš namen opisati njihov celoten potek. Zato bomo še pogledali, kaj se je dogajalo tudi na drugih področjih, ko je razvoj Osvobodilne fronte na podočju

Aktivisti iz Slovenske Istre v Loparju 1943

prerasel bolj ali manj v ljudsko oblast.

Dejavnost ljudske oblasti in javna zborovanja

Čeprav ni bilo možno v tistih dneh izpeljati splošnih volitev v organe ljudske oblasti, ker so bila vsa prizadevanja usmerjena proti novemu sovražniku, sta omogočila predvotno protifašistično delovanje in dokaj razširjena mreža OF že pred kapitulacijo Italije, da se je OF uveljavila kot prva ljudska oblast. Po vseh so ustanovili organizacijo Narodne zaščite. Sposobni moški za orožje so se zbirali na sedežih rajonskih odborov, kjer so jim izstavljali naloge, naj se prijavijo v nastajajoče partizanske enote. Števil-

ne italijanske vojske so naši ljudje nahranili in preoblekli v civilne obleke. Human odnos do bivšega okupatorja je kazal na odsojenost vsakega masčevalnega duha in na izpolnjevanje prejetih navodil.

Vaski odbori OF so organizirali svoja skladišča, v katerih so hranili poljske pridelke, zbrane potrebine, sanitetni material itd. Ustanovili so gospodarske komisije z nalogo, da bodo skrbele za prehrano in predpisovale ukrepe za premostitev številnih težav, ki je vladala v deželi najhujša revščina. Uvedena je bila racionirana preskrba. Bojnikotrali so sovražnikove ukrepe na gospodarskem področju. Rajonski odbori so izstavljali dovolilnice za klanje živine, odrejali prodajne cene za meso, vino in druge pridelke. Pomembna manifestacija ljudskega razpoloženja so bila javna zborovanja, na katere je ljudstvo prihajalo z enkratnim navdušenjem. Ze 10. septembra so zborovali v Pomjanu. Zbrani množici sta spregovorila domačina Anton Kocjančič - Lazar in Franc Benčič. V Šmarjah sta govorila Karel Morgan in Franc Glavina. Govorniki so pozdravljali nastale spremembe, bodrili ljudi za nadaljnji boj do končne zmage, zlasti pa vzpodbujali za izvedbo splošne mobilizacije za cilje NOB. 15. septembra so organizirali v Rižani veliko zborovanje za širše območje. Na njem sta govorila Vlado Trebešev - Jodi in Ivan Cah - Iskra. 17. septembra pa je bilo podobno zborovanje v Gračiču, na katerem so spregovorili domači aktivisti OF. Okrog 20. septembra se je oglašil na sedežu 1. rižanskega rajona komisar 1. slovenske istrske brigade Dragomir Benčič - Brkin. Ta se je udeleževal in govoril na raznih javnih zborovanjih. Bil je dober govornik, zato je znal prepričljivo seznaniti poslušalce o razmerah in perspektivah NOB. Ljudje so iz dneva v dan postajali bolj obveščeni. Vendar so jih begale vznemirljive vesti o bližnji bodočnosti, ker so Nemci zasedli večja mesta in središča (Trst, Gorico, Pulj, Reko). V zraku je lebdela nevarnost, da bodo slej ko prej nastopili z močnimi silami proti istrskemu osvobodjenemu ozemlju.

Zaradi ugodne zemljepisne lege je postal 7. loparski rajon dobro zaledno območje, obenem pa tudi nekakšno središče za organiziranje partizanskih enot, za skladišča vojaške opreme in hrane. V Loparju se je nastanil tudi štab bataljona in njegove enote 1. istrske hrvaške brigade.

Sodelovanje med slovenskimi in hrvaškimi organizacijami NOB je bilo dobro izpeljano na območjih Kubeđa, Gračiča, Sočerge in bližnjih naselij, kjer sta mejila slovenska in hrvaška narodnost. Po pooblastilu okrožnega komiteja KPS za Slovensko Istro se je sestel že 16. septembra Ivan Cah - Iskra s sekretarjem okrožnega komiteja KPH za Hrvaško Istro Antejem Cerovcem in komandantom štaba 4. bataljona 1. hrvaške istrske brigade. Na tistem sestanku so sklenili, da bo hrvaška brigada pomagala slovenskim partizanskim enotam in zasedla položaje okrog Kopra. Tako se je tudi zgodilo. Poleg tega so se še dogovorili glede novačenja prostovoljcev v NOV, delokroga političnih in oblastnih organov ter o vseh ostalih pereh vprašanj.

13. septembra so se prebivalci iz Gračiča, Kubeđa, Poletiči, Popeter, Zabavelj in Truskih udeležili velikega javnega zborovanja v Marezijah, pred tem pa so sodelovali pri razorožitvi karabinjerjske postaje v Marezijah. Nazaj gredečo so še razorožili fašiste v Jurajih in Trseku. Po vrnitvi na svoje domove jim je komisar hrvaške brigade povedal, da snujejo novo brigado v bližini Buzeta. Tja je odšlo 5 prostovoljcev iz Gračiča, 16 iz Kubeđa, drugi pa iz omenjenih vasi. V času od 15. do 20. septembra so začeli prihajati na to območje hrvaški partizani. Bataljonski štab so namestili v Gračiču, njegove enote pa so odhajale na položaje okrog Kopra in njegove bližine.

Ze 13. septembra je Ante Cerovac formaliziral čete novih partizanov. Poslal jih je v smeri Kopra. Tako je začela nastajati 2. istrska hrvaška brigada v sestavi operativnega štaba za Istro. Osnovana je bila 23. septembra v bližini Buzeta. Sektor njenega delovanja je zajemal zapadni del Istre, to je od Bui v smeri Kopra in Trsta. Komandant brigade je postal Vitomir Širola — Pajo, politkomisar pa Dinko Lukarič-Todor.

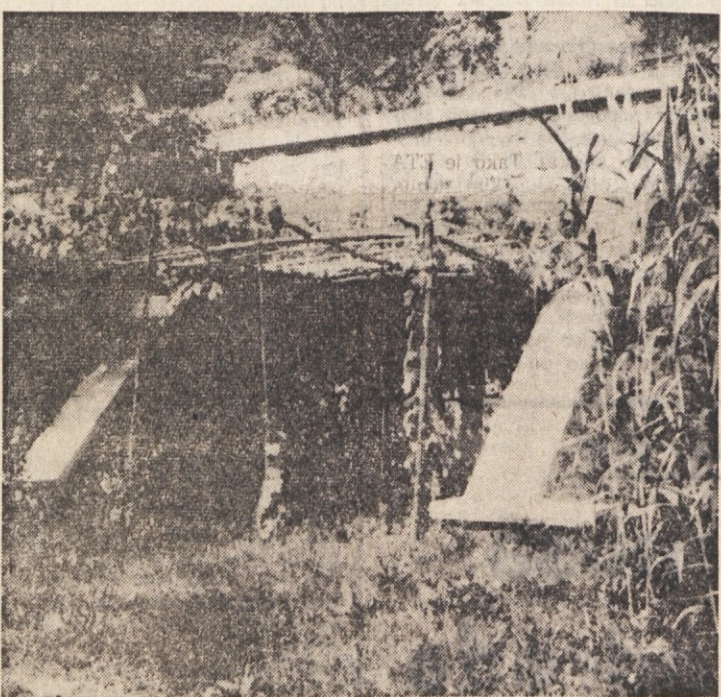
21. septembra je bilo veliko zborovanje v Gračiču, ki se ga je udeležilo domala vse okoliško prebivalstvo. Na njem sta govorila ljudstvo Ivan Jakomin in Mirko Dariš. Po končanem zborovanju so se prijavili v partizansko vojsko novi prostovoljci. Odnosi med hrvaškimi partizanskim vodstvom in predstavniki OF so bili tovariški. Za potrebe vojske so organizirali ljudske kuhinje. Mladinci pa so med seboj kar tekmovali pri opravljanju zaupanih jim nalog.

Tudi prebivalci iz Sočerge so si dali duska ob italijanski kapitulaciji. V popoldnih urah so razorožili kamion vojakov, ki so se pripeljali iz buzetске smeri. Prepričali so jih, da so se preoblekli v civilno obleko in jim oddali orožje. 15. septembra so zborovali v Sočergi ob veliki udeležbi krajevnega in bližnjega prebivalstva. Govoril jim je aktivist Jakac Tomšič iz hrvaškega predela. Nato so organizirali ljudsko oblast, odhod prostovoljcev za hrvaško brigado. Okrog Sočerge pa so postavili stražarska mesta: v Ponikvah in na križišču Tuljaki-Trebeše.

V orisu tleh nepozabljeni dni sproščene ljudske revolucionarne energije naj omenimo še pomemben dogodek o izboru narodnih poslancev za Kočevski zbor. Po sklepu pokrajinskega IOOF za Slovensko primorje je okrožni komite KPS sklical 27. septembra posvet vodilnih političnih funkcionarjev OF v Privodru, v hiši Marjana Koterla. Na njem so bili izbrani za odposlance Kočevskega zbora, ki je bil od 1. do 3. oktobra v Kočevju, tile tovariši: Stanko Ulenik iz Šmarji, Nazarij Bordon iz Čezarjev, Josip Miklavčič iz Plavji, Otilijo Kavrečič iz Rižane, Avgust Starc iz Loparja in Vincenc Babič iz Vangelana. Odšli so na zbor narodnih poslancev iz vse Slovenije v Kočevje skozi sovražne zasede, težko prehodne kraje skupaj z drugimi odposlanci s Primorskega.

VID VREMEČ

VID VREMEČ

Pogled na vhod v vodovodni jašek ob reki Rižani pri Averju, kjer so bili sestanki 1. rajonskega odbora OF Rižana v težkem položaju po nemški ofenzivi oktobra 1943

SREČNO JUTRO 27. SEPTEMBRA

Odprta vrata koprskih zaporov

Okrog 200 političnih zapornikov ni moglo verjeti svojim očem: objemali so se s svojimi osvoboditelji in se veselili prostosti, nato pa se podali v boj za dokončno osvoboditev Istre

Navkljub odločilnim septembrskim dogodkom je v Kopru uspelo fašističnim kolodvornim povezavi se z novim okupatorjem. V nočih urah 23. septembra so Nemci z njihovo pomočjo odpeljali z ladjo precejšnje število političnih zapornikov iz koprškega v tržaški zapor Coroneo. Preostalo je v njem še okrog 200 zapornikov, v nevarnosti, da jih bo doletela podobna usoda njihovih sojetnikov.

Za to vznemirljivi dogodek je zvedel okrožni komite KPS. Le-ta je ukrenil vse potrebno za njihovo osvoboditev. V ta namen so kmalu zbrali precej prostovoljcev iz raznih krajev, obenem so izdelali načrt za uspešno izvedbo tako drzne akcije. V štabu 1. bataljona 2. istrske hrvaške brigade v Loparju se je medtem oglašil koprski protifašisti Renato Lonžar - Luglio, ki so ga pred kratkim izpustili iz zapora kot državljana italijanske narodnosti. Seznanil je štab z nastalim položajem v zaporu. Nato so sporazumno z okrožnim komitejem KPS izdelali načrt za akcijo, odobrili pa ga je tudi brigadni štab. V pohodu na Koper so sodelovali tudi borci »Čezarskega bataljona«. Zbrali so se pred gostilno v Pobežih. 28. septembra ob desetih dopoldan so krenili na pot. Izvidniki so opazili tri nemške bojne čolne, ki so pluli iz smeri Debelega tica proti Kopru, in začeli streljati s topovi proti Beretom. Padli je nekaj partizanov. Naprej niso prodirali. Ob dvain-

dvajsetih se je štab ustavil v Privdoru, borci pa so razporedili na položaje ob Cerej - Bonini do koprškega pokopališča.

Naslednje jutro, 27. septembra, je pod vodstvom Vincenca Kocjančiča - Marka, člana okrožnega komiteja KPS, odšla skupina 18 borcev v smeri Kopra z namenom, da bodo izpeljali zastavljeni si načrt do konca. Njim se je pridružila okrog osmih dopoldan večja množica prostovoljcev iz okoliških vasi na zbornem mestu pri kapeli v Kavalčih in cestnem križišču Privdoru - Lopar. Medtem je hrvaški bataljon prav tako krenil na pot. V Koper so vkorakali, ne da bi naleteli na odpor sovražnih enot (karabinjerjev ali fašistov), pridružilo se jim je še nekaj mestnih protifašistov, vendar so se na splošno Koprčani poskrili v svoje domove, ko se je bliskovito razširila novica, da so se pojavili partizani.

Koprski zaporji so stali v severozahodnem delu mesteca. Varovali so jih dobro oboroženi stražarji. Ko so partizani prišli do zaporov je V. Kocjančič ob spremstvu Nazarija Bordona in še nekoga drugega borca, trikrat povlil poziv stražarju, naj odpre vrata. Povedal mu je še, da to zahtevajo partizani. Šele tretjič je stražar izpolnil njihovo zahtevo, pred tem se je verjetno posvetoval s svojimi nadrejenimi. V Kocjančiču je stražar izročil ključe

za vhod v zapore in v notranje prostore. Po dolgih letih je bila prostota pot v masivno in turbošno skupaj z nekaterimi Koprčani so peljali precejšnje količine raznega blaga in hrane iz dobro zaščiteneh partizanskih skladišč. Obilen plen je srečno prispel v Lopar in drugam, kjer so imeli urejena večja

partizanska skladišča: Šmarje, Marezije, Čezarje in Privdoru. Hrvški bataljon, okrepjen z nekaterimi prostovolci, pa se ni umaknil iz mesteca, ampak je razporedil svoje sile na pomembnejše in dominantne položaje v Kopru. Eden od takšnih položajev je bila razgledna točka sedanjega Belvedera, od koder so neprenehoma opazovali koprski zaliv, vse tja do Debelega tica, da se ne bi nenadoma pojavili Nemci na bojnih čolnih. Bilo je že pozno popoldan, ko je partizanska izvidnica opazila približujoče se čolne iz ankaranske smeri, polne nemških vojakov. Težki partizanski mitraljez »bređa«, ki so ga zaplenili italijanski vojski, je vžgal po njih in jih s streljanjem odvrnil od njihove namere, da bi prodrli do Kopra. Istega dne je partizanska zaseda na cestnem križišču Koper - Ankanar - Dekani napadla nemško motorizirano manjšo kolono, ki je prodirala s Škofji. V napadu sta padla dva nemška oficirja in več vojakov, poleg tega so jim uničili tudi nekaj oklopnih vozil.

Partizani so tudi sklenili, da bo do organiziranja v Kopru javno zborovanje, na katerem bodo razglašili prebivalstvu, naj Koprčani izločijo svoje predstavnike v organe ljudske oblasti. Vendar ni prišlo do uresničitve tega sklepa, ker so jih prehiteli novi dogodki. Partizansko poveljstvo je tudi zvedelo, da nameravajo Nemci 28. oktobra ob zori napasti Koper. Zato so

odločili, da zapuste komaj zasedene položaje. Umaknili so se na obrambno črto Skočjan - Smedela - Markov grč. Tega dne so bili že okrog 7. ure nemski čolni oddaljeni ne nekaj sto metrov od koprške obale. Komandant partizanskega bataljona Boris je ostal sam v Kopru na avtomobilu, ki je njegov sofer odpeljal zadnji transport blaga proti Skočjanu, medtem ko je partizanski top z Markovega grčica streljal na bližajočega se sovražnika. Boris se je znašel v navzkrižnem ognju sredi Koprčanov. Proti njemu se je pognal prvi fašist, toda Boris je bil hitrejši in ga je podrl s strelom iz pištole. Proti ostalim je zagnal ročno bombo. Med njimi je nastala panika. Nato je Boris poglaval avtomobil z veliko brzino po Belvederu proti partizanskim položajem, do katerih se je prebil skozi točo sovražnih krogel.

28. in 30. oktobra so Nemci in njihovi fašistični pajdaši srdito napadali partizane, ki so jih puščali prav blizu svojih položajev, nato so nanje vžgali iz vsega orožja. Padlo je precej borcev na nekdanjih solinah okrog Kopra, vendar je imel sovražnik še večje izgube. Ognjeni krst slovenskih in italijanskih protifašističnih borcev je skupaj s hrvaškimi partizani koval na bojem polju bratstvo in enotnost v orožju. Okoliški kmetje pa so jim dovoljali na vozovih hrano in strelivo.

VID VREMEČ

VID VREMEČ

Velik delež Primorcev in Istranov v formacijah partizanskega letalstva

V skupini, ki se je formirala na Bliznjem vzhodu, je bilo od okrog 400 letalcev kar 250 prostovoljcev iz Primorske in Istre, v »alžirski skupini« pa jih je bilo še več - Za vsako ceno so hoteli v NOB iz zavezniških taborišč

Razvoja letalstva NOV si ni bilo mogoče zamisljati brez zavezniške pomoči. Potrebna so bila letala, oprema, bombe, šolanje pilotov in ostalega tehničnega osebja. Prve dogovore o tem je vodila vojna mislija s tedanjim polkovnikom Velebitom na čelu v Kairu proti koncu decembra 1943. Tedaj so zavezniški obljubili, da bodo pomagali NOV z letali ter da bodo šolali letalce. Na podlagi teh obljub so se začeli zbirati naši letalci v Italiji. Vendar se vse te priprave z zavezniške strani niso razvijale s tistim tempom, kot se je pričakovalo. Komaj 12. marca 1944 je bil v vrhovnem štabu, ki je bil tedaj v Dervaru, podpisan prvi dogovor o šolanju letalskega osebja in formiranju lovskega eskadrilja v okviru britanskega letalstva RAF (Royal Air Force).

Ta dogovor, ki sta ga podpisala Tito in letalski polkovnik Franjo Pirc, za zavezničke na brigadni general Fitzroy Maclean in letalski polkovnik John Salby, je bil kasneje — 29. marca 1944 — bolj podrobno obdelan v Kairu. Ko je Tito ta dodatni dogovor pregledal, je soglasal z vsem le s točko 6 ne. Ta točka je omenjala, da se bo službovanje naših letalcev v RAF prenehalo, ko bo to RAF odredil. Maršal Tito je zahteval, da se mora ta točka spreminjati tako, da ima vrhovni komandant NOV in POJ pravico opoklicati jugoslovanskega osebja, ki je na službovanju v RAF, kadar se mu bo zdelo, da je to potrebno. Britanska komanda RAF na Bliznjem vzhodu na to spremembo točke 6 ni hotela pristati. V zapisnikih, ki sem jih našel v zapečurčenem pogovoru, Pirc je omenjeno, da je bil ta spor zelo resen in da je že kazalo, da se bo vse, kar je bilo dogovorjeno, razpadlo. Končno je poseglo vmes britansko ministristvo, ki je ukazalo komandi RAF na Bliznjem vzhodu naj sprejme besedilo, kakor ga je predlagal Tito. To je bila daljnovidna poteza maršala, kar je bilo 5 mesecev kasneje pomembno za letalce iz Maison Blanca, kateri bi — če bi ostali pri prvotni formulaciji — prav gotovo dočakali konec vojne v Alžiriji.

Toda vrniti se moramo k v začetku omenjeni odredbi z dne 14. 10. 1943 in na kratko opisati delovanje Prve letalske baze, ki je imela v začetku svoje središče v Livnu. Baza je začela takoj zbirati letalce z vseh dogodljivih področij razkosane Jugoslavije. V arhivu najdemo številne depeshe, namenjene raznim štabom NOV in PO Hrvatske, Slovenije, Srbije, korpusom, mornarici in drugim, naj pošljejo letalce v Livno. Preko tujih zvez so prišli ti pozivi tudi v Zagreb, kjer je tiraniziral Pavelić s svojimi ustaši.

Dvojici letalcev v Livno pa je bil majhen. Do začetka decembra se jih je zbralo le nekaj nad 60 največ iz Bosne, Dalmacije in Hrvatske. V tem času je odpotovala v Livno iz Slovenije prva skupina 32 letalcev.

Prva letalska baza je utrpela takoj v začetku dva huda udara. Dne 27. novembra 1943 je nemško letalo napadlo mali bombnik Do-17, v trenutku, ko je bil pripravljen za start v Italijo. V letalu je že bila prva vojna mislija: Ivo Lola Ribar, Vladimir Velebit in Miloje Milojević in še drugi potniki. Pri tem napadu so padli Ivo Lola Ribar, polit. komisar Prve baze Sava Kerkerović, dva višja britanska oficirja in še trije drugi borci. Letalo je popolnoma zgorelo.

6. decembra 1943 je bil drugi črni dan Prve letalske baze. Tega dne so bili letalci v Livnu. Nemci, ki so jih vodili četniki, so prišli nenadoma in iz nepričakovane smeri. Z motorizacijo so naglo obkrožili mesto. Pri tem napadu je padlo 23 letalcev.

Prej omenjeni letalci iz Slovenije, ki so bili v začetku namenjani v Livno, so se zaradi izgube Livna preusmerili na dalmatinsko obalo in se pri naselju Brivica 29. decembra združili z zdesetkano skupino, ki je prišla iz Livna.

Nedaleč od Trograna so se 4. januarja 1944 vkrcali na ladjo »Kornat« (NB 8), ki jih je prepeljala na Hvar, odkoder so nadaljevali na otok Vis in dalje v Italijo. Kmalu je v Italiji naraslo število letalcev na 250. Razen bivših jugoslovanskih letalcev, je bilo med njimi okrog 30 letalcev, naših primorskih in istrskih rojakov, ki so do razpada Italije služili v italijanski aviaciji. Konec januarja so se preselili iz Savellettrija v Carovigno (Brindisi), kjer so čakali na razvedrtev političnega neba do 20. aprila 1944, ko so končno odpotovali v Afriko. V tem času so bile formirane šole, pilotska, izvidniška in mehanična, kjer so obnovljali znanje o letalstvu. Iz Carovigna je odpotovalo v Afriko 255 letalcev. V Afriki so se našli letalci zbirali na letališču Benina pri Bengasiju. Prva je tja prispela skupina okrog 300 letalcev z Bliznjega vzhoda. Iz teh dveh skupin — iz Italije in z Bliznjega vzhoda — sta bili formirani Prva in druga lovska eskadrilja. Tudi iz Alžirije se je vključilo v eskadriljo 118 letalcev - mehanikov in radiistov.

Glede letalskega kadra smo že omenili, da je bil dotot. V Livno majhen. Letalcev, posebno izkušnih pilotov, je primanjlovalo že v stari Jugoslaviji. Ujetništvo, in-

ternacije, padli letalci v aprilski vojni in tisti, ki so prebežali na Bliznji vzhod, in še kvizlinški letalstvu Pavelića in Nedića, vse to je vplivalo, da smo zelo občutili pomanjkanje visoko kvalificiranega letalskega kadra, posebno pilotov. Pač pa smo bili na dobrem pri izpolnjevanju letalskih enot s pomožnimi kadri, ki so se kasneje razvili v zelo sposobne letalske strokovnjake, od katerih nekateri še danes služujejo. To pomožno osebje se je rekrutiralo na prostovoljni bazi iz vrst naših primorskih in istrskih rojakov in bivših pripadnikov italijanske vojske (Bliznji vzhod), največ pa iz konfirancov v italijanskih delovnih kazenskih enotah, tako imenovanih »chatagioni speciali« (Alžir). Manjše število je bilo tudi Slovencev iz severnih krajev Slovenije, ki so jih Nemci nasilno mobilizirali. Vse te so zavezniški osvobodili v borbah na afriški celine ali pa na Siciliji.

Na Bliznjem vzhodu se je februarja formirala skupina okrog 400 letalcev, od teh je bilo okrog 150 iz bivšega jugoslovanskega letalstva, ostali so bili prostovoljci iz Istre in Slovenske primorja. Vsi ti so se bili pod kraljevim poveljstvom. Sredi leta 1943 so se tudi na Bliznjem vzhodu začeli širiti glasovi o uspehih NOVJ in o izdajstvu Draže Mihajlovića. Čim več so se ti glasovi širili, tem bolj so oficirji omejevali vojakom poslušanje radijskih poročil in stike z zunanjim svetom. Pobrali so jim vse radijske aparate, ki so si jih sami napravili. Nezadovoljstvo je rastlo bolj in bolj. 1. decembra je prišlo do prvega upora v Kasfareetu, ko je 36 letalcev — med temi 33 Primorcev — odreklo poslušnost begunski jugoslovanski vladi. Delegacija teh upornikov je šla na raport k britanskemu komandantu taborišča, mu vse natančno obrazložila in mu izjavila, da bodo še naprej delali kakor doslej, vendar edino pod poveljstvom Britancev, dokler jim ne bo omogočen vstop v NOVJ. Komandant je njihov prepričljiv in samozavesten nastop sprejel z razumevanjem. Dovolil jim je, da so se preselili v poseben del taborišča, kjer so izobesili napis »Enota NOVJ« (Unit of Yugoslav National Army of Liberation). Tem prvim upornikom se je v naslednjih dneh pridružio še nekoliko drugih in konec decembra je ta enota šla 59 letalcev - mehanikov in enega oficirja.

Od začasnih 400 letalcev z Bliznjega vzhoda jih je prišlo v Benino okrog 300, od teh pa se jih je vrstilo v naše eskadrilje 275.

Za razliko od letalcev z Bliznjega vzhoda, ki so prišli pod začasno oblast v letih 1940-1942, so alžirski letalci do doživeli zvečina leta 1943 ob osvoboditvi Sicilije. Ko so jih zavezniški osvobodili, so jim dokazovali, da čeprav nosijo italijanske obleke — niso Italijani marveč Jugoslavlani, ki so jih po prvi svetovni vojni nasilno vključili v italijansko državo, ter da se želijo boriti v Jugoslaviji proti Nemcem. Njihove želje so našli zavezniški posebne račune. Poslali so jih v severno Afriko, kjer so jih razmestili v razna taborišča. Poveljevali so jim kraljevi jugoslovanski oficirji. V taborišču Constantine je bilo 2700 samih primorskih Slovencev in Istranov, v Tunisu 600, v Boni 400, v Philippeville 300, vsakega skupaj okrog 4000 naših rojakov. Oficirji v Constantinu so taboriščnikom obljubljali, da bodo šli kmalu v borbo v Jugoslavijo, ko so pa končno morali priti na dan z resnico, da bodo šli v Jugoslavijo komaj po končani vojni, je nastalo med našimi ljudmi silno razočaranje in negotovost. Ko so oficirji uvideli, da ne bodo mogli s to veliko in nezadovoljno skupino nič doseči, so taborišče razformirali in ljudi poslali v razna maršalska taborišča na ozemlju Alžirije. Iz te velike skupine je prišlo na letališče Maison Blanche blizu Alžirja prvih 430 bodočih letalcev prekomorcev. Kljub temu, da je bil upor v Constantinu uperjen proti kraljevskemu oficirjem, so jih ti še vedno spremljali. V Maison Blanche je nezadovoljstvo naraslo. Tedaj so oficirji sklenili, da bodo najbolj nezadovoljne oddelke iz skupine, z drugimi pa da bodo imeli potem mir. 12. decembra so sklicali zbor vse enote. Pozvali so naj se javijo tisti, ki niso zadovoljni in nečisto več ostati v tej enoti. Javilo se jih je 78. Odpeljali so jih v kazensko taborišče blizu mesteca Alma, kjer so jih v začetku celo strogo nadzorovali kakor Nemce v Italiji. Komandant taborišča se je kmalu prepričal, da vse to ne drži, da so to ljudje, ki imajo svoje ideale. Priporočil jim je naj napravijo prošnjo za dodelitev na delo v letalske delavnice pod angleškim nadzorstvom. Prošnjo je komandant taborišča priporočil in 10. februarja so zapustili kazensko taborišče. Dodelili so jih v delavnice v Boufariku, kjer so delali kot samostojna enota. Angleži so bili z njimi zadovoljni in jim izrekli pohvalo. Tu jih je obiskal v drugi polovici aprila general Velebit.

Maja in junija meseca 1944 je bilo v vseh taboriščih, kjer so se nahajali naši ljudje, glasovanje: za Tita ali za kralja. Za kralja je bil izid več kot porazen, le slabih 5 odst. se je odločilo zanj. Po glasovanju se je število novih letalcev povečalo na nekaj nad 1300. Vsi ti so delali v letalskih delavnicah v Maison Blanche in v Boufariku, kjer so se pričeli — razdeljeni v nekoliko skupin — vsem opravilom pri demontaži, popravilu in ponovni montaži letal.

4. septembra je maršal Tito naslovil britanski vojni misliji pri vrhovnem štabu NOVJ dopis, v katerem je zahteval naj se vsi letalci iz Alžirije vrnejo v domovino. Odhod iz Alžirja naj bi bil 15. oktobra 1944.

Nenaden odpoklic tolikšnega števila že dobro vpeljanih in marljivih delavcev je seveda zavezničkim nemalo prizadel, saj jim ni bilo lahko najti nadomestila v tako kratkem času. Njihova prizadevanja, da bi Tito ta odpoklic umaknil, so uspela le toliko, da so smeli zadržati 200 letalcev še za nedoločen čas. Odhod preostalih, katerim se je priključila skupina okrog 230 letalcev iz Blede na podlagi sporazuma Tito - Šubašić, so zavezniški zavlekli za en mesec: 15. novembra je odpotovalo okrog 1300 letalcev iz Alžirja. Tu bi spornost na točko 6 dopolnilnega sporazuma v Kairu, ki si je Tito pridržal pravico odločanja kdaj bo letalcem, ki so bili v RAF, prenehalo to službovanje. Če ne bi bila točka 6 tedaj spreminjena kakor je zahteval Tito, bi ta skupina letalcev prav gotovo dočakala konec vojne v Alžiriji.

Po skoraj enomesečnem potovanju preko zasneženih gora Črne gore in južne Srbije so alžirski letalci prispeli 25. decembra 1944 v Beograd. Razporejeni so bili v nove letalske divizije, ki so se tedaj pravkar formirale in na nekatera osvojenega letališča. Zadnjih 200 letalcev se je vrnilo iz Alžirja konec marca 1945.

Udarina med prekomorskih letalcev je bila v dveh eskadriljah. V Benini je bila formirana Prva lovska eskadrilja 22. aprila 1944. Oborožena je bila s 18 lovskimi - bombniškimi letali »spyttyre V«. V boje nad Jugoslavijo je posegla 18. avgusta 1944.

Druga lovska eskadrilja je bila prav tako formirana v Benini sicer 1. julija 1944. Imela je 16 letalcev - raketnikov tipa »hurricane IV«. V boje je posegla 13. oktobra.

V vsaki eskadrilji je bilo 250 članov posadke. Eskadrilje so bile dobro opremljene z motorizacijo, tako da je vsako selitev opravila eskadrilja z lastnimi sredstvi, saj je vsaka imela 54 motornih vozil, med temi 26 tritonskih kamionov.

Do konca vojne sta obe eskadrilji opravili 596 bojnih operacij z 2191 bojnimi poleti. Njihovo pod-

ročje je bilo od Bojane do Trsta. V tem kratkem opisu zgodovine letalcev prekomorcev ni mogoče zajeti niti posamezne bolj pomembne operacije, pač pa lahko strnjeno rečemo, da so letala NOV zadajala sovražniku hude udarce, da so ga stalno vznemirjala ter da so bila enotam v učinkovito podporo.

Šibka točka v eskadriljah je bilo pomanjkanje pilotov. Britanska formacija je predvidevala za vsako eskadriljo po 23 pilotov in s takim številom so začele naše eskadrilje delovati. To število se je začelo počasi krciti, saj sta obe eskadrilji izgubili do konca vojne 13 pilotov, za katere ni bilo nadomestila. Vendar so kljub nezadostnemu številu preostali piloti izvršili z večjim poztvovanjem vse bojne naloge.

Poudariti je treba, da je bilo med letalci prekomorci večje število Italijanov iz Trsta, z Reke in iz Istre. Spomnimo naj se samo podpornika Luigija Rugija, ki je padel malo pred koncem vojne kot pilot v naši Prvi eskadrilji. Med

vsemi je obstajalo iskreno tovarštvo in en sam skupen cilj: uničiti fašizem in končati dolgotrajno vojno, ki je prizadejala toliko gorja.

Le 12 dni je bilo razlike med uporom na Bliznjem vzhodu in uporom v Alžiriji. Značilno je pri tem, da letalci z Bliznjega vzhoda niso niti vedeli za letalce iz Alžirije in ti ne za tiste z Bliznjega vzhoda in njihov upor. To zgovorno priča, da so naši ljudje daleč od svoje zemlje, brez propagande, zgolj sledeč svojim notranjim čustvom, našli pravo pot v minuli vojni. Število upornikov je bilo sicer majhno, toda ti dogodki so opozarjali zavezničke, ki so nezadovoljstvo opazili tudi pri drugih Primorcih, kakšno je splošno razpoloženje bivših italijanskih vojakov in zapornikov iz kazenskih delovnih enot. Visoka politična zavest teh ljudi se je pokazala pri plebiscitarnem glasovanju maja in junija 1944, ko je nad 95 odst. oddala svoje glasove za narodnoosvobodilno vojno.

RAFAEL PERHAČ

GOSPODARSTVO MED NARODNOOSVOBODILNIM BOJEM

Delovanje »gospodarskih komisij« na področju Slovenske Istre

Skrb za uskladiščenje živil za prebivalstvo in vojsko - Enoten cenik za preprečevanje navijanja cen - Določanje in pobiranje davkov - Kako so pošiljali sol partizanom

Že od samega začetka, dokler razvoj dogodkov ni zahteval delitve dela, so poleg politično oblastnih funkcij vršili tudi posle gospodarskega značaja odbori OF in partijske organizacije. Tako je okrožni komite KPS za Slovensko Istro poslal 6. 5. 1943 (Pok. arhiv Koper) vsem rajonskim kom. KPS okrožnico o pobiranju davkov in posojila. »Narod naj ne nalaga denarja v italijanske banke in s tem služi sovražnikom, temveč naj ga posoja nam in s tem se reši skrb in pa sramote, ki jo bo doživel, če bo hranil denar doma in niti ne bo za ničedrne lire po osvoboditvi dobil našo denarsko valuto«. Okrožnica poziva naj se istočasno pobirajo tudi prostovoljni prispevki za »partijski fond« in vodi o tem posebno evidenco.

Po veliki nemški ofenzivi se je okrožje Slovenska Istra pripojilo

Brkinom. Nastalo je do konca leta 1943 novo okrožje Brkini - Slovenska Istra. V Istri je v tem času delovala podokrožna gospodarska komisija v slednji sestavi: načelnik Iskra - Cah Ivan, člani: Luka - Ivančič Franc, Stanek Čok, Viljem Kočevar, Ivan Filipčič in Anton Brajnik (lastni viri).

Da preprečijo navijanje cen na seji okrož. gospodarske komisije 2. januarja 1944 (IZDG f. 634/III) sprejeli enoten cenik skupno z okrožjem Brkini. Ceno mesa so n. pr. določili 26 lir za kg, masti 80 lir za kg, masla 60 lir, olja 60 lir, krompirja 2,5 lire, pšenice 6 lir za kg. Vino na deželo se je plačevalo po 12 lir in na drobno po 16 lir liter. Mesariji so plačevali za OF po 1 liru od kg mesa. Od vina je plačal proizvajalec po 1 liru in gostilničar enako po 1 liru od litra.

Vodili so seznam »sabotažarjev« z opombami, kot n. pr. »prodaja mleko v Trstu, prodal kozlička, prodal je seno izven rajona, mešetar in tihotapec itd.«. Kršilce odlokov o bojkotu okupatorja so kaznovali z denarno kaznijo do 2 tisoč lir in zapleno blaga.

Na seji okrož. GK 11. januarja 1944 (PAK) so povedali zanimive probleme in sprejeli važne sklepe. Ugotovili so n. pr., da je Istra zelo pasivna in da ne prideluje toliko živeža, da bi ostalo kaj za izvoz v mesta. Sledila so navodila o zbiranju in uskladiščenju živeža za partizanske enote. Intendantni edinic niso smeli nabavljati ali celo rekvirirati živeža brez vednosti in direktiv G. K. Prebivalstvo so delili 15 dkg mesa na osebo na teden. Loj so odkupovali po ceni mesa in ga nato pretapljali skupno z maslom za NOV. Od 100 litrov mleka so pobirali na mesec po 0,5 kilograma masla.

Izredno slabo je bilo stanje s prehrano goveje živine. Imeli so 200 glav goveje živine popolnoma brez krme. Nalozje G. K. so bile preskrbeti prazidatim kmetom vsaj minimalne količine krme. Premožne kmete in trgovce so obdavčili na podlagi določene davčne lestvice, ki so jo določevale gospodarske komisije. Vsi pobrani davki so šli rajonski gospodarski komisiji za nakup živeža.

V dopisu z dne 10. februarja 1944 (IZDG f. 634) omenja okrožni OOF za Slovensko Istro, da se gospodarske komisije trudijo, da bi uresničile sklepe, ki so jih sprejeli na sestanku med okrožnimi gospodarskimi komisijama za Brkini in Slov. Istro. V zvezi z gospodarsko politiko so načeli vprašanje še obstoječih italijanskih občinskih uprav. Slovenska Istra je bila pod Italijo razdeljena na 8 občinskih uprav. Občine Mirje, Koper in Buzet so imele še italijanske župane. Občina Dekani je imela župana Italijana, ki ga ni bilo nikdar v Dekanih. V Dolini so Nemci imenovali za župana Slovence. Vse občine so bile le administrativni aparati za razdeljevanje živilskih nakaznic in dodeljevanje raznih podpor. Ljudje niso plačevali davkov. Prebivalstvo je dobivalo aprovizirano iz Kopa. V poročilu okrožnega OOF navajajo, da je prihajalo na podeželje Slov. Istre iz mest 150 kvintalov mleka poleg še prethotapljenega žita in ostale aprovizacije. Vojsko na terenu so preživljali v glavnem s tem, kar so si ljudje prostovoljno odtrgali od še skopih lastnih rezerv hrane in od tega kar so prejemali od aprovizacije. Problem zase je bil pomanjkanje denarja in brez

tega ni bilo mogoče vršiti nabav v mestu. Izrečno so prosili višje forume naj bi dovolili ljudem izvažati v mesta sadje in zelenjavo, ker je bil to edini vir dohodkov prebivalstva. Pod silo razmer je bilo dovoljeno prodajati v mesto manj kalorične in lahko kvarljivo sadje in zelenjavo.

Ne moremo mimo problema soli. Slovenska Istra je glede nabav in odposiljanja soli v ostala okrožja in vojnim enicam izpolnila častno nalogo. Soli je primanjkovalo povsod. Brez soli ni bilo mogoče sploh konzervirati mesa in ostalih maščob. Zgodilo se je, da so celo v glavnih starih in najvišjih oblastnih in političnih forumih jedli tedne in tedne samo neslano hrano. Bilo bi izredno zanimivo poglobiti se v problem od kje, kako in kam in na kateri način so tovari soli potovali z obale skozi hrbe in doline do edinic, ki so čakale pod siljke soli kot sušna zemlja dežja. Vse premalo se tega spominjajo še živeči člani naših gospodarskih komisij, ker je pri tem poslu bilo treba velike konspirativnosti. Sol so iz sečoveljskih solin vozili po dolini Dragonje kar z vozovi. Palčič Jože - Pavel iz Trebeš se spominja, kako so po etapah prevzeli sol iz Sečovelj naprej do Laborja, Boršta, do Butari in Smokvice. Smokavci so bili zadolženi za prevoz do Movraža. Najbolj nevarna je bila etapa od Movraža do Rakitovec, ko so morali prečkati železniško progo. Od tod so drugi prevzemali blago in nadaljevali pot skozi Brkine do cilja. Na voz z volovsko vprego so naložili 10-12 kvintalov soli ali pšenice. Palčič omenja primer, ko so z vozovi (2 voza pšenice in 1 soli) prišli v bližino Nemcev, ki so zasledovali partizane. Bilo je to pod Butari. Na hitro so razprežili vino in z vejami zamaskirali voze in zbežali. Naslednji dan so nadaljevali pot do konca etape.

Zaradi omejenosti prostora ni mogoče niti v grobih obrisih opisati delo gospodarskih komisij od združitve južnoprimorskih okrožij v večjo upravno politično enoto Južnoprimorsko okrožje. Še bolj zahtevno in poztvovno so izvrševali svoje naloge gospodarski odseki in oddelki pri okrajnih oborborih in posebno vaške gospodarske komisije. Slovenska Istra čeprav že v normalnih časih revna in zapuščenca, je tudi v materialni obliki dala vse od sebe, da podpre svoje borce na krvavi poti k svobodi in boljši bodočnosti.

Dr. FRAN JURISSEVIČ-BRUNDO

VIRI:

1. Arhiv Inštituta za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani;
2. Pokrajinski arhiv Koper;
3. Lastni viri.

Ko je sovražnik najhuje pritiskal na zaledje IX. korpusa, je Tržaška brigada, ki je štela skoraj 2 tisoč borcev, ločila iz svojega sestava 4 bataljone slabo ali celo neoboroženih mladih partizanov in jih napotila na osvobodeno ozemlje Bele krajine, kjer je bila pred zimo leta 1944 ustanovljena druga slava garibaldinska brigada »Fontana«.

Italijanski antifašisti so razen teh borcev dalj mnogo aktivistov, intendantov in drugih terencev ter veliko, enotno italijansko - slovensko antifašistično gibanje v Trstu »Unita opera«.

Ob 30-letnici splošne vstaje primorskega ljudstva lahko ponovno ugotovljamo, da je bil ta skupni boj proti fašizmu osnova in jamstvo prijateljskih vezi sosednih narodov in držav, jamstvo miru v tem delu Evrope.

MARIO ABRAM

ITALIJANSKE GARIBALDINSKE ENOTE S SLOVENSKO NOB

V SKUPNEM BOJU ZA ISTE IDEALE

Oddelek »Tržske brigade« po osvoboditvi v vojašnici pri Sv. Ivanu

Upor jugoslovanskih narodov in organizacija Titovih partizanov sta močno odjeknila med Italijani. Že prva leta okupacije so povratniki z »balkanskega bojišča« bolj ali manj točno pripovedovali o vsebini narodnoosvobodilnega gibanja, vendar brez zadržkov o borbosti in junaštvu njegovih pripadnikov, ter širili informacijo, da okupator, ki je z orožjem sejal fašizem, na jugoslovanskih tleh ne bo našel miru.

Posebno simpatijo za partizansko gibanje so takoj pokazali mladi delavci italijanske narodnosti v raznih krajih Primorske in Istre, zaradi česar so tudi njih prizadeli nekateri diskriminacijski ukrepi italijanske vojaške oblasti zoper Slovence in Hrvatce: premostitve na Sardinijo in Sicilijo, ukinitve dopustov in podobno. Delavci velikih tovarn v Trstu in Trzinu prično zbirati »rdečo pomoč« tudi za partizane. Leta 1942 sedi v tržaških zaporih Coroneo pod raznimi obožbami, da so pomagali komunistom, na tisoče Slovencev in Hrvatov, med njimi tudi na stotine italijanskih delavcev. V začetku leta 1943, zlasti po padcu fašizma 25. julija, vstopijo pomamezni italijanski antifašisti - komunisti v partizanske enote na Primorskem. Vendar pa pokažejo italijanski delavci največ pripravljenosti za skupni boj s Slovenci in Hrvatci ob kapitulaciji Italije.

Po zadnjih raziskavah je dokazano, da predstavljajo ladjedelniški delavci v Trzinu prvi množični, organizirani oboroženi upori v Italiji. Delavci iz Trzinja se takoj po kapitulaciji Italije pod vodstvom starejših antifašistov, ki so se tiste dni vrnili iz zaporov ali konfinkacije, oborožijo in zahtevajo od vojaških starih, da skupno organizirajo obrambo proti prodorjati nemški vojski. Ker pa oficirji, kot v glavnem povsod drugje, niso bili pripravljeni na boj proti Nemcem, se tržški delavci povežejo s slovenskim partizanskim gibanjem in organizirani v bataljone sodelujejo v »goriški fronti«. V teh bojih se kaže nerazdružljivo bratstvo italijanskih delovnih množic s slovenskim narodom.

V Trstu razmere za tako množično vstajo niso dozele, vendar se na stotine delavcev, večina iz ladjedelnic in Milij, pridruži slovenskim enotam v Istri in tudi na Krasu.

Nemalo Italijanov iz naših krajev se pridruži v južni Italiji enotam NOVJ — Prekomorskim brigadam.

Velika sovražna ofenziva konec septembra hudo prizadene to gibanje, vendar samo začasno, kajti jedro upora ni uničeno. Z ogromnimi napori in velikim političnim razumevanjem pomagajo slovenske narodnoosvobodilne enote, da se italijanski partizanski oddelki ponovno organizirajo. Manjše čete italijanskih partizanov se formirajo v Istrskem odredu, v Koseoveljki brigadi na Krasu in v Brdih. Pozneje se Istrska četa pridruži »Tržaškemu udarnemu bataljonu« na Krasu in aprila leta 1944 se formira »Tržaška garibaldinska brigada«, ki bi vse do osvoboditve v sestavi 30. divizije operirala na področju IX. korpusa. Četa v Brdih se bo razvila v slavno divizijo »Garibaldi Nationses«, dalj časa operirala v neposredni bližini Vidma, kasneje pa se zatekla na ozemlje IX. korpusa.

Ko je sovražnik najhuje pritiskal na zaledje IX. korpusa, je Tržaška brigada, ki je štela skoraj 2 tisoč borcev, ločila iz svojega sestava 4 bataljone slabo ali celo neoboroženih mladih partizanov in jih napotila na osvobodeno ozemlje Bele krajine, kjer je bila pred zimo leta 1944 ustanovljena druga slava garibaldinska brigada »Fontana«.

Italijanski antifašisti so razen teh borcev dalj mnogo aktivistov, intendantov in drugih terencev ter veliko, enotno italijansko - slovensko antifašistično gibanje v Trstu »Unita opera«.

Ob 30-letnici splošne vstaje primorskega ljudstva lahko ponovno ugotovljamo, da je bil ta skupni boj proti fašizmu osnova in jamstvo prijateljskih vezi sosednih narodov in držav, jamstvo miru v tem delu Evrope.

GOSPODARSKA KOMISIJA OKROŽJA SLOVENSKE ISTRE			
CENIK			
Maksimalnih cen pridelkov za prodajo v Okrožju Slovenska Istra:			
Volj, živa teža	...	...	11.-
Krave	...	...	9.-
Telata	...	...	14.-
Ovce, koze	...	...	9.-
Swingo na 130 kg, živa teža	...	...	36.-
pod 130	...	...	33.-
Flemonske prašički	...	...	80.- do 100.-
meso, goveje in telečje	...	...	24.-
Mast vrinjska	...	...	100.-
Slanina sveža	...	...	60.-

Cenik, ki ga je pripravila Gospodarska komisija okrožja za Slovensko Istro spomladi 1944

GLEDE NAČRTOV ZA EKSPLOATACIJO SIBIRIJE

NEKDANJE NAVDUŠENJE SE ZAČENJA OHLAJATI?

ZDA naj bi ne bile več zainteresirane - Japonska sama pa ne zmore

TOKIO, 22. — O ekonomskem sodelovanju med Sovjetsko zvezo in industrijsko visoko razviti državi, ki govorijo zadnje čase v vseh glavnih mestih, posebno v Tokiu, v Bonn, v Washingtonu. Pa tudi drugje. Nekaj smo o tem govorili že pred dnevi, ko smo prikazali primer Zahodne Nemčije, kjer so tudi nekdo najbolj nasprotni elementi spoznali, da bi bilo zgrešeno izgubiti velika sredstva, ki ga predstavlja socialistični svet, vstevši sem LR Kitajsko. S tem v zvezi se je omenjalo tudi plasiranje nemških avtomobilov znamke «volkswagen» na kitajskem tržišču in gradnja večjih objektov v Sovjetski zvezi, kjer so Zahodno Nemčijo prehiteli drugi. V konkretnem primeru predvsem ZDA. Sedaj pa prihaja iz Tokia vest, da načrt za izkoriščanje velikanskih petrolejskih ležišč in zalog podzemnega plina v Sibiriji s strani ZDA, Japonske in Sovjetske zveze same, ni tako trden, kot se je doslej računalo, kajti po nekaterih vestih naj bi se ZDA začele izmikati, Japonska pa bi kljub svojemu tehničnemu razvoju ne bila kos tolikšnemu načrtu, kajti za tolikšna dela so potrebni veliki kapitali, ki jih Japonska sama ne premore, pa čeprav razpolaga z velikimi sredstvi.

Načrti za izkoriščanje bogastev Sibirijske terjal desetine in desetine milijard dolarjev. Vest o tem je dala skupina japonskih strokovnjakov, ki jih vodi predsednik zveze ekonomskih organizacij in ki so se pred nedavnimi vrtili z nekega svojega potovanja po Kitajski. Na tem potovanju so se srečali s predsednikom kitajske vlade Čuenlajem in prav on naj bi bil japonskim poslovnim ljudem povedal, da se Amerika izmika velikim načrtom, o katerih so se bili dogovorili v Moskvi s sovjetskimi ekonomisti in politiki.

Vest, ki so jo japonski poslovni ljudje «ujeli» v Pekingu, se v Tokiu ne tolmači kot morebitni politični manevar kitajske prestolnice, nekakšna diplomatska igra, ki naj bi Japonce odvrnila od tega načrta, pa čeprav je tudi res, da bi izvedba načrta, o katerem je govor, pomenila za Sovjetsko zvezo veliki uspeh, s čimer bi se utrdil tudi njen položaj v trenutnih nesoglasjih z veliko sosedo. In vendar se v tokijskih krogih potrjuje hipoteza, da je najbrž sam Kissinger, ki je bil s Nixonov svetovalec in ne zunanji minister, namignil ali celo obvestil neposredno Čuenlaja, da so ZDA odstopile od prvotnega načrta, ki so ga pripravile skupno s sovjetskimi izvedenci. To naj bi bil Kissinger povedal Čuenlaju na svojem zadnjem obisku v Pekingu.

In vendar je ta domneva, še vedno gre le za domnevo, in polnomen nasprotju z izjavami, ki jih je dal predsednik japonske Export-import banke Sumita glede ameriškega stališča. To je tudi v nasprotju z izjavami zakladnega ministra Schulza, ki je bil pretekli teden na obisku v Tokiu, kjer so se sestali predstavniki številnih dežel na vrhunskem zasedanju GATT. Ko se je predsednik japonske Export-import banke Sumita vrnil z nekega posvetovalnega potovanja po ZDA in Sovjetski zvezi, je zatrdil, da je bil med Sovjetsko zvezo, Združenimi državami in Japonci sklenjen še ne do konca izdelan sporazum za izkoriščanje sibirskih prirodnih bogastev, zakladni minister Schultz pa je obvestil japonskega trgovskega ministra Nakasono, da je sodelovanje med Združenimi državami in Japonci življenjskega pomena za nadaljnji razvoj. Iz tega se da sklepati, da sta tako ZDA kot Japonska zainteresirane za te načrte v nekoliko večji meri kot bi se na prvi pogled moglo zdeti. K temu pa je treba dodati še nekaj: ameriške petrolejske družbe so močno zainteresirane, da se izvede ta načrt in doslej niso pokazale niti najmanjšega znaka, da bi se bile glede tega premislile, pa čeprav se je v tehničnih krogih nekaterih družb začelo razpravljati o umestnosti gradnje naftovoda, ki bi bil dolg 6.700 km. Mišljen je namreč naftovod, ki bi povezoval največja doslej odkrita petrolejska ležišča pri Tjumenju v Sibiriji s petrolejskim pristaniščem v Nahodki na Daljnem vzhodu.

Seveda je gradnja naftovoda v dolžini 6.700 kilometrov in s premerom, ki naj bi presegal 500 milimetrov, nekaj tako velikega, da se tudi skupina velikih petrolejskih družb s težavo odloči, saj gre za stroške, ki se ne izplačajo tako hitro. Toda Amerika je, kot smo že večkrat poudarili, v precejšnji težavi glede energetskih virov, saj smo že pred nedavnimi ugotovili, da je začel arabski svet pritiskati na Zahod prav zato, ker je ta odvisen od njega glede naftnih dobav. Če se v Sibiriji, in daljnjih dobav «črnega zlata», in če so skoraj vse dežele zahodne Evrope v pretežni meri odvisne od arabskega sveta, postajajo ZDA od arabskega sveta, postajajo ZDA odvisne v precejšnji meri. Zato je treba tudi v tem, češ da so se ZDA premislile glede sodelovanja z Japonsko v Sibiriji, vzeti z določeno sklopko.

In vendar najnovejši razvoj da slutiti, da so začeli v Tokiu nekaj cinkati. V zvezi s tem dogaja? Predvsem je rus, da je Moskva v zadnjih časih nekoliko popustila v svojih pogajanjih in razpravljanjih glede načrta za izkoriščanje petrolejskih ležišč v Tjumenju. To velja za pogajanja med Moskvo in Tokiomi. Z druge strani pa je tudi gotovo, da prihajajo do izraza

določene «razpoke» med Kremljem in «Belo hišo oziroma med sovjetskimi in ameriškim poslovnimi krogi glede ameriškega sodelovanja pri tem načrtu. V avgustu letos je prvi pomočnik sovjetskega ministra za zunanjo trgovino Semišatnov sporočil predstavnikom sovjetske - japonske komisije, da bi se morala Japonska zadovoljiti s kontingentom 25 milijonov ton surove nafte na leto, pa čeprav je bilo prvotno dogovorjeno, da bo kontingent znašal 40 milijonov ton. Torej nekaj tu ni več tako, kot je bilo v začetku. Navdušenje, kot kaže, nekoliko popušča. K temu bi bilo treba dodati še «ohladitev» japonskega ministra za zunanje zadeve Ohire. Njegova ohladitev pa se povezuje z njegovimi stiki s Peekingom in prav v zvezi s tem moramo vzeti v poštev tudi Čuenlajev «pripombo», ki smo jo omenili v začetku.

Tu pa velja ponovno dodati še prejšnje omenjeno domnevo, ki praktično ni niti več domneva, pač pa bolj konkretna ugotovitev, da bi gradnja naftovoda od Tjumenja do Daljnega vzhoda in s tem možnost izkoriščanja sibirskih bogastev utrdila položaj Sovjetske zveze, ker bi hkrati «vezala» tudi ZDA in Japonsko, saj bi ti dve deželi finančno močno vezani na ves naftovod, posredno s tem pa na varnost v tem delu sveta.

Blejski motiv v jesenskem razpoloženju (Foto M. Magajna)

Veljaven od 23. do 29. septembra 1973

OVEN (od 21. 3. do 20. 4.) Nekdo vam bo prisločil na pomoč, da se boste izrekli iz težave in hkrati napeljali nove možnosti. Razpoloženje na delovnem mestu bo odlično. Prevzeli boste nove obveznosti. Neko prijateljstvo se bo porušilo in spet obnovilo. Zdravje dobro.

BIK (od 21. 4. do 20. 5.) Monotonno nadaljevanje dogodkov z uspehi in neuspehi. Težko se boste znašli, še manj pa uveljavili. In vendar boste zadovoljni, ker bi se bil teden lahko slabše končal. Neka dosedanja vez se bo poglabila in postala kaj več kot je bila. Nervoza.

DVOJČKA (od 21. 5. do 22. 6.) Izkoristite odlično razpoloženje in utrdite svoj položaj. Nekaj dni bo zelo neprijetnih, ker boste s težavo uveljavljali svoje poglede. In vendar boste na koncu zadovoljni. Ne boste pa zadovoljni v ljubezni. K zdravniku boste morali, pa ne bo hudo.

RAK (od 23. 6. do 22. 7.) Če se boste prav znašli, boste tokrat izpeljali načrte, ki jih že dolgo gojite. Nervoza, da bo velika, napetost, toda proti koncu tedna se bo vse ublažilo. Nekaj miru boste našli predvsem med svojci, ki jih nekoliko zapostavljate. Prehlad.

LEV (od 23. 7. do 22. 8.) Preveč togo ste se držali smernic in to bo vplivalo na razmere, v katerih se ne boste zlahka znašli. Otipljivo boste ugotovili krivice trenutnih nevesitosti. Ljubljena oseba bi rada imela od vas kaj več. Vsaj razumevanje. Težave v prebavi.

DEVICA (od 23. 8. do 22. 9.) Veliko razprav, pa tudi prikanja in iz vsega tega se ne bo rodilo prav nič. Šlo bo praktično za malčvo prazne slame. Pri tem bodo rezultate vaših naporov uživali vaši tekmeči. Fizično se boste počutili dobro, duševno pa boste prazni, kar ni lepo.

ZNAJSTVENIKI IŠČEJO NOVE MOŽNOSTI

Kako bi preprečili katastrofalne suše

Idea ameriških znanstvenikov - Prevelika poraba vode

Kako more biti suša neprijetna vodo največ povedati kmetje, v letošnjem letu pa vedo povedati tudi narodi šestih dežel srednje zahodne Afrike, ki bodo dolgo leti trpeli zaradi posledic ene najhujših suš, kar so jih tako obsežna področja kdaj koli doživela. Zemlja vsega tega področja je vsa razpokana, razpoke segajo globoko v zemljo, reke in jezera so suha, kakršen koli vodo ne zaleže niti toliko, da bi zmogli prah.

Kaj se je zgodilo? Poleg zraka je prav gotovo voda tisti element, ki je razvoju rasti še najbolj potreben. Na tropskem področju, zatirajo znanstveniki, potrebujejo 80 ton vode, da bi dobili — eno tona žita. V modernejši jeklnarji porabi 200 ton vode, da bi proizvedli eno tona jekla. V ZDA pride več kot 2500 ton vode na posameznega prebivalca, to se pravi, da znaša poraba vode v ZDA 2500 ton na človeka. Pol tone porabi Američan za pitje, 200 ton za gospodinjstvo, ostalo pa odpade na industrijo in kmetijstvo. Ta ogromna količina je izračunana v odnosu na porabo vode ZDA v celoti in na število prebivalstva. Vse človeštvo porabi skoraj pet milijonov ton vode na leto. Ta ogromna količina pa se bo v kratkem povečala na sto milijonov kub. metrov, kajti tako naglo se večja poraba vode. Ker pa so količine vode, ki se «pre-

takajo» v prirodi, omejene, se postavlja vprašanje, ali ne bo nekoga dne bodočim generacijam začelo vodo primanjkovati do tolikšne mere, da bodo trpeli žejo?

Pravzaprav kaj pomeni porabiti vodo v prirodnih pogojih? Takoj moramo poudariti, da človek vode ne porabi in ne troši tako, kot troši in uporablja kisik. Uporabljen količina vode se v pretežni meri ponovno vrača v prirodo, v naravno stanje. Človek s svojimi fiziološkimi potrebami in s svojo dejavnostjo pravzaprav le obremenjuje «prirodni cikel».

Od vseh zalog vode v prirodi, je je največ v oceanih. Na drugem mestu niso rečni tokovi, pač pa so na drugem mestu ledeniki. Reke in potoki so na tretjem mestu. Če bi skopnel vsi ledeniki, bi voda poplavlila pol sveta, kajti raven morij bi se dvignila za 60 metrov. Reke in potoki odvajajo velike količine vode v morja in oceane, ki niso nikoli «polni», ker pač sproti izhlapevajo enake količine vode, tako da ostaja raven morja vedno ista. S ponovno kondenzacijo vodnih hlapov v obliki dežja in drugih padavin se spet namakajo celine, ki «odvajajo» vodo potokom in rekam (deloma tudi v zrak) in tako se ciklus kroženja nadaljuje v nedogled.

Sonce ima v tem primeru vlogo nekakšnega generatorja. Podobno kot električni generator, ki poganja tok skozi vodo do potrošnika elektrike, tako skrbi sonce za kroženje vode v «prirodnem ciklusu». Človek se tu pojavlja le kot potrošnik, ki v tem ciklusu obremenjuje glavni vod.

Kadar pa prebivalstvo v nekem delu sveta porabi več vode kot je temu področju po prirodnih zakonih priteče, se začneja pojavljati pomanjkanje vode in v tem primeru je treba začeti z varčevanjem vode. V tem primeru namreč pride do preobremenitve «voda», do motenj v «prirodnem ciklusu». In če nam prirodi čini telji niso kdo ve kako naklonjeni, če v ozračju iz kdo ve kakšnih razlogov ne pride do ustrezne kondenzacije in nato do dežja oziroma padavin naslopl, začnemo govoriti o suši.

Ko smo tako obdelali ta teoretični pitek ali razvoj ciklusa obnavljanja vodnega toka in njene porabe, preidimo na konkreten primer.

Področje Zahodne Afrike je, kljub temu, da je bilo in je v razmeroma veliki bližini oceana, ostalo brez vode. In to je imelo usodne posledice, kot smo rekli v začetku. Morda bo kdo rekel, da je del notranje Afrike oddaljen od oceana, od vode, vendar to še ni razlog za velika suša. Za to sušo, ki je vzrok že dežel, je treba iskati vzrok v zrušenju ravnotežja med izhlapevanjem vode in njeno kondenzacijo v atmosferi. In prav te katastrofalne posledice tega pojava so vzbudile raziskovalce, da so se lotili razmišljanja, kako preprečiti sušo, kako zagotoviti normalen ciklus izhlapevanja in kondenzacije vode v prirodi. Poleg raznih sredstev, ki se «sejejo» v ozračje, da bi se povzročila kondenzacija, je zanimiva ideja dveh raziskovalcev, Starza in Anatija z zavoda za tehnologijo na univerzi v Massachusettsu. Njuna ideja temelji na principu, kako ustvariti kroženje zraka tako, da pride do dežja. Ob obali bi «postavili» velikansko plastično cev, ki bi pri tleh merila 100 metrov v premeru, visoka pa bi bila 3000 metrov. V tej velikanski cevi bi prišlo do istega procesa, kot prihaja v tovarniškem dimniku: toplejši zrak, ki je pri tleh, bi začel riniti navzgor in tako bi prišlo do začnega toka, do kroženja zraka navzgor. To pa bi pospešilo izhlapevanje vode, saj bi jo zračni tok tako rekoč nesel s sabo. Iz «cevi» na vrhu pa bi praktično ne uhalaj več zrak, ker bi se že med potjo zračni tokovi spremenili v nekatere oblake, ki bi zaradi močnejše kondenzacije tako rekoč nujno povzročili padavine, to je dež.

Pri tem je zanimiva tudi to, da mehanizem, o katerem je govor, ne potrebuje nobenih energetskih virov, ker je že sama cev iz plastične snovi zaradi svojega položaja nekakšen generator, katerega funkcija ali moč temelji na razliki v temperaturi pri tleh in na večjih višinah, v konkretnem primeru celo na višini 3000 metrov. Ena takšna «cevi» bi zadostovala za namakanje več kvadratnih kilometrov površine. Iz tega izhaja, da bi s postavitvijo več takšnih «cevi» mogli zagotoviti dovolj padavin za širše območje. Morda se s tem postavlja vprašanje, ali se ne bo vpliv tega omejl na le obalni pas, neopredno ob oceano, in ali ne bi morda več takšnih «cevi» povzročalo tudi preobilico padavin in torej poplave.

Toda suša je tu in potrebno bi bilo našti rešitev. Se primer z drugega konca Afrike, iz Egipta. Meteorološki podatki iz Adena pravijo, da bi na gornji način lahko izhlapevalo 1000 kub. m vode na uro. S temi količinami vode bi mogli namakati velikanske puščavske predale, če bi mogli vode Nila bolj racionalno izkoristiti, bi Egipt mogel bogato prehraniti več prebivalstva kot ga skromno žiti sedaj v tej deželi. Lep korak naprej v tem smislu predstavlja Assuanski jezik, iz katerega se odteka v puščavske predele toliko voda, da z njo namakajo na tisoče kv. km površin.

Radiovizija

NEDELJA, 23. SEPTEMBRA 1973

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

- 11.00 MASA
- 12.00 NABOŽNA ODDAJA
- 12.30 KMETIJSKA ODDAJA
- 17.00 NEPOSREDEEN PRENOS ŠPORTNEGA DOGODKA
- 18.15 Program za otroke
- PIKA NOGAVICKA
- Po romanu Astrid Lindgrenove
- (12. nadaljevanje)
- Poslovitno slavlje
- 19.45 JOEL ROBERT in EDDY MERCKX
- Dokumentarec
- 19.10 Mesta jaza
- NEW YORK
- Program vodi Nino Castelnovo o sodelovanju Margherite Guzzinati ter ansambla «Maynard Ferguson»
- 19.45 Napoved programa za prihodnji teden
- 20.00 ŠPORTNE VESTI in NAPOVED VREMENA
- 20.30 DNEVNIK
- 21.00 ZADEVA LAFARGE — Četrto in zadnje nadaljevanje
- 22.15 ŠPORTNA NEDELJA
- 23.15 DNEVNIK
- Napoved vremena

DRUGI KANAL

- 19.00 Neposreden prenos športnega dogodka
- 21.00 DNEVNIK
- 21.15 NOČOJ V EVROPI
- Četrto nadaljevanje: ČESKOSLOVAKSKA
- Revija v črno-belom in Studio 72
- Gosta Maria Perego in Pino Zac
- Režija Fernando Turvani
- Nocoj si bomo ustvarili sliko o razvedrilnih in glasbenih programih, ki jih češkoslovaška televizija nudi svojim gledalcem. V tem smislu nam bodo prikazali svojo «črno-belo revijo» ter «Studio 72» oziroma «Kabinet 72».
- «Črno-bela revija» temelji bistveno na lutki, ki je zelo podobna simpatični italijanski misli Topo Gigio. Drugi program Studio 72 oziroma Kabinet 72, kot mu pravijo Čehi oz. Slovaki, je oddaja, v kateri nastopajo najbolj znani češki in slovaški pevci. Tokrat bomo prisostvovali predvajanju šestih pesmi, ki so 1972 leta dosegle na češkoslovaškem največje uspehe. Tudi v intervjuju so te pesmi doživele največje rezultate.
- Režiser Daniel Piombi, ki kot vsakokrat vodi program, bomo tokrat srečali še Mario Perego, ki je nekakšna «duša» italijanske miske Topo Gigio, ter humorista Pina Zaca.
- 22.15 POTOVANJE MED ZVEZDE
- Tudi ta izredno zanimiva in poučna oddaja se z nocojšnjim petim nadaljevanjem zaključuje. Nocojšnja oddaja se začne v Arecibu v Arizoni, kjer je najmočnejši radioteleskop na svetu. Ta velikanjska naprava je edina, ki more sprejemati znake iz območja, ki je izven zvezdnega prostora. Vsako leto pride v Arecibo več kot 20.000 ljudi, da si ogledajo to čudo.
- V Arecibu pravzaprav se je začela nova doba astronomije in Frank Drake, ki je direktor tega radioteleskopa, je bil eden tistih znanstvenikov, ki so to novo obdobje v tej znanstveni panogi začeli in razvili. Drake, ki je skupno s Carlom in Lindo Sagan poslal sporočilo kateri koli morebitni izvenzemeljski civilizaciji in ki je odkril «pulsarja» v veliki meglici Rak, je za italijansko televizijo dal daljši intervju glede na svoje sedanje delo.
- 23.05 NAPOVED PROGRAMA ZA PRIHODNJE DNI

TRST A

8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; Slovenski motivi; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Masa; 9.45 Borodinov Godalni kvartet; 11.15 Mladinski oder; «Lepi janičari»; 12.00 Nabozna oddaja; 12.30 Nepozabne melodije; 13.30 Glasba po željah; 15.45 Ivo Trst-Ńonka Turk; Očetova tajnost; 16.50 Glasbeni cocktail; 17.00 Glasba in šport; 18.00 Glasba na temo; 18.45 Jazovski koncert; 19.30 Zgodovina ital. popevke; 20.00 Šport; 20.30 Sedem dni v svetu; 20.45 Pratik; 22.10 Sodobna glasba;

TRST

9.00 Deželna kronika; 9.10 An-sambel Medusa; 11.00 Tržaški motivi; 12.40 Deželna kronika.

KOPER

7.30, 12.30, 14.30, 19.30, 21.30 Poročila; 7.15 Glasba za dobro jutro; 7.40 Jutranja glasba; 10.00 Orkester «La Vera Romagna»; 10.30 Orkester Lindok; 11.15 Od melodije do melodije; 12.00 Glasba po željah; 12.35 Znanjopolitični pregled; 14.00 Dogodki in odmevi; 14.15 Plošče; 14.40 Pogovor s poslušalci; 14.45 Mini juke box; 15.00 Popevke; 15.30 Pisana glasba; 16.00 Vrstijo se pevci; 16.30 Uspehi motivi; 17.30 Velikde jugoslov. avtorjev; 18.00 Veliki orkestri lahke glasbe; 18.35 Glasba po željah; 18.45 Domače viže; 20.15 Na športnih igriščih; 20.20 Prenos RL; 21.00 Glasba v večeru; 21.40 Orkestri;

NACIONALNI PROGRAM

8.00, 13.00, 20.00 Poročila; 7.00 Jutranja glasba; 9.00 Skladbe za godala; 9.10 Nabozna oddaja; 11.15 Pesmi pod senčnikom; 11.15 Folk glasba; 13.20 Program z A. Lionellom in V. Valeri; 14.00 Popolne z Mino; 17.20 Glasbeni variete z M. Ranierjem; 18.15 Nedeljski koncert; 19.10

Popevke; 20.25 Orkestri, pevci in ansambli; 21.45 Pianist Svjatoslav Richter; 22.20 «Andata e ritorno».

II. PROGRAM

7.30, 8.30, 13.30, 19.30 Poročila; 7.40 An-sambel «Le Orme» in Liza Minelli; 8.40 Plošče; 9.35 Veliki variete; 11.00 Veseli poletni spored; 12.00 Müller in njegov orkester; 13.00 Kvizi narobe; 13.35 Alto gradimento; 14.00 Pisan glasbeni spored; 15.00 Preizkušajo se diletanti; 15.35 Pisane plošče; 17.30 Glasba in šport; 18.40 Preizkušajo se diletanti; 20.10 «Andata e ritorno» z Ranierjem; 20.30 Mezosoprastika G. Bumbry in tenorist G. Di Stefano; 21.00 Operna

III. PROGRAM

10.00 Koncert za začetek; 11.00 Skladbe za orgle; 11.30 Baletna glasba; 12.20 Operna glasba; 13.00 Mednarodna folklorja; 14.05 Beethoven, Schumann in Bartok; 15.30 Calderon de la Barca: «La vita è sogno»; 18.15 Klasični jazz; 18.30 Kvartet Amadeus izvaja Haydna; 19.15 Večerni koncert; 7.00, 8.00, 11.00, 14.00, 20.30 Poročila; 7.50 Danes za vas; 8.30 Za kmetijske proizvajalce; 9.05 Branko Hribar: «Narek» — Igra za otroke; 9.35 Skladbe za mladino; 10.05 Koncert iz naših kavarjev; 11.05 Se pomnite, tovariši... — Ciril Zupanc: Starega Zefa davke svobodi; 11.25 Pesmi boja in dela; 14.30 Proporočajo vam...; 14.50 Z domačimi ansambli; 15.05 Slov. ansambli in orkestri zabavne glasbe; 15.30 J. Hašek: Nogomet na Bavarskem — humoreska; 16.05 Popevka «Vesela jesen 73»; 17.00 Nedeljsko športno popoldne; 19.15 L. Cankar - V. Oc-virk: «Aleš iz Razora» — radijska igra; 20.00 Lahko noč, otroci!; 21.05 Glasbene razglednice; 21.00 V nedeljo zvečer; 23.20 Plesni orkester RTV; 23.40 Vedre note;

PONEDELJEK, 24. SEPTEMBRA 1973

ITALIJANSKA TELEVIZIJA PRVI KANAL

- 18.15 PROGRAM ZA OTROKE
- Prigode medveda Smokeya
- Risan film
- 18.45 SLIKE IZ SVETA
- 19.10 DEČEK IZ PREDMESTJA
- Novi prislek
- 19.45 ŠPORTNE VESTI
- ITALIJANSKE KRONIKE in NAPOVED VREMENA
- 20.30 DNEVNIK
- 21.00 Gerard Philippe:
- LE BELLE DELLA NOTTE
- Film, ki ga je režiral Rene Clair, v glavnih vlogah pa igrajo Gerard Philippe, Martine Carol, Gina Lollobrigida, Magali Vendeuil, Paolo Stoppa itd.
- V filmu Le belle della notte se Gerard Philippe že vdruge sreča z režiserjem Clairom. In ta priložnost mu omogoči, da odlično zaigra pod vodstvom odličnega režiserja.
- Ideja za ta film se je Clairu utrla, ko je prebral Pascala. Tu je nekje zasledil citat «Če sanjamo sleherno noč o isti stvari, bo ta postala za nas stvar, s katero se srečamo vsak dan».

Protagonist zgodbe, ki si jo je ustvaril Clair, je glasbenik, mlad človek, poln fantazije, ki ga zelo privlači ženska lepota, ki pa je hkrati v življenju bolj malo srečen. Njegova želja je, da bi doživel slavo v Operi, toda do tja je daleč in se mora zadovoljiti s tem da poučuje. In ker se s tem ne zadovolji, si pomaga z bujno fantazijo in sanjami o tem, kako je on bil nekoč velik človek, okoli katerega so se zbirale lepote. In med temi ženskami mlad glasbenik de-jansko vidi zrenke, s katerimi se srečuje. In pri tem «sanjarjenju» gre daleč daleč nazaj, vse v predzgodovinsko dobo. Med njegovimi sanjami in realnostjo pa ni več nikakršne povezave in vsakokrat, ko se vrne spet «na tla», je prebujevanje bolj žalostno. Toda med lepimi dekletki je tudi Suzanne, hčerka, garazista, ki stanije blizu njegovega doma in ki jo mlad glasbenik zares ljubi in prav Suzanne omogoči mladencu, da se ponovno vrne v realnost. Hkrati tudi do-življuje uspeh v Operi, kjer sprejmejo neko njegovo skladbo. Režiser Claire je za film «Le belle della notte» rekel, da «le to cvetica, ki se odpre ko zaide sonce, lahko pa je tudi slavec, ki poje le ponoči».

FILMSKE PREMIERE

DNEVNIK

Napoved vremena in šport

DRUGI KANAL

18.00 Proglasitev zmagovalcev NAGRADE ITALIJA 1973

Prenos iz Benetk

21.00 DNEVNIK

21.15 SREČANJO

ENO URO Z JACQUESOM COUSTEAUJEM

Jacques Cousteau je avtor cele vrste dokumentarcev in knjig o življenju in razmerah pod vodno gladino. Do leta 1957 je bil Cousteau v francoski mornarici, od koder se je sam odločil in se posvetil drugemu življenju. Danes je star 63 let. Je to visok, zelo suh človek, ki preživi največ svojega življenja v prirodi, saj se je 37 let neprestano ukvarja z raziskovanjem morij in oceanov.

LABODJE JEZERO

Glasba Petra Iljiča Čajkovskega

V glavnih vlogah Margot Fontayne in Rudolf Nurejev. Ples izvaja plesni ansambel dunajske Opere. Koreograf Rudolf Nurejev, igra dunajski simfončni orkester.

TRST A

7.15, 8.15, 13.15, 14.15, 20.15 Poročila; 7.45 Jutranja glasba; 11.35 Opoldne z vami; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Program za mladino; 18.30 Karajan podaja Beethovena in Brahmsa; 19.25 Jazovski glasba; 20.00 Športna tribuna; 20.35 Slovenski razgledi; 22.15 Zabavna glasba.

TRST

12.10 Plošče; 12.15 in 14.30 Deželna kronika; 15.10 Tradicije in folklorja; 16.20 Koncert; 19.30 Deželne kronike.

KOPER

7.30, 8.30, 12.30, 14.30, 17.30, 18.30, 19.30, 21.30 Poročila; 7.15 Jutranja glasba; 8.40 Glasba za dobro jutro; 10.00 Melodije; 11.15 Od melodije do melodije; 11.30 Priljubljeno jim skupaj; 12.00 Glasba po željah; 14.00 Športni ponedeljek; 14.10 Vrstijo se plošče; 14.40 Mini juke box; 15.10 Glasbena galerija; 16.30 Plošče; 17.40 Parada orkestror; 18.00 Glasbeni mozaik; 18.45 Ponedeljkovi športni pregled; 19.00 Izložba hitov; 20.00 Od Triglava do Jadrana; 20.30 Prenos RL; 21.00 Glasba v večeru; 21.40 Operna glasba; 23.00 Pesem sledi pesmi; 23.35 Kvartet Amadeus.

SLOVENIJA

7.00, 8.00, 11.00, 14.00, 20.30 Poročila; 7.10 Jutranja glasba; 8.30 Popevke; 9.15 Vi in jaz; 11.30 Četrty spored; 13.00 Hit parade; 14.00 Novejšje ital. popevke; 15.00 Poletni program za mladino; 17.05 «Sončnica»; 18.0

SPORT ŠPORT ŠPORT

LEP USPEH SLOVENSKEGA ZAMEJSKEGA ŠPORTNIKA

Jordan Marušič iz Štandreža v italijanski reprezentanci

Pred dnevi je kot «azzurro» nastopil v Franciji - Njegov «konjiček»: šah

Mladi zamejski slovenski košarkar Marušič iz Štandreža si je priboril pol v italijansko drž. reprezentanco

V mladinski državni reprezentanci v Grenobleu v Franciji je pred dnevi nastopil tudi 16-letni Jordan Marušič iz Štandreža, ki brani barve mlajše ekipe Spiligna (ta je letos sprejel ime in postal Patriarca). Mladi slovenski igralec se je že prejšnje leto izkazal in so ga izbrali skupno s približno 70 drugimi igralci iz vse Italije, da bi zbrali deset najboljših. Takrat Jordan ni imel sreče in se je po petdnevem treningu v Cortini spet vrnil domov. Seveda, pa se je nato še z večjo voljo pripravil, saj je vedel, da bodo letos postavili novo mladinsko reprezentanco. Pred dnevi smo stopili do njega.

Povedal je, da se je med prvenstvom mladincev dobro izkazal. V svoji ekipi, Patriarci, je bil vedno med najboljšimi in seveda je to pomagalo, da so ga opazili sestavljalci državne reprezentance. Prejšnji mesec pa so Jordana Marušiča, ki obiskuje v Gorici tretji razred zavoda za geometre poklicali v Cortino, kjer so med petdesetimi mladimi igralci zbrali deset najboljših za sestavo mladinske ekipe. Ime mladega Štandreža je bilo »krat med desetimi, ki so bili določeni za turnir v Franciji.

Preden so tri reprezentance (v starejši je bil tudi drugi gorški košarkar, Brumatti) odšli v Grenoble so se ustavile za pet dni v Ivrey, kjer so trenirale. Tu se je Jordan spoznal s svojimi soigralci.

SPDT

priredi v nedeljo, 30. septembra

4. KRIŽ - KRAŽ - KROS

na progi

RAZDRTO - VRH NANOSA

ob 3. dnevu planincev

Tekmovalci bodo prejeli kolajne, na sporedu pa bo piknik, zabavna tekmovanja, glasba.

Pridite!

ci in z njimi spletel, poleg športnih, tudi prijateljske vezi. Strokovnjaki niso zgrešili, ko so izbrali v reprezentanco. Kot »vot« (visok je namreč 198 cm in je tudi največji v Štandrežu) je pokazal izredno igro, tako da je ekipa zasedla prvo mesto.

Kljub nastopu v mladinski reprezentanci je Jordan Marušič ostal vedno isti preprosti fant, ki rad zahaja v domače društvo, kjer rad sede za šahovnico. Pred tremi leti je Jordan osvojil šahovski turnir v Štandrežu, v organizaciji domačega prosvetnega društva. Seveda pa so sinovca uspeha najbolj veselili starši.

Rudi Pavšič

KOŠARKA

V okviru 13. SSI - zahodni Kras

Jutri prve tekme na Kontovelu

Jutri bodo stekle prve kvalifikacijske košarkarske tekme na zahodnokraškem področju 13. SSI. Organizacija področnega dela tekmovanja je prevzelo SD Kontovel. Prijavili so se: Sokol z ekipo mladincev in minibasketa, z dvema ekipama mladincev in s članoma postavbo ter Kras, ki bo nastopil v kategoriji članov. Kontovel je prijavil tudi ekipo članic, ki pa nimajo na tem področju nasprotnika in so se uvrstile neposredno v finalni del.

Jutri bo že znan finalist v kategoriji članov, in sicer zmagovalce tekme Kontovel - Kras. Pri mladincih in najmlajših pa bodo kvalifikacijske tekme še v sredo in v petek, vedno na košarkarskem igrišču na Kontovelu.

-bs-

DRUGE VESTI

NA DESETI STRANI

PRIMORSKI NOGOMETAJI V SLOVENSKEH LIGAH

Danes trije primorski derbiji v Mirnu, Dekanih in Ajdovščini

Izola po četrtem kolu SNL na zadnjem mestu - Zmaga Vozil in Tabora doma ter Adrie na tujem

Točka Kopra

V nadaljevanju tekmovanja v slovenski ligi so odigrali 4. kolo, v katerem se je ponovila slika iz prejšnjega kola. Koper je bil spet uspešen, čeprav je nastopil v gosteh, in je ptujski Dravi odvzel točko, potem ko se je tekma končala brez golov. Tako so Koprčani prekinili serijo neuspehov s Ptujčani, saj so v zadnjih dveh prvenstvih z njimi kar trikrat izgubili in samo enkrat v Koprju remizirali. Izola pa je ponovno razočarala in prepušila ljubljanskemu Slovanu, ki bo, kot kaže, še marsikomu prekrizal račune, obe točki. Ljubljanci so povedli že pred odmorom, nakar je Vinko Gregorič v začetku drugega polčasa izenačil. Ko je že zdelo, da bo doma ostala vsaj točka, je Slovan izkoristil na pakli Izoline obrambe in zmagal. Izola tako kar ne more prebrzdati začetne krize in je kljub trem tek-

man na svojem igrišču še brez zmage in po nedeljskem porazu celo na zadnjem mestu (s samo dvema točkama). Za ilustracijo naj nam vedemo, da je bila lani po štirih kolen celo prva s tremi zmagami in enim remijem. V prihodnjih tekmah se bo treba torej zagrizti in potruditi ter tako nadoknaditi zamujeno. Za ohranitev pa ne gre prezehtati tudi dejstva o zelo majhnih vlogi domačega terena v dosežanih kolenih. V nedeljo so gostje pobrali kar polovico možnih točk (sedem), v drugem in tretjem kolu šest ter v prvem štiri točke.

Pogled na lestvico nam ne da jasne slike. V nedeljo sta prvič izgubili še zadnji neporaženi moštvi Rudar in Ilirija. Tako je nepričakovano povedel celjski Kladivar, ki ima sam šest točk. Sledi mu petarica s petimi točkami, v njej pa je poleg Slavije, Nafta, Rudarja in Slovana tudi Koper, ki je na petem mestu. Doselej se ni nihče izkazal

pot izrazit favorit, ki bi izstopal od ostalih.

Danes bo končno po treh tednih spet prvenstvena tekma v Koprju, kjer bodo nastopili nogometaši iz Smartnega, ki so letos novinci v slovenski ligi. Čeprav so Šmarčani startali solidno v višji ligi, bi morali obe točki pripasti Koprčanom, če ne bodo podcenjevali nasprotnika. Izola se bo v Celju spoprijela s Kladivarjem. Celjani so trenutno prvi, vendar to še ne pomeni, da bi se morali Izolani že vnaprej vdati, še posebno ker je prvo mesto na startu mnogokrat plod naključja in ne prave vrednosti.

Polovičen izkupiček v zahodni conski ligi

V izredno važni tekmi tretjega kola zahodne conske lige so novogoriška Vozila premagala neposrednega kandidata za najvišjo uvrstitev, moštvo Litije in se prebila na prvo mesto. Litijčani so bili vedno trd oreh za Novogoričane in so jih v dosedanjih štirih medsebojnih srečanjih (brez nedeljskega) trikrat porazili. Tesna zmaga z golom Korparja v 47. minuti kaže, da tudi v nedeljo ni šlo lahko. Samo en gol pa priča o pomembnosti srečanja za obe moštvi, ki je trenerja silila na taktiziranje in ne preveliko tveganje.

Start Sežancev pred domačim občinstvom je bil uspešen, saj so dosegli prvo zmago in novi točki. Tekma s tačensko Savo je bila v slogu prejšnjih nastopov Tabora. Potem ko se je prvi polčas zaključil brez zadetkov, so v začetku drugega gostje povedli. Šele v zadnjih tridesetih minutah je kot ponavadi dominiral Tabor. Najprej je Rešeta izenačil, nato pa je Mimica dal zmagovalno golo.

Lep dosežek si je priborila Adria, ki je po skoraj poldnevem letu prvič zmagala v gosteh. Zmaga nad Usnjarem pa je bila tudi prva prvenstvena zmaga Adrie na Vrhniki in prvi poraz Usnjara na domačem igrišču od lanske jeseni. Mirnenci so povedli v 30. minuti preko Saksida. V drugem polčasu, ko so se omejili predvsem na obrambo, je na 2:0 povisil najmlajši igralec v moštvu Cerne, ki se je tako že na svoji prvi prvenstveni tekmi med člani vpisal v lestvico strelcev.

Jadran, Tolmin in Primorje so ostali prazni rok, čeprav sta prva dva igrala doma. Poraz Jadrana proti Kranjski Savi gre pripisati neizkušenosti, saj so po dveh zmagah in prvem mestu, začeli tekmo bržkone preveč lagodno in optimistično. Zadetka, ki so ga prejeli že v 8. minuti, potem niso več uspeli nadoknaditi. Tolmince so presenetili Tržičani, ki so dali zmagovalni gol prav tako na začetku tekme. Ajdovci so ponovno potrdili, da letos ne bodo več tisto, kar so bili v preteklem prvenstvu. V Kranju so proti Triglavu izgubili kar s tremi goli razlike.

Lestvica strelcev

4 goli: Golčič (Triglav).

3 goli: Zupančič (Lit.), Mimica (Tab.).

2 goli: Brinovec (Lit.), Leban (Voz.), Prodan (Jad.), Leban (Tol.), Kanalec (Tol.), Klanjšček (Ad.), Saksida (Ad.), Klemenčič (Sak.), Ranko (Trž.).

V Mirnu: Adria - Vozila

Današnje kolo v ZCNL prinaša same derbije. Spopad med Adrio in Vozili je vzbudil zanimanje celo v tistih, ki se drugače za nogomet ne zanimajo. Vsekakor bo to redkejši dogodek, posebno ker je na vrsti ravno ob pravem času. Obe moštvi sta namreč dobro startali in sta za sedaj blizu na lestvici. Kaj nam bosta prinesla ostala derbija? V Ajdovščini se bodo nogometaši Primorja borili proti Sežancem za prvo zmago. V Dekanih bosta Jadran in Tolmin skušala popraviti slab vtis od preteklega tedna, čeprav bo to uspelo verjetno le enemu. Pomembno za vrh lestvice pa bo tudi srečanje med Litijo in Triglavom.

B. P.

Domači športni album

Pred tednom dni so na Proseku nagradili najuspešnejše ekipe letošnjega «Puntarjevega memoriala». Posebno veselo je bilo med navijači Vesne, ki je osvojila prvo mesto pred Primorjem

Zmagovalcem je čestital tudi oče pokojnega Egonja Puntarja

Iz rok organizatorjev je prevzel «Puntarjev memorial» kapetan Vesne

S trofejo se je kasneje, seveda, slikala vsa ekipa, s klubskim vodstvom

Nogometaši so turnir zaključili v veselju, z zakusko v Sošcevi hiši na Proseku

ŠPORT NA ZNAMKAH

RALLYE MONTE CARLO

Rallye ni nobeno običajno avtomobilsko tekmovanje. Za uspešno sodelovanje na tako zahtevnem tekmovanju, ki se odvija na navadnih cestah, nista dovolj dobro vozilo in spreten vozač. Vozač mora namreč imeti tudi veliko mero iznajdljivosti, da se lahko prilagodi vsem trenutnim in nepredvidnim vremenskim nepravilnostim ter drugim nepričakovanim situacijam. Šofer je namreč med tekmovanjem dolgo časa sam in si mora sam pomagati pri vsaki najmanjši nevarnosti. Poleg tega se mora držati predpisane srednje hitrosti in med potjo opravljati razne naloge, javiti se pa mora tudi na vseh predpisanih kontrolah.

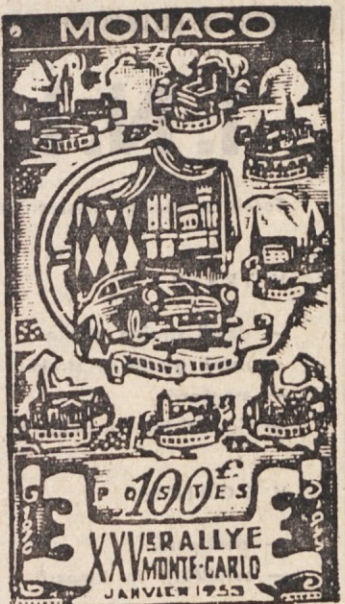
Najstarejši med takimi tekmovanji je Rallye Monte Carlo, ki je od vseh najzanimivejši, a tudi najzahtevnejši.

Prvo tekmovanje je bilo na sporedu leta 1911 in pobudnik tega tekmovanja je bil monaški avtomobilski klub. Organizatorji so tekmovalcem določili za start 6 mest: Pariz, Zenevo, Boulogne-sur-Mer, Dunaj, Bruselj in Berlin. Srednja hitrost ni smela biti nižja od 30 km na uro, kar so pridno preverjali sodniki v kontrolnih bazah.

Lestvico je sestavljalo več elementov: prevozna razdalja, število potnikov v avtomobilu, stanje avtomobila po njegovem prihodu na cilj, predvsem pa srednja hitrost.

Prvi rallye je dosegel nepričakovan uspeh, saj se je zanj prijavilo 23 moštvev. Zmagal je Henry Rougier na svojem avtomobilu Turcat - mery 25 HP. Startal je v Parizu in je razdaljo 1020 km prevozil v 28 urah in eni minuti (po-

prečna hitrost 36,200 km na uro), njegov avtomobil je bil na cilju

Prva priložnostna znanjka iz leta 1955 (zgoraj). Dve znanjki s tekmovalcem progo (desno). Tudi nekdanja arabška kneževina se je spomnila rallyja leta 1967, ko Montecarlo znanjke ni izdal (spodaj)

v odličnem stanju. Zmagovalca so nagradili z 10.000 franki ter brosnim kipeom, ki ga je poklonil monaški knez.

Poštna uprava kneževine Monaka ni mogla mimo tako važnega tekmovanja. Kot smo že omenili, je start v različnih evropskih mestih in na znamkah, ki so rallyju posvečene, je prikazana vsaj ena proga.

Prva znanjka za 100 fr. je izšla leta 1955 ob priložnosti 25. rallyja in prikazuje glavne spomenike večjih mest. Leto kasneje (26. rallye) izide tudi druga znanjka za 100 fr. in prikazuje progo Glasgow - Monte Carlo. Na znamki iz leta 1958 (27. rallye) je prikazana tekmovalna proga, ki se prične v Münchnu, na tisti iz leta 1959 pa proga s startom v Elhenu. Tudi na znamki, ki je izšla leta 1960, je prikazana tekmovalna proga, tokrat s startom v Lizboni.

Leta 1961 je rallye praznoval petdesetletnico svojega obstoja. Jubilejna znanjka za 1 fr. sicer ne spada med najlepše in prikazuje stari in novi model avtomobila. Istega leta so tiskali tudi znanjko s progo iz Oslo. Leta 1963 sta izšli dve znanjki za 32. in 33. rallye; prva prikazuje progo iz Varšave in druga iz Pariza. Leta 1964 so na znamki prikazali tekmovalno progo s startom v Minsku, leta 1966 pa progo s startom v Londonu.

S to znanjko se serija znanjke posvečena rallyju zaključuje. To je pa za filateliste zguba, saj so bile znanjke lepe in pestre ter so obravnavale šport, ki se iz dneva v dan bolj uveljavlja.

Med tem časom so tudi druge države začele proslavljati to tekmovanje ali njegove zmagovalce. Med temi bi za danes omenili le državo Qu'aiti (Hadramaut).

prejšnjih dveh sezon (za vso Italijo): 1970-71: 102.658 članov in 1.393 klubov; 1971-72: 120.496 (+29 odst.), 1.523 (+10 odst.); 1972-73: 122.043 (+1,25 odst.), 1.648 (+9 odst.).

Dobre poznavalce notranjega življenja smučarskih društev ne preseneča nesorazmerje v porastu števila članov in števila klubov, zaradi pretežno amaterske notranje zgradbe klubov. Izredni razmah, ki ga je doživel smučarski šport zadnja leta, je pustil posledice predvsem v notranjem delu. Pojavila se je potreba po stalni in plačani pomoči. Ker vsako društvo tega ni zmoglo je često prišlo do odcepa večjega ali manjšega števila članov in ustanovitve novega kluba z omejenim številom članov, ki je pričelo delovanje v lažnjih pogojih. Za italijansko smučanje dobrih članstva in razvejano klubov ni pozitivna, ker omejuje splošno konkurenco, ki bi bila potrebna za razvijanje različnih celic ter stalni povratki k amaterstvu. Izredni razmah, ki ga je doživel smučarski šport zadnja leta, je pustil posledice predvsem v notranjem delu. Pojavila se je potreba po stalni in plačani pomoči. Ker vsako društvo tega ni zmoglo je često prišlo do odcepa večjega ali manjšega števila članov in ustanovitve novega kluba z omejenim številom članov, ki je pričelo delovanje v lažnjih pogojih.

Če si ogledamo probleme na domačem terenu in sicer pri smučarskem odseku tržaškega SPD (ki je edino slovensko društvo na Tržaškem, ki se aktivno ukvarja s splošnimi smučarskimi problemi), si lahko predstavljamo, da so te težave prej omenjenih smučarskih klubov enake tudi pri nas. Prejšnja sezona je v glavnem poplačala društvo z dobrimi rezultati. Čeprav največja zadoščenja niso prišla s tekmovalnega področja (temu pripisimo slabo zimo), so drugi podatki (število tečajnikov na smučanju in v telovadnicah, uspeh zimskih iger) vir precejšnjega zadovoljstva.

Positivna slika pomeni razvoj, ta pa pomeni novo delo. Odgovorni kadri tržaškega odseka bodo morali kljubovati delu nove sezone z veliko iznajdljivostjo in »akrobacijami«, da se zgrajeni stolp ne bo podrla pod težo sedaj že masovnega dela.

V zaključku »dulcis in fundo«: razveseljiv podatek o številu učiteljev v FISU (1972-73). SPDT se je v naši deželi pri skupno 69 društvih uvrstilo na odlično 9. mesto z 210 člani!

sm. —

interesih. Padel je v roke policije zaradi izdaje kot tudi Giuliano, toda medtem ko so Giuliana preraševali z brzostrelko, je Liggio še vedno živ.

Drugi del MAFIJA NA DELU

I. STIRJE MENIHI IZ MAZZARINA

Mazzarino je tipično sicilijsko mestce, štirideset kilometrov po slabi cesti oddaljeno od pokrajinskega središča Caltanissette. Mestce leži na pobočju, ima 19.000 prebivalcev, štiri lekarne, 20 cerkev, 8 odvetnikov, 3 zdravilnice, 1 veterinarja, 102 televizijska aparata, v mestecu prodajo samo 80 izvodov dnevnega tiska. Ima tudi srednjo šolo. Prebivalstvo je v glavnem kmečko. Zemlja v okolici ekstenzivna, površinsko izkoriščena. Industrije ni. Na ključavničarskih delavnicah tipičen sicilijski oglas:

»Popravljamo orožje.«

Malce izven Mazzarina je star samostan, niti posebno velik in neugleden. V njem je kakih deset menihov. Na pročelju samostana je še sedaj zapisan Mussolinijev izrek: »Italija je dala svetega Frančiška, največjega med svetniki, krščanstvu in človeštvu.«

V tem samostanu so frančiškani, ki se zgledujejo po svojem ustanovitelju in pridigajo popolno siromaštvo in skromnost.

Toda resničnost je bila drugačna. Samostan v Mazzarinu je bil samo po svojih skopih, ruševih še zadostnih skromen. V Mazzarinu in okolici so se vrsto let dogajali najrazličnejši zločini, umori in napadi iz zasede, grabež, milijonska izsiljevanja, ugrabili so na stotine glav živine itd.

Mazzarino je nenadoma marca 1960 prišel v središče pozornosti italijanske javnosti. Tam so policija in oblasti končno imele pogum za intervencijo, da bi se izločilo iz tega aktiv-

dila glavnih: »Evo ti ga, da bi se me spominjal...«

Čeprav je bil brez moči in nesposoben za beg, so mu po predpisih nadel na roke lise in ga prenesli iz skrivališča v bolniški avtomobil, ki je odbrel proti Palermu. Odnegli so tudi ortopedski oplet in bergie. Namestili so ga v ambulantno zloglasne jetnišnice Ucciardone.

Prejeli so tudi Leoluchino.

V zvezi s skrivanim Luciana Liggia so kasneje aretirali še nekaj oseb. Proces naj bi se začel 18. julija 1964, toda to ni bilo mogoče, ker zdravniki niso odobrili prenašanja težkega bolnika iz ambulantne jetnišnice v sodno dvorano. Isto se je zgodilo, ko so znova prelazili začetek procesa 3. novembra 1964. Lahko pa se zgodi, da procesa sploh ne bo, če bodo tako skrbeli za težkega bolnika. Njegovo življenje ne bo dolgo.

Toda ne izključujejo tudi tega, da je mafija v akciji, da ga s pomočjo nekaterih zdravnikov prikazuje mnogo bolj bolnega kot pa v resnici je.

Milanski list »Il Corriere della Sera« je naredil takole primerjavo med Salvatorejem Giulianom in Lucianom Liggio:

Giuliano je romantični heroj, z močno razvitim kultom lastne osebnosti. Liggio pa je zločinec mrzle in racionalne inteligence, odlični organizator. Giuliana je ščitila legenda in zakon molka. Liggio je organiziral svojo varnost, zavedel se je, da se omeriti ne uresničuje samo s terorjem, temveč tudi z denarjem. Giuliano je imel na voljo veliko denarja, toda ni dosti maral zanj in je bil darežljiv. Liggio je plod »nove družbe«, za njega je bil denar znamenje uspeha in moči. Liggiova moč je temeljila tudi na prijateljih, ki so bili zainteresirani za skupne spekulacije, bili so mu potrebni, sam pa je bil potreben njim. Tako pojasnjujejo tudi njegovo dolgo ilegalo. Njegovo kraljestvo je bilo zasnovano na ekonomskih

SPECTATOR:

26.

MAFIJA VČERAJ IN DANES

Liggiovih fotografij ni bilo več po letu 1948, v 16 letih pa se je človek precej spremenil. Čeprav je bil hudo bolan, čeprav mu je tuberkuloza uničila noge in druge dele telesa, je bil vendar videti nekako obilen, zabuhel v obraz. Potovba ostale iste, oči prepredega, okrutnega bandita s prebislki zlobe. Ko je zagledal cev revolverja, ni naglo pograbil svojega revolverja, že zdavnaj se je bil zavedal, da ni več sposoben takšnih gibov. Samo rekel je:

»Zares sem tisti, ki ga iščete.«

Ko je komisar dr. Mangano videl, kaj je imel pred seboj, je bil zares presenečen. Ni slutil, da bo našel strašnega Liggia v takšnem stanju, bil je pripravljen tudi na najhujše in ni zanesljivo vedel, če se bo še živ vrnil k ženi in otrokom. Član mafije in bandit, ki so mu pravili »dilegalec brez obraza«, je imel končno za komisarja obraz paraliziranega pacienta brez moči.

Leoluchina Sorisi, nekdanja zaročenka sindikalista Rizzotta, človeka, ki ga je bil Liggio ubil, zdaj pa je bila Liggiova ljubica, je pristopila z glavnikom, da bi mu uredila skuštrane lase. Pogledal jo je z izrazom hvalečnosti, toda nič ni spregovoril. Žena se je nagnila, ga poljubila ter mu ponu-

nost hudo kriminalnega značaja na temelju izsiljevanja, ugrabitve in umora. Intervencija je senzacionalna zato, ker je zajela tudi samostan in aretirali so štiri menihe, pa tudi samoga gvardijana samostana, ki so stali na čelu neke izsiljevalne bande. Vložili so tudi obtožnico proti skupini menihov frančiškanov, suhi seznam njihovih zločinov in paragrafov, ki so jih prekršili, znaša kar celo, gosto tipkano stran. Tu je omenjen tudi umor.

Menihom je ime: oče Vittorio (civilno ime Ugo Bonvisuto, star 40 let in je gvardijan samostana), oče Carmelo (Luigi Galizia, star 81 let), oče Agrippino (Antonio Taluna, star 35 let) in oče Venanzio (Liborio Marotta, star 36 let).

Ko je policija neke noči pozno prišla v samostan, da bi jih aretirala, so menihi vzeli svoje brevije in molek ter odšli v jetnišnico v Caltanissetti.

Koliko izsiljevanj, v vsakem posameznem primeru za več milijonov lir, so storili menihi, tega se ne da ugotoviti. Utegnilo bi jih biti kakih sto. Ko so menihi prišli, je prišlo kakih dvajset prijav, toda do takrat ni bilo poguma, pa tudi po aretaciji se niso upali vsi prijaviteli. Zakon molka je še naprej pritiskal in grozil.

Poglejmo, kaj so menihi počenjali:

V Mazzarinu ima lekarno doktor Ernesto Colajanni. V začetku 1957 leta je dobil anonimno pismo, v katerem so ga pozivali, naj na določeno mesto prinese dva milijona lir. Ni reagiral. Lekarnarju so čez nekaj dni zažgali lekarno. Požar je ni popolnoma uničil, temveč samo poškodoval. To je bil poslednji opomin. In prišel je lepega dne oče Carmelo kot da bi ga posvaril pred veliko nevarnostjo. In dejal mu je:

»Dva milijona lahko daste tudi meni, če pa nimate celotne vsote, jo boste dajali po obrokih. Iskreno vam povem, banda me je prosila, naj posredujem, to pa počenjam iz humanih razlogov, da bi vam rešil glavo...« (Nadaljevanje sledi)

Uredništvo, uprava, oglašni oddelek,
TRST, Ul. Montecchi 6 PP 559 — Tel. 79 38 08 79 46 38 79 58 23 76 14 70
Podružnica
GORICA, Ul. 24 Maggio 1 — Tel. 83 3 82
Naročnina
Mesečno 1.350 lir — vnaprej: polletna 7.500 lir, celoletna 13.500 lir.
Letna naročnina za inozemstvo 19.500 lir, za naročnike brezplačno revija »Dan«
V SFRJ posamezna številka 1.— dinar, za zasebne mesečno 18.—
letno 180.— din za organizacije in podjetja mesečno 22.— letno 220.— din
Poštni tekoči račun za Italijo Založništvo tržaškega tiska, Trst 11-5374

PRIMORSKI DNEVNIK

Stran 10

23. septembra 1973

Za SFRJ Tekoči račun pri Narodni banki v Ljubljani 50101-603-45361
«ADIT» - DZS, Ljubljana, Gradišče 10/II nad. telefon 22 207

Oglašni Za vsak mm v višini enega stolpca: trgovski 200, finančno —
upravni 300, legalni 400, osmrtnice in sošalja 200 lir. »Mali oglasi«
80 lir beseda. Oglasi za tržaško in goriško pokrajino se naročajo pri
oglasnem oddelku ali upravi. Iz vseh drugih pokrajin Italije pri S.P.I.
Glavni urednik Stanislav Renko
Odgovorni urednik Gorazd Vesel

Izdaja in tiska ZIT - Trst

ŠPORT ŠPORT ŠPORT

ČLANSKI KOŠARKARSKI TURNIR V OKVIRU 13. SŠI

Še ena zmaga Adrie in Bora A

V torek spopad zmagovalcev za prvo mesto v tej skupini
Fabjan (Bor A) najboljši strelec - Presenetljivi odbojkarji

V drugem kolu članskega košar-
karskega turnirja v okviru 13. SŠI
za mestni okraj in Breg sta Bor A
in Adria po predvidevanju zmagala.
Član Bora A Fabjan pa je še
bolj utrdil svoj položaj v posebni
lestvici za najboljšie strelece.

Adria — Skavti 76:24 (42:14)

ADRIA: Kapič 8, Koren 10, Ruz-
zier, Barazutti 8, V. Hrvatič, Ra-
žem 19, Francia 6, Sirk 6, Klobas
15, S. Hrvatič 4.

SKAVTI: Oblak 4, Panizuti 8,
Nadišek, Kuret 6, Gombač, Kra-
vos, Siega 2, Svetina 2, Ivančič,
Švara 2.

SODNIK: Lakovič.
PROSTI METI: Adria 4:8, Skav-
ti 0:4.

Košarkarji Adrie so z lahkoto
premagali tudi svojega drugega na-
sprotnika, ekipo skavtov, ki so bi-
li proti lonjerskemu presingu stal-
no v težavah. V lonjerskih vrstah
je tokrat učinkovito igral Karel Ra-
žem, ki je bil obenem tudi naj-
boljši strelec svojega moštva.

Tudi v tem drugem srečanju so
Lonjerji jasno pokazali, da so fa-
voriti za končno zmago na tem
turnirju.

Bor A — Bor B 58:38 (31:20)

BOR A: Stokelj, Zavodil 6, Žer-
jal 2, Mazzucca, Parovel 2, Vato-
vec 10, Fabjan 26, Pertot 4, S. in
A. Pegan, Ambrožič 8.

BOR B: Plesničar 6, Neubauer
6, Vodopivec 2, Može 8, Nadišek,
Kufersin, Drasič 8, Vitez 8.

SODNIK: Lakovič.

PROSTI METI: Bor A 6:16, Bor
B 4:10.

Borovi odbojkarji so presenetili,
vsaj v prvem polčasu. Proti izku-
šenim košarkarjem Bora A niso ni-
kakor igrali podrejene vloge in so
dostigli tudi nekaj lepih košev. V
drugem polčasu pa so se Fabjan
in ostali razigrali in poraz je bil
za presenetljive odbojkarje neizbe-
žen.

Lestvica po 2. kolu:

Adria 2 2 0 138 51 4
Bor A 2 2 0 141 91 4
Bor B 2 0 2 91 141 0
Skavti 2 0 2 51 138 0

Lestvica najboljših strelcev: Fab-
jan (Bor A) 53, Klobas (Adria)
27, Vatovec (Bor A) 26, Ambrožič
(Bor A) 25, Panizuti (skavti) 22,
Drasič (Bor B) 22, Kuret (skavti)
21, Kapič (Adria) 20.

Turnir se bo zaključil v torek,
z naslednjim sporedom:
ob 19.30 Bor B — Skavti
ob 21.00 Bor A — Adria

b. l.

OBVESTILA

SPDT organizira tečaj PRED-
ŠOLSKIH TELOVADBE od
1. oktobra do 15. decembra v sle-
dečih krajih:

Sv. Jakob (vpisovanje v Ulici
Geppa 9);
Barkovlje Rojan (čevljarna
Gec);

Stadion »1. maja« — odrasli (Ul.
Geppa 9);
Prosek (športna trgov. Staro);
Opčine (manufaktura Sosič, Al-
pinska 85);

Križ (tel. 220-210, Križ 294).
Smučarski tečaj za mladince se
redno nadaljuje na stadionu »1.
maja« ob ponedeljkih in četrkih,
od 18.30 do 19.30.

SPDT toplo vabi svoje smučar-
je, da se udeležijo KROSA, ki bo
30. t.m., ker je to zelo koristen
predsmučarski trening. Najbolj-
šim smučarjem bomo podelili po-
sebne kolajne. Prisotnost pri ak-
cijah (izletih, krosih, telovadbi)
se bo upoštevala ob priložnosti
smučarskega tečaja za razne po-
puste in ugodnosti.

Ob zaključku nogometnega
turnirja za prvi »Memorial
Pozna Puntarija«, posvečenega
našemu nepozabnemu sinu, se
priporočno zahvaljujemo športne-
mu društvu Primorje za orga-
nizacijo, vsem nastopajočim
članom Primorskega dnevn-
ika za pazorno poročanje o
turnirju ter vsem, ki so na ka-
rakterističen način sledili in spre-
mljali turnir.

Oče Milko
in mama Guerina

Prireditelj kolesarske dirke
na 13. SŠI je zaradi velikega
števila vpisanih delno spreme-
nil pravilnik in potek tekmo-
vanja:

najmlajši: (po 1959) 1 krog (7
kilometrov)

mladinci: (1958-59) 3 krogi (21
kilometrov)

člani: (1955 in starejši) 5 kro-
gov (35 km).

Vsaka kategorija bo starta-
la posebej. Prvi bodo startali
mladinci ob 9. uri. Zbor tek-
movalcev bo ob 8.30 v Zgoniku.

Proga bo taka: Zgonik - Sa-
lež - Gabrovec - Zgonik.

Sodniki: Milan Čok, Ljubo
Čok, Sergij Pečar.

Dirka bo ob vsakem vre-
menu.

Turnir se bo nadaljeval danes
zjutraj.

ATLETIKA

ZE DRUGIČ V TEJ SEZONI

SR Pollakove

v peteroboju

BONN, 22. — 22-letna vzhodna
Nemka Burglinda Pollak, ki je na
OI v Münchnu osvojila bronasto ko-
lajno, je že drugič v tej sezoni iz-
boljšala svoj svetovni rekord v pe-
teroboju z znakmo 4932 (pred 4831
točk).

V vseh petih disciplinah je izena-
čila ali popravila svoje osebne re-
korde. Dosegla je te rezultate: kro-
gla — 15,85 m, višina — 178 cm,
daljina — 6,47 m, 200 m — 23"35 in
100 m — 13"21.

SPORT NA RADIU TRST A

Današnja 90. številka »športa
in glasbe« s pričetkom ob 17. uri
bo pretežno posvečena nogome-
tu, in sicer polprofesionalnemu in
amaterskemu. Poleg poročila o
tekmi tretje lige Provercelli —
Triestina je uredništvo pripravilo
magnetofonski zapis pogovora s
predstavniki treh slovenskih
enajsteric, ki bodo čez teden dni
pričele s prvenstvenimi nastopi v
drugi amaterski ligi. V uvodu
bomo slišali tudi za mnenje o bliž-
njem prvenstvu Bruna Rupla in
Aleksandra Ražma, nakar bodo
sledila predvidevanja trenerja
Brega Kozine, predsednika Pri-
morja Cibica in tajnika Zarje
Zagarja. V prihodnjih oddajah pa
bomo zvedeli še za mnenje pred-
stavnikov kriške Vesne in štar-
dreske Juventine. Poleg nogomet-
nih vesti so na sporedu še po-
ročila o odbojarskih in košar-
karskih turnirjih v okviru slo-
venskih športnih iger.

OBVESTILO

Jutri, v ponedeljek, ob 21. uri,
bo na stadionu »1. maja« trener
Branko Lakovič, v organizaciji
tržaške košarkarske zveze, pre-
daval tržaškim trenerjem o »ame-
riškem načinu treniranja«.

Obenem pa bo tudi seja za tre-
nerje zaradi včlanjenja v trener-
ske seznane.

KOŠARKA

V prvem dnevu mednarodnega
»Turnirja prijateljstva« na Kontove-
lu so dosegli te izide:

MINIBASKET

Kontovel — SABA 25:35

Bor — Marles 28:44

Kontovel — SABA 21:55

ARICIOA, 22. — Giovanni Bat-
taglin je zmagal na 33. kolesarski
dirki po Laciju.

SOZALJE

športno društvo Breg izreka iskre-
no sozljje Gorazdu in Rinnu ob izgubi
dragega očeta.

V 3. KOLU PRIMORSKE NOGOMETNE LIGE

PRESENETLJIV PORAZ PIRANA

V Renčah otvoritev novega igrišča

Vipava je že tretjič doživela po-
raz, tokrat na svojem igrišču od
dobre ekipe Proleterja iz Postojne;
res je, da so imeli Postojnčani
precej sreče, saj je Vipava zgre-
šila nekaj zelo lepih priložnosti.

Pivka je doma doživela pravo
katastrofo. Takega poraza ni nihče
pričakoval, še posebej po dobri
igri proti Renčam v prejšnjem
kolu. S to zmago je Transport ob-
držal vodilni položaj na lestvici.

Zelo zanimiva in kvalitetna je
bila tekma v Kopru med Hrvat-
ni in Renčami. Domačini so po ne-
kak uspehih v zadnjih dveh kolu
in v pripravljalnem obdobju sku-
šali doseči čim več. Toda naleteli
so na tokrat odlične Renčane, ki
so zaigrali kot prerajeni. Le nespo-
razumu med gosti se morajo Hrva-
tini zahvaliti, da niso doživeli prave
katastrofe. Pri menjavi igral-
ca je za Renčane vstopil igralec,
ki ni imel na hrbtu številke. Zato
mu sodnik ni pustil vstopa na
igrišče, zamenjani igralec pa je
že zapustil polje. Tako so zadnjih
dvajset minut Renčani igrali z
igralcem manj in Hrvatini je z
dvema goloma uspelo nekoliko o-
militi poraz. Gole za Renčane so
dostigli: Zelinšček, Fajt, Uršič, Ce-
lin in Simčič, za Hrvatine pa Škor-
janc in Hrvatini. Ob tej priliki naj
povemo da bo danes v Renčah
otvoritev novega igrišča, kar je
vsekakor velika pridobitev za ta
kraj. Renčani bodo odšle lahko
igrali pred svojim občinstvom.

Največje presenečenje kola pa
so pripravili nogometaši iz Brd,
ki so premagali favorizirano eki-
po Pirana. Pirančani so nasprot-
nika nekoliko podcenjevali in to
se jim je maščevalo. Brda so
svojim tehničnim znanjem nadome-
stila z izredno borbenostjo.

Bilje so po porazu v Postojni in
med tednom v pokalni tekmi proti
Vozilom premagale doma novince
v ligi. Cesto, z visokim izidom.
Pohvaliti moramo strelca kar pe-
tih golov Panceta.

Branik je doma visoko premagal
Komen in je tako dokazal, da je
letos pripravljen mnogo bolje.

Rezultati:
Vipava — Proleter 1:2
Pivka — Transport 0:8
Hrvatini — Renče 3:5
Brd — Piran 2:1
Bilje — Cesta 7:0
Branik — Komen 5:1

Vodice so bile proste.
Lestvica po tretjem kolu:
Transport, Renče in Proleter 6
Branik in Hrvatini 3
Bilje, Piran, Brda, Pivka in Ce-
sta 2

Vodice, Komen in Vipava 0.
V prihodnjem kolu bodo igrali:
Renče — Branik, Transport — Hr-
vatini, Piran — Pivka, Proleter —
Brd, Cesta — Vipava, Vodice —
Bilje, Komen bo prost.

Najzanimivejši tekmi bosta v
Biljski Bistrici med domačim Trans-
portom in Hrvatini ter domači
derbi v Šempasu med Vodici in
Biljami.

ODBOJKA

V prvem večeru jubilejnega žen-
skega odbojarskega turnirja v
Padričah so sinoči dosegli ta izida:
Kontovel — Bor 2:0
Breg — Sloga 2:0

Turnir se bo nadaljeval danes
zjutraj.

Koper praznuje

(Nadaljevanje s 1. strani)

komisar garibaldinskih partizan-
skih enot, zdaj profesor na itali-
janski gimnaziji v Izoli, Enrico A-
gostini. V kulturnem delu spore-
da bodo sodelovali primorski pev-
ski zbori. Razen tega pripravljajo
nocoj v koprskem gledališču kul-
turno prireditev, v nedeljo zjutraj
pa improvizirani partizanski na-
pad na Koper.

Danes dopoldne so v Kopru od-
prli tudi dve pomembni razstavi.
V koprskem pokrajinskem muze-
ju so razstavili vrsto dokumen-
tov, ki prikazujejo nastanek osvo-
bodilnega gibanja od prvih za-
četkov do konca vojne. Ob tej
priložnosti je direktor muzeja prof.
Janez Kramar v krašjem nagovo-
ru med drugim poudaril, da je
bila Slovenska Istra ob organi-
ziranju vstaje v velikih težavah za-
radi pomanjkanja dobrih politič-
nih in vojaških kadrov. Kljub
vsemu pa je to področje hitro
nadoknadilo zamujeno, ko je o-
perativni štab poslal v Sloven-
sko Istro Branka Babica in ko se
je komandant glavnega štaba
Franc Rozman dogovoril s Hrvat-
skim operativnim štabom o for-
miranju slovenskih partizanskih
enot v Istri. Stane Rozman je
tudi osebno obiskal Istro in z
njim sta prišla organizatorja par-
tizanskih enot Ivan Kavčič —
Efenka in Drago Benčič — Brkin.
Tedaj je vsa Istra okrašena z
zastavami pošiljala borce v De-
kane, kjer so ustanavljali Istrski
partizanski odred. V tistih dneh
je Istra dohitela druga pod-
ročja Primorske. Prav takrat pa
je tudi Hitler zasoval svoj pe-
kelski načrt, da bi uničil upor
ter je poslal v te kraje svoje
elitne oddelke. Med ofenzivo se
je ljudstvo še bolj prekalilo in
organizirani upor se je bolj širil.

V prostorih kopske študijske
knjižnice pa so odprli razstavo o
nastanku in razvoju partizanske-
ga tiska na Primorskem med
NOB. Ravnatelj te knjižnice prof.
Srečko Vilhar je v uvodnem na-
govoru poudaril ogromen pomen,
ki so ga imele partizanske teh-
nike in tiskarne

E. N. A. L. C.

Vsodržavna ustanova za poklicno usposabljanje
trgovinskih delavcev ustanovlja z oktobrom

DNEVNE IN VEČERNE TEČAJE

V TRSTU: Ul. Rossini 4 - Tel.: 61810 - 24363

DNEVNI TEČAJI

VEČERNI TEČAJI

Poklicno usposabljanje za:

— tajnike z znanjem steno-
grafije in strojepisa
— računovodje
— damske frizerje
— kozmetičarke - estetikke

— strojepisce
— trgovske dopisnike v
angleščini
— trgovske dopisnike v
nemščini
— tuje jezike za trgovske
pomočnike
— damske frizerje
— kozmetičarke - estetikke
— manikirke - pedikirke
— manekenke
— aranžerje izložb

V GORICI: Ul. Mazzini 4 - Tel. 5131

DNEVNI TEČAJI

VEČERNI TEČAJI

Poklicno usposabljanje za:

— tajnike z znanjem steno-
grafije in strojepisa
— uradnike

— strojepisce
— vodenje mezdnih knjig
— prevajalce slovenskega,
nemškega in angleškega
jezika
— tehniko IVA

HOTELIRSKE ŠOLE
v deželi Furlanija - Julijska krajina

V deželi bodo ustanovljeni tečaji za fante in dekleta v
internatu za:

— kuharje, nakararje, vratarje in tajnike hotelov.

Vpisovanje: Deželno ravnanjstvo ENALC, Ul. Rossini 4, TRST

TRST - Ul. Boccaccio 3
Telefon 414161

POŽAR ARTEMIO

TOVORNI PREVOZI

v vse kraje, tudi v
inozemstvo

do 30. septembra teden potrošnika

Oljčno olje Italcoop

stekl. 1 liter

890 lir

Kava mleta

200 g

495 lir

Riž, pristen Italia

1 kg

230 lir

Piščanci

690 lir kg

Pralni prašek Italmatic

zavoj 5 kg

1390 lir

Grah Sol d'Oro, najfinejši

400 g neto

130 lir

Margarin Italcoop

200 g

90 lir

Vino »cabernets« Pavan

stekl. 1 liter

220 lir + stekl.

Piščoti »famiglia« Brena

700 g neto

220 lir

Kakav Nestlé

85 g neto

130 lir

Sir »latteria«

10 dkg

128 lir

Mortadela 3 Assi,

izključno svinjsko meso

10 dkg

145 lir

Kuhinjska krpa Danke

4 kosi

290 lir

Sir »granar« uležan

10 dkg

220 lir

Sladkan kakav Nestlé

85 g neto

95 lir

Žganje Italcoop 40 stopinj

stekl. 1 liter

1290 lir

Namizno grozdje

150 lir kg

Fizol »borlotti« Sol d'Oro

400 g neto

100 lir

Tunina v oljčnem olju

Italcoop

100 g

195 lir

Maslo Italcoop

100 g

140 lir

Vino »tocal« Pavan

stekl. 1 liter

220 lir + stekl.

Mezga Italcoop — češnje,

breskve, marelice, pomaranče

400 g neto

195 lir

Sladkorčki drops, trdi mešani

500 g neto

330 lir

Sirčki Coop

trije kosi

95 lir

Detergent za steklo Danke s

citrono

350 g

130 lir

V VSEH

SUPERCOOP